

**Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií Brno**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2012

Jana Bělouchová

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií Brno

Etika a korupce v policejním vzdělávání

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Geraldina Palovčíková, CSc.

Vypracovala:

Bc. Jana Bělouchová

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma Etika a korupce v policejním vzdělávání zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Brně dne 5. ledna 2012

.....

podpis

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi Jiřímu Bělouchovi za morální pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Jana Bělouchová

OBSAH

Úvod	2
1. Korupce	7
1.1. Vymezení pojmu korupce	7
1.2. Korupce v policejní práci	10
1.3. Formy korupčního jednání u příslušníků policejního sboru	12
1.4. Faktory podporující vznik korupce	14
1.5. Příčiny policejní korupce	17
2. Profesní a policejní etika	20
2.1. Vymezení pojmů etika a morálka	20
2.2. Etický kodex policie	23
2.3. Specifikum a charakteristika policejní profese	25
2.4. Hodnoty policejní profese	27
3. Edukační proces jako stavební kámen v boji proti korupci	31
3.1. Policejní etika jako předmět	31
3.2. Cíle výuky policejní etiky	33
3.3. Policejní etika a boj proti korupci ve vzdělávání policistů	35
4. Kvalifikační příprava policistů	38
4.1. Základní odborná příprava policistů	38
4.2. Vyšší odborné vzdělávání	40
4.3. Specializační kurzy	42
4.4. Policejní akademie České republiky	44
4.5. Další vzdělávací aktivity	45
4.6. Mezinárodní kurzy	46
4.7. Projekty	47
5. Vlastní výzkum	49
5.1. Popis použité výzkumné metody	49
5.2. Popis zkoumaného vzorku	50
5.3. Dotazník	50
5.4. Závěr šetření	72
5.5. Navrhovaná opatření v oblasti prevence	75
Závěr	82
Resumé	84
Použitá literatura	
Seznam příloh	

ÚVOD

Moto:

Ne vše, čemu čelíme, je možné změnit, ale nic nemůžeme změnit, pokud tomu nebudeme čelit.

James Baldwin

Rozrůstající korupce zasahuje do všech složek našeho státu. O korupci slyšíme téměř neustále z různých masmédií. Provázela naši historii, potykáme se s ní dnes a bude patřit do našeho života bohužel i v budoucnosti. Korupce bývá nazývána „nemocí společnosti“ nemocí bez hranic, jež nabývá obludnosti, všudypřítomnosti. Všichni si uvědomujeme její zhoubné účinky, snažíme se jí čelit a odolávat, ale naše snaha podobá boji s větrnými mlýny. Proti nám stojí lidská touha po bohatství a zisku.¹

Policejní práce v prostředí kdy Česká republika je řazena v žebříčku Transparency International na 65. místě ze 180 zemí, je bezpochyby nelehká.² Už u samotného výběru uchazečů, jenž se snaží projít výběrovými řízeními k policii, je kladen důraz na morální kvality samotného policisty. Proto je nezbytné, aby i sama policie deklarovala navenek svůj rámec vyžadovaného chování, jednání a vystupování, které je sice regulováno zákony a interními akty řízení, ale představuje jen obecný rámec chování. Každý jednotlivý případ, který policisté denně řeší je jedinečný a policista jej musí řešit s ohledem na zákonnou úpravu, konkrétní podmínky a v souladu se svým vnitřním přesvědčením. Z toho důvodu vyvstává potřeba sofistikovaného a profesionálního přístupu policejních složek k tomuto problému.³

Téma korupce a policejní etiky jsem si vybrala s ohledem na stále častější „selhání“ policistů v průběhu své profesní kariéry. Proto jsem se zaměřila na edukační proces jako konkrétní prevenci korupčního jednání, a s tím spojené vzdělávání v oblasti policejní etiky.

Policisté ve své práci musí odolat mnoha svodům a často stojí před obtížným rozhodnutím, které přináší konflikt mezi dobrem a zlem. Tyto situace mohou a často také mají dlouhodobý negativní vliv na postoje a názory policistů. Mladý, zpočátku idealisticky naladěný začínající policista svoje iluze časem ztrácí, což může vést k zaujetí cynického postoje. Takoví policisté mohou opustit morální zásady, se kterými

¹Policejní prezidium České republiky – Odbor vnitřní kontroly. Rizika v Polici České republiky, 2008, s. 3

² Internet: <http://www.transparency.cz/> Staženo: 12. prosince 2011

³ Heichl, P. Diplomová práce – Korupce a etický kodex v Polici ČR, Brno: Institut mezioborových studií, 2010, s. 74

původně nastoupili policejní službu, obcházet pravidla a zaplést se i do nezákonného jednání.⁴ Má-li být policista dostatečně připraven na výkon své profese, musí být také důkladně seznámen s problematikou policejní etiky a měl by získat v této oblasti náležité znalosti a dovednosti. Získání znalostí a dovedností z oblasti policejní etiky v základní odborné přípravě policistů zajišťují resortní školy MV.

Etický kodex policie je vlastně metodický pokyn, který soustředí pravidla a povinnosti policisty při jeho kontaktech s veřejností, na něž se může policista odvolávat při výkonu svých úkolů a svého poslání, a který zároveň doplňuje odbornou úroveň základního vzdělání poskytovaného policejními školami Ministerstva vnitra české republiky.⁵

Právě policejní etika znamená klíčový prostředek budování důvěry mezi policií a občanskou veřejností. Etický kodex policie, formulující základní hodnoty a zásady policejní činnosti plní dvojí funkci. Je orientovaná jednak vůči policistům, a jednak vůči občanské veřejnosti. Etický kodex policisty informuje občanskou veřejnost o tom, že jednání lze od policistů očekávat. Etický kodex policie přispívá k transparentnosti vztahu mezi policií a občanskou veřejností.⁶ Nezastupitelnou úlohu, ve formování prestiže a vytvoření image hraje samotná existence etického kodexu policie, která je signálem záruky férového jednání.⁷

Policejní povolání je nesmírně náročné po fyzické, psychické stránce i mravní. Z výše uvedeného vyplývá závěr, že policejní povolání je v demokraticky právním státě profesí a patří mezi povolání, která se vyznačují profesní etikou a formulováním etického kodexu⁸.

Cíl diplomové práce

Cílem diplomové práce je analyzovat a popsat současný stav vzdělávání mladých policistů v oblasti korupce a policejní etiky. Pokusím se objasnit, proč jsou důležité protikorupční programy jako forma prevence na vyšších policejních školách a současně se zaměřím na možnosti přínosu a využití policejního vzdělávání v oblasti policejní etiky.

⁴Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 120

⁵Dufková, I., Zlámal, J. *Policie a profesní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, str. 3

⁶Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 11

⁷Intranet: pportal.pcr.cz, http://pportal.pcr.cz/oks/Web_korupce/definice.html. Staženo: 2. prosince 2011

⁸Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 118 - 119

Poskytnu komplexní charakteristiku (příčiny, formy, protikorupční programy atd.) korupce a profesní etiky převážně v policejním prostředí. Zdrojem informací pro tuto studii budou publikace zaměřené na témata korupce a etiky, vzdělávací programy a protikorupční programy, přednášky, konference a semináře internetové servery protikorupčních a vládních institucí a odborných periodik.

Toto téma mi nabízí podněty k rozšíření obzoru mého studia sociální pedagogiky. Sociologie zkoumá vliv korupce na společnost. Zabývá se především tím, proč korupce vzniká, jak ovlivňuje chování jednotlivce, jeho životní hodnoty a změny společenských vazeb v sociálním systému.⁹

Téma korupce a jejího potírání patří v současné době mezi základní témata demokratické společnosti. Je zřejmé že, sociální prostředí, sociální podněty a sociálně psychologické aspekty působí při vzniku korupce. Bylo zajímavé sledovat jak se téma korupce, jeho předcházení a řešení, postupně zapracovává do vzdělávacích programů jednotlivých kurzů. Toto téma je inspirující i po stránce pedagogické.

Úvodní část je věnována především obecnému pohledu na korupci a jejímu vymezení. Sem také spadá stručný popis vzniku korupce, demografické hodnocení korupce, determinanty korupce a korupci jako sociální fenomén. Dále se zaměřuji *především* na specifika *korupce v Policejním sboru*, jaké zvláštnosti policejní korupce vykazuje, jaké jsou její důsledky, a popisují jednotlivé příčiny - personální, institucionální a sociální. V další kapitole se zabývám formami korupčního jednání u příslušníků policie a také předkládám tabulku nejčastějšího korupčního chování policistů.

S problematikou korupce uzce souvisí pojmy *etika a morálka*, jejíž význam popisují v dalších kapitolách. Etika se dotýká většiny oblastí našeho lidského života a lze ji chápat různě. Můžeme ji charakterizovat také jako soubor nepsaných pravidel a znamená dodržování určitých norem, které mohou být buďto dobrovolné, nebo povinné. *Profesní etika* obsahuje souhrn morálních norem a hodnot, charakteristických pro danou profesi. Výrazem hrdosti na určité povolání pak je profesně *etický kodex*. Etický kodex vystihuje specifické postavení určité profesní skupiny, proto se v této kapitole zabývám *specifiky policejní profese a hodnotami*, které jsou při naplňování profese policisty nezbytné. Tyto hodnoty působí v chování členů dané profese, jako regulátor a reprezentuje kolektivní, skupinové a etické principy a normy.

⁹Malechová, D., Korupce a nástroje protikorupční politiky z pohledu přístupu ČR do EU, diplomová práce, Masarykova univerzita, Ekonomicko – správní fakulta, Katedra veřejné ekonomie, Brno 2004, s. 12

Policejní etika představuje jednak teoretickou disciplínu a jednak *studijní předmět*. Proto uvádím oblasti vzdělávání, ve kterých je hlavním tématem policejní etika a problematika korupce, popíši *cíle tohoto vzdělávání*. Pouze vhodný program profesionálního rozvoje umožní policistům vyrovnat se s mimořádnými etickými problémy v jejich profesionální činnosti. Je potřeba, aby se policisté dozvěděli hned od počátku své kariéry o hodnotových konfliktech a rozdílech v hodnotových systémech. Změny v chování představují dlouhotrvající proces, spočívající v jasném pochopení kultury policejní praxe.

Výzkumná část je zaměřena na přípravu dotazníku, sběr dat, zpracování, vyhodnocení a interpretaci získaných výsledků. **Cílem výzkumu je zjistit jaká je informovanost u začínajících policistů v oblasti korupce a zda je vzdělání v této oblasti dostatečné.** K potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz, využiji vlastního výzkumu, který provedu za použití dotazníkové metody. Metoda dotazníků byla zvolena proto, že údaje pomocí písemných otázek jsou od rozsáhlého vzorku osob a poskytuje informace od většího počtu studentů. **Dotazník** je anonymní a zahrnuje 21 otázek. Anonymita dotazníku zvyšuje objektivitu vyjádření účastníku kurzu a snižuje efekt sociální dezirability. Obsahuje výpovědi účastníků Základní odborné přípravy k otázkám jejich postoje ke korupci a dále jejich získaných vědomostí v oblasti korupce a policejní etiky. Převážná část otázek je uzavřená, výjimku tvoří otázka č. 21, které je otevřená. V úvodu dotazníku jsou údaje o respondentovi (věk, pohlaví, doba služby, dosažené vzdělání) tzv. tvrdá data. Studenti vyjadřují svoje postoje, mínění a názory ve formě souhlasu či nesouhlasu s tvrzením, které předkládají jednotlivé položky. Dotazník je formulován velmi srozumitelným způsobem a v nabídce jsou vždy varianty odpovědí, přičemž nulové hledisko je uprostřed škály. Objektivita dotazníku je dána také mírou nezávislosti respondentů na osobě, která dotazník předkládá a vyhodnocuje.

Ve své práci jsem zpracovala a vyhodnotila 113 dotazníků.

Při naplňování cílů považuji za významné:

- zjištění informovanosti u začínajících policistů v oblasti korupce
- zjištění přístupu ke korupčnímu chování
- posouzení vlivu etických a protikorupčních programů na jednání policistů
- návrhy začínajících policistů na účinnější protikorupční opatření

Vytýčení relačních hypotéz:

Hypotéza 1.: Více jak 75 % začínajících policistů považuje vzdělávání v oblasti korupce za dostatečné.

Hypotéza 2.: Více jak 50 % začínajících policistů nepovažuje vzdělávání v oblasti etiky za důležité.

Hypotéza 3.: Více jak 65 % začínajících policistů má znalosti v oblasti protikorupčních opatření.

Z analýzy zjištěných údajů navrhnou možná řešení vedoucí ke zlepšení jak programu zaměřených na korupční jednání, tak na výuku etiky v policejním vzdělávání. Závěrečná část je věnována celkové rekapitulaci dosažených poznatků a výsledků, vyhodnocení stanovených hypotéz a naplnění cílů.

1. KORUPCE

„Korupce je zneužitím pravomoci za účelem získání nezaslouženého osobního prospěchu. Znamená takové jednání představitelů veřejného sektoru (ať už se jedná o politiky či státní úředníky nebo osoby jim blízké), jímž se nedovoleně a nezákonně obohacují prostřednictvím zneužívání pravomocí, které jim byly svěřeny.“

Transparency International

1.1. Vymezení pojmu korupce

„Slovo korupce je latinského původu a vychází ze slovního základu rumpere, tj. zlomit, rozlomit, přetřhnout. Latinský výraz corruptus označuje následek takového zlomu a ten, kdo jej podstoupil, je pak zkažený zvrhlý anebo zvrácený.“¹⁰

Fenomén korupce zasahuje různé oblasti lidské činnosti a vystupuje v mnoha podobách a variantách. Moderní demokratické společnosti jsou založeny na principu svobody a otevřenosti, což na jedné straně znamená zajištění a garanci volnosti svých občanů, na druhé straně je tato společnost vystavena tlakům velkého množství zájmů jednotlivců či skupin, přičemž tyto zájmy mohou být v naprostém rozporu s principy svobody a otevřenosti.¹¹

V očích běžného člověka korupci vždy doprovází zrada závazků vůči celku a jeho morálním zásadám. Laické chápání korupce je skutečně velmi široké a v podstatě zahrnuje jakékoliv neoprávněné přijímání či nabízení materiálních nebo nemateriálních zisků, přičemž je úplně jedno, kdo daný zisk přijímá, resp. komu je nabízen.

Korupce je jev, který nemá hranice. Existuje rčení, že každý je úplatný, záleží jen na výši nabízené částky. Úplatek je považován řadou lidí za ten správný klíč, který dokáže otevřít každé dveře. Korupce se vyskytuje na všech kontinentech, ve všech typech státních útvarů a politických zřízení, ve všech sférách státní správy a ve všech historických obdobích vývoje lidské civilizace. Možná nebude příliš odvážné říci, že korupce je stejně stará jako stát a státní úředníci.¹² Je zvláštním paradoxem, že jakmile se korupci snažíme nějak prakticky uchopit, její univerzalita náhle mizí a korupce nám začne ukazovat i svou druhou velmi individualistickou až sobeckou tvář. Např. jestliže

¹⁰Ministerstvo vnitra České republiky, Příručka občanské obrany proti korupci, Praha, 2001, str. 6

¹¹Dančák, B., Hloušek, V., Šimíček, V. Korupce (Projevy a potírání v české republice a Evropské unii), Brno: Masarykova univerzita, 2006, str 2

¹²Protikorupční komise Policie ČR korupce@pcr.mv Staženo: 24. listopadu 2011

nějakou skutečnost veřejně označíme jako korupci, rychle zjistíme, že ne všichni budou s námi souhlasit. Oporu pro svůj názor dokonce nemusíme najít ani v právním řádu.¹³

Je celkem pravděpodobné, že lidé žijící v různých sociálních prostředích budou mít i různý názor na to, co korupce je a co není. A když se rozhlédneme za hranice státu, zjistíme, že to, co je v jedné společnosti trestně stíháno jako korupce, je v jiné společnosti zcela běžnou a legální praxí. Vyžadování úplatků od zahraničních firem se v některých rozvojových zemích považuje za součást povinností státního úředníka. V některých rozvinutých zemích se zase toleruje, nebo dokonce legalizuje a podporuje uplácení úředníků v zahraničí.¹⁴ V České republice se běžně pod slovem korupce rozumí úplatkářství. V zemích západní Evropy jsou do korupce zahrnovány i takové jevy jako např. vydírání ze strany úředníků nebo politiků, zneužívání postavení a pravomocí, zpronevěra veřejných prostředků, braní provize z veřejných zakázek, zvýhodňování známých a příbuzných.¹⁵

Korupční transakce probíhají většinou utajeně a nedají se tedy zkoumat běžnými metodami, založenými na přímém pozorování zkoumaného objektu. Výzkum korupce se většinou musí spokojit s různými symptomy, indiciemi a nepřímými svědectvími, kterých bývá sice hodně, ale nejsou průkazné.¹⁶

V širším povědomí je nejrozšířenější tato definice: „*jde o chování, které se odchyľuje od formálních povinností veřejné role pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy pro finanční nebo jiný zisk, a dále o jakékoli chování, které porušuje pravidla s cílem zvýšení soukromého vlivu.* Korupce zahrnuje úplatkářství, což je obměna výkladu nebo pozměnění rozhodnutí úřední osobou za úplatek, nepotismus¹⁷, zpronevěru jako protiprávní získání veřejných prostředků k soukromým účelům, ke korupci patří také jevy jako vydírání ze strany státních úředníků či politiků, zneužívání postavení a další.“¹⁸

V užším pojetí se za korupci považuje takové jednání a chování, při kterém dochází ke směně mezi osobou ve veřejné funkci a poskytovatelem určité výhody, která

¹³ Frič, P. a kol., *Korupce na český způsob*, Praha: G plus, 1999, s. 10

¹⁴ Protikorupční komise Policie ČR korupce@pcr.mv

¹⁵ Frič, P. a kol., *Korupce na český způsob*, Praha: G plus, 1999, s. 12-13

¹⁶ Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality. *Postup policejního orgánu při šetření korupční trestné činnosti*. Praha: Ministerstvo vnitra, 2003, str. 3

¹⁷ Klimeš, L. *Slovník cizích slov*. Praha: Statní pedagogické nakladatelství, 1996, str. 56.

¹⁸ Přístup z internetu: URL: <http://www.mvcr.cz/dokumenty/korupce/zprava.htm#3>, Zpráva o korupci v České republice v roce 2002 a plnění harmonogramu opatření Vládního programu boje proti korupci, s. 4

nemusí být nutně finančního rázu. Součástí korupčního jednání je aktivní (poskytovatel úplatku) a pasivní úplatkářství (příjemce úplatku) a nepotismus.¹⁹

Korupce může nabývat nejrůznějších podob a forem, ale vždycky se jí účastní minimálně dvě strany. Na jedné straně stojí **korumpující** – aktivní prvek, tj. ten, který poskytuje nějakou výhodu s cílem získat jinou výhodu pro vlastní osobu, na druhé straně je **korumpovaný** – pasivní prvek, tj. ten, který neoprávněně z titulu svého postavení, poskytuje výhodu s vědomím, že jinou výhodu získá. Tyto dvě strany svým jednáním vědomě poškozují další subjekty. „Potíž je většinou v tom, že je-li protikorupční jednání odhaleno, ne vždy dochází k potrestání obou stran (asymetrie mezi upláceným a uplácejícím).²⁰

Odlišnost názorů na korupci je determinována:

- a) *sociálním prostředím posuzovatele,*
- b) *regionálním a zejména státním teritoriem (tedy státem),*
- c) *historickým faktorem (z pohledu jakého historického období je posuzována).²¹*

Ačkoli korupci nelze definovat zcela přesně a výstižně, vymezuje J. Chmelík²² pět atributů korupčního jednání, které jsou platné pro všechny **typy korupce**:

1. vztah dvou subjektů (subjekt úplatek přijímající a subjekt úplatek poskytující),
2. směnný vztah, oběma stranám přináší výhodu,
3. souvisí s obstaráním věcí obecného nebo institucionálního zájmu,
4. korumpovaný subjekt disponuje určitým postavením, pravomocí,
5. jednání je v rozporu s dobrými mravy.

Celkově se dá shrnout, že korupce je zvláštním fenoménem sama o sobě. Funguje jako sociální systém, má svá vlastní pravidla hry, vnitřní mechanismy svého vývoje podmiňující její sílu, pronikavost a rychlost šíření ve společnosti. Je nadindividuálním kolektivním jevem schopným vykonávat na jednotlivce nátlak. Šíří kolem sebe tzv. korupční klima, které dokáže měnit postoje jednotlivců i ovlivňovat chování mas, nabourává základní demokratické hodnoty, negativně ovlivňuje morálku společnosti, zpomaluje rozvoj a brání volné soutěži. Její zhoubný vliv ničí po léta budované demokratické systémy a důsledky zasahují snad všechny obory lidské činnosti. Boj proti ní je proto bez nadsázky věcí každého občana.

¹⁹*Nepotismus* je způsob upevňování, uplatňování a rozšiřování vlivu významného jedince na společenskou strukturu prostřednictvím prosazování vlastních příbuzných a oblíbenců do lukrativních a společensky vlivných pozic a rolí. Princip nepotismu může být uplatňován na úrovni státu, lokality, podniku či jiné instituce a je jedním z mechanismů, jimiž se původně demokratické a otevřené instituce stávají oligarchickými. Žádná země není vůči nepotismu zcela imunní.

²⁰ Korupce (projevy a potírání v české republice a Evropské unii) str. 13

²¹ Chmelík, J. a kolektiv, Pozornost, úplatek a korupce, Linde Praha, a. s., 2003, s. 10

²² Chmelík, J. a kolektiv, Pozornost, úplatek a korupce, Linde Praha, a. s., 2003, s. 20

1.2. Korupce v policejní práci

Moto: Korupce v jakékoliv formě je u policie nepřipustná

Korupci jako společenský jev, se nalézá ve všech oblastech společenského života. Veřejnost samozřejmě nejvíce negativně pocítuje korupci ve státní správě a to především v oblasti korupčního jednání policejního sboru. Takové jednání můžeme chápat jako „využívání“ a pracovní je definovat jako protiprávní využívání příležitostí vzniklých na základě moci, jíž policista disponuje a kterou využívá ve vlastní prospěch na úkor společnosti.²³ Ve své práci se zaměřuji především na korupci páchanou v podmínkách Policejního sboru, jinak označovanou jako tzv. policejní korupci.²⁴

Policejní práce je namáhavá psychicky, fyzicky a především morálně. Policisté jsou často při každodenním výkonu služby vystaveni korupčním situacím. Policie by měla být institucí, která chrání občany a společnost před těmi, kdo zákon porušují. Pokud však místo dohlížení na dodržování zákona je policisté sami porušují, jedná se o velmi závažný problém, který může narušit víru občanů ve vládu práva a v demokratické instituce.²⁵

Jestliže chceme potlačovat korupci v řadách policie, musíme vědět, jaké jsou její příčiny a důsledky, jaké zvláštnosti tato korupce vykazuje, v jakých formách se projevuje, a jakým způsobem jí lze předcházet. Korupční situace v podmínkách Policejního sboru předpokládá přítomnost korupční aktivity policisty, která je současně definovaná jako: „nezákonná činnost policisty s cílem ekonomického zisku ve formě přijímání finančních odměn a darů, protislužeb či přímých plateb za aktivity, které má policista podle svojí služební přísahy a v rámci zákona poskytovat v rámci svojí funkce a svého deklarovaného postavení ve společnosti.“²⁶

***Za korupční situace v podmínkách Policejního sboru je možné pokládat tyto:*²⁷**

- fakt, že minimálně jeden z účastníků je příslušníkem Policie ČR,²⁸
- přítomnost korupční aktivity,
- situační podmínky místa činu.

²³Nesvadba, P. Policejní etika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 243

²⁴Pod pojmem policejní korupce, rozumíme úmyslnou, cílevědomou činnost, spočívající ve zneužívání pravomoci policisty jako veřejného činitele, v uplatňování jeho oficiálního mandátu nezákonnými prostředky, ať z vlastního nebo cizího podnětu, s úmyslem získat neoprávněný prospěch pro sebe nebo jiné osoby.

²⁵Heichel, P. Diplomová práce: název, Univerzita Tomáše Bati, Praha 2010, str.26

²⁶Policejní akademie České republiky. Bezpečnostní teorie a praxe. 2004, Praha: Vydavatelství PA ČR, str. 98

²⁷Kubíková, I. *Kriminalistické hlediská korupcie*. Bratislava: A PZ, 201, str. 40-45

²⁸Ve složitých případech korupce může být do korupční aktivity zapojeno více pracovníků jednoho, popřípadě více útvarů

Situační podmínky místa činu korupčních trestních činů, jsou obvykle nepříznivým faktorem pro objasňování. Místem činu jsou často kanceláře, kavárny, komunikace, či jiná místa, v závislosti od konkrétní formy korupčního jednání. Vzhledem k charakteru místa činu a vzhledem k povaze korupčního jednání, je pro tyto trestné činy typická absence vyhodnotitelných stop, popřípadě jejich malý výskyt.

Mezi situační podmínky místa činu můžeme zařadit zejména.

Demografické podmínky - při korupčních trestních činech chybí tzv. „přímá oběť“, trestné činy jsou často páchané v uzavřených prostorách a není v zájmu korumpujícího a korumpovaného tento trestný čin oznámit.²⁹

Topografické podmínky, vlastnosti místa události - při korupčních trestních činech dochází k minimální interakci účastníků a prostředí. Z tohoto důvodu nedochází téměř k tvorbě vyhodnotitelných stop, proto obvykle nelze uplatnit celou řadu kriminalistických metod např. obhlídku místa činu. Situaci by bylo možné příznivě modifikovat v případě využití agenta.³⁰

Vlastnosti objektů - výskyt stop při korupčních trestních činech se často omezuje pouze na paměťové stopy účastníku korupčního jednání a případných svědků. Policisté, jako účastníci korupčního jednání jsou specifickou sociální skupinou, která se vyznačuje poměrně dobrým právním podvědomím. Většina z nich ví, jak se vyhnout právnímu postihu a pozná možnosti policistů: můžeme je tedy označit jako kvalifikované pachatele.

Čas spáchání - většina těchto trestných činů je páchána v denní době, nejednou v úředních hodinách. U služby dopravní a pořádkové policie často v průběhu výkonu služby, tedy i v noční hodině.³¹

Policistům často nestačí pouhá znalost jejich práv a povinností, ale existují situace, kde je třeba zapojit i vlastní úsudek. Tento úsudek je ovlivněn vztahem policistů k etickým normám a zásadám, které předurčují úlohu policie ve společnosti.³²

²⁹ Pod demografickými podmínkami lze obvykle chápat skladbu lidí tvořená nejen pachateli a spolupachateli, ale i případnými svědky.

³⁰ Tuto praxi zatím umožňuje platná právní úprava v SR a relativně tvrdý přístup „nulové tolerance“ mají ve Velké Británii. Podstata této strategie tkví jednak v tvrdých bezpečnostních prověrkách při vstupu do řad policie a také v cílených namátkových zkouškách poctivosti, kdy policisté jsou dokonce „provokováni“ k přijetí úplatku policejním agentem.

³¹ Jsou známé případy, kdy řidiči, kteří častěji jezdí pod vlivem alkoholu, u sebe nosí větší hotovost, pro případ výskytu náhodné kontroly.

³² Amnesty International. Příručka školení lidských práv. Praha: Nakladatelství MV PČR. str. 15

1.3. Formy korupčního jednání u příslušníků policejního sboru³³

Korupční jednání mohou nabývat celé řady forem od úplatkářství, přes zneužití pravomoci, až po „tunelování“ - je obtížné ji jednoznačně definovat.³⁴ Mohou se projevat jako jednoduché a osvědčené úplatky a končit jako sofistikovanými a dobře propracovanými postupy. Ačkoli existuje řada možných způsobů a forem, je nutné mít na paměti fakt, že jedna forma na sebe váže další a jednotlivé formy se navzájem doplňují.³⁵ Jsou různé formy možného zařazení korupčního jednání, většinou dle oblastí, do nichž korupce zasahuje. Ve své práci se především zaměřuji na formy korupčního jednání v řadách příslušníků Policie České republiky.³⁶ Jednání korupčního typu se policista dopouští tehdy, když zneužije svých pravomocí a své autority k osobnímu prospěchu nebo k prospěchu druhé osoby, ať už je prospěchem míněna materiální odměna, nebo služba nebo zvýhodnění.³⁷ Ke zneužití pravomoci veřejného činitele s cílem dosažení nějaké výhody či neoprávněného zisku dochází zpravidla náhodně, ale jsou známy i rozsáhlé případy systematické korupce. Tyto případy korupce většinou začínají přehlížením bezvýznamných aktivit, které se na policejním oddělení praktikují. Každé oddělení posuzuje možnou korupci jinak. Některá oddělení nepovažují určité jednání za korupční a tolerují je, zatímco jiná oddělení je považují za extrémně vážné. Proto názor, že tolerance korupce u policistů by *měla být nulová*, je správný.³⁸ Pokud mají být v policejní profesi zachovány morální standardy, musí být uplatňována politika nulové tolerance vůči korupci v jakékoliv formě. Skluz od bagatelní, bezvýznamné korupce k její velmi závažné formě bývá velmi rychlý.

Dalším aspektem tohoto problému je negativní dojem, který vzniká u občanů, když někteří policisté přijímají laskavosti a dary a zneužívají své pozice v zaměstnání ke svému prospěchu. Takovéto chování, pokud se o něm veřejnost doví, vede ke vzniku negativního vztahu k celému policejnímu oddělení, protože občané mají dojem, že namísto toho, aby policie společnosti sloužila, tak se na její úkor obohacuje, zneužívá své pravomoci a nevěnuje se řádně výkonu služby. Akceptování vysokých morálních standardů policistou je nejlepší ochranou proti korupci.³⁹

³³ Možná forma rizika korupce v Odboru vzdělávání v příloze č. 3

³⁴ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 128

³⁵ Dančák, B. *Korupce*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, str. 18

³⁶ Jak uvádí J. Chmelík v jedné ze svých publikací rozlišujeme různé druhy korupce, např. individuální, politickou, korupci ve státní správě atd. Nebo s ohledem na celospolečenský význam některých odvětví (státní správa, zdravotnictví, školství atd).

³⁷ Sůva, J. *Korupce v příbězích 1*. Praha: Vyšší policejní škola MV v Praze, 2008, s. 3

³⁸ www.mvcr.cz/aktivity-ministerstva-vnitro-a-boj-proti-korupci.aspx Staženo: 12. prosince 2011

³⁹ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 129

Formy korupce dle typologie Zuzany Herzogové jsou následující:

- **Banální** - triviální korupce (nevydávání pokutových bloků, prominutí přestupku za úplatek, krádež ve skladu zabaveného zboží, využití automobilu k soukromým účelům),
- **Spíše sofistikovaná** (vydírání, vydávání povolení k pobytu, změna záznamu o dopravě fingování dopravní nehody),
- **Sofistikovaná** (poskytování informací z policejní databáze, přijímání protihodnoty, zastavení trestního řízení, vyrovnání pachatelů).⁴⁰

Je prokazatelné, že ke korupci jsou méně náchylní policisté, jejichž motivací pro výkon povolání policisty nejsou pouze peníze, které bývají nejčastějším motivem zkorumpování policisty. Peníze slouží většinou ke splácení dluhů, hypoték a získání vyššího životního standardu. Velkou roli zde samozřejmě hraje také individualita policisty, jeho pocit odpovědnosti, postoj, výchova, úroveň právního vědomí a v neposlední řadě také loajalita ke své profesi.

Přehled nejčastějšího korupčního chování policistů⁴¹

KORUPČNÍ CHOVÁNÍ POLICISTŮ			
a) banální		b) sofistikované	
	Policista odcizí (zneužije) majetek pachatele trestného činu nebo přestupku.	1	Policista neoprávněně poskytne informace z policejních databází.
	Velitel využívá služební auto ke svým soukromým účelům.	2	Policista vystaví doklad nebo dokument neoprávněně osobě.
	Policista využije služební techniku a prostředky ve prospěch firmy, pro kterou pracuje načerno nebo na vedlejší úvazek.	3	Policista zařídí prověření totožnosti a majetkových poměrů u určených osob.
	Policista si přisvojí (zneužije) nalezenou věc anebo odcizí věc ze skladu se zabaveným zbožím.	4	Policista napomáhá ilegálnímu převádění (pašování) lidí přes hranice státu.
	Policista přijme nabídku, aby si nakoupil zboží anebo využil poskytovanou službu se zvláštní slevou.	5	Policista spolupracuje s organizovanou skupinou, zbývající se trestnou činností.
	Ve svém obvodu se policista nechá obsloužit zdarma v zařízení rychlého občerstvení (v restauraci, kavárně nebo jinde).	6	Policista zařídí, aby šetření trestného činu dále nepokračovalo.
	Policista po úspěšném vyřízení žádosti občana, přijme od něj menší dárek (např. láhev alkoholu).	7	Policista pozmění protokol o dopravní nehodě či oznámení o vzniklé škodě v neprospěch druhého účastníka anebo pojišťovny.
	Policista zajistí přednostní vyřízení případu (žádosti) občana.	8	Dojde ke zvýhodnění soukromé firmy v soutěži o veřejnou zakázku.
	Policista úmyslně přehlédne nedodržování předpisů a zákonů.	9	Policista pomáhá své manželce, příbuznému s vedením bezpečnostní agentury.
	Policista dá řidiči pokutu bez vydání pokutových bloků.	10	Policista vydírá osoby, které se obávají zveřejnění informací získaných při výkonu služby.

⁴⁰ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 181 - 182

⁴¹ Heichel, P. Diplomová práce – Korupce a etický kodex v Policii České republiky, Institut mezinárodních studií Brno, Brno 2010

1.4. Faktory podporující vznik korupce

Odmítnutí úplatku je přednost, přijetí úplatku je slabost

Obecně uznávaným názorem zůstává, že základním zdrojem korupce *je lidská touha po zisku či osobním úspěchu*. Na druhé straně také platí, že toto obecné vysvětlení vzniku korupce je nedostatečné a nemůže uspokojit toho, kdo pátrá po konkrétnějších příčinách korupce v jednotlivých zemích nebo institucích. V této kapitole se pokusím objasnit za jakých podmínek a v jakém prostředí nachází korupční chování policistů příležitost se uplatnit formou korupčního chování a jaké další podněty toto chování povzbuzují nebo utlumují.⁴²

Jedním z faktorů, který negativně ovlivňuje morálku policistů, je pocit marnosti, kteří dnes často policisté prožívají. Může vést až k deziluzím a cynismu, což se může projevit ve snížení výkonnosti, korupci a často i brutalitě. Pocit frustrace má řadu příčin: například příliš policistů vnímá právní systém jako stranící daleko více kriminálním živlům, než orgánům prosazujícím právo.⁴³ Často jsou svědky toho, jak někteří členové společnosti (zločinci, právníci, politici atd.) obcházejí či přímo porušují zákony a nejsou potrestáni, nýbrž naopak často skvěle profitují. Naproti tomu poctiví policisté pracují roky v relativně nízko placeném, často nebezpečném a mnohdy i nevděčném zaměstnání. Stejný názor jako Zuzana Herzogová naopak nesdílí Jeroným Klimeš, který se naopak domnívá, že hlavní příčinou zkorumpovatelnosti policisty je jeho nedostatečná příprava, amatérismus ve výkonu, nedostatek teoretických znalostí a nedostatečná profesní identita a sebevědomí. Je pravda, že zkrácení délky základní odborné přípravy z 12 na 9 měsíců se negativně projevilo nejen v oblasti odborných znalostí, ale i v oblasti profesní identity⁴⁴. V současnosti je situace v personálním stavu Policie České republiky je taková, že se neprovádí výběr uchazečů, ale spíše jejich nábor. A to často bez ohledu na jejich osobnostní kvality.⁴⁵

Jednou z dalších souvislostí je i fakt, že od poloviny devadesátých let ztratila policie střední vrstvu výkonných, vzdělaných a vysoce profesionálních policistů, kteří odcházeli za lépe placenou práci do civilního sektoru, kde byly plně využívány jejich zkušenosti (prokuratura, banky, spořitelny, civilní bezpečnostní služby apod.).

⁴² Aplikace.mvcr.cz/archiv2008/caspopisy/policista/2000/korupce.html Staženo: 9. prosince 2011

⁴³ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 123

⁴⁴ Klimeš, J. Korupce v policejní práci. *Časopis Psychologie a společnost*: Praha: Portál, 2005, str. 18

⁴⁵ Jäger, J. *Vybrané problémy profesní etiky Policie ČR*, diplomová práce, s. 25

Někteří policisté byli nuceni ukončit služební poměr s ohledem na svou předchozí služební činnost v době před rokem 1990. Nové policisty tak seznamovali s prací policie buď méně zkušené policisté sloužící pouze několik let, nebo policisté, kteří jak služebně, tak i morálně k tomu neměli všechny potřebné předpoklady a tak došlo k citelnému poklesu právního vědomí, profesionality a profesní cti policistů.⁴⁶

Je faktem, že současný mladý uchazeč o místo v policejních řádách často usiluje pouze proto, aby nebyl nezaměstnaným a měl jistý zdroj příjmů. Takové motivy však vedou k tomu, že se jistě dříve či později dostane do situace, kdy bude muset volit mezi morálním a amorálním, možná i mezi zákonným a nezákonným.

Dalším faktorem porušování hodnot a norem policisty není jen to, že by do řad policie vstupovali morálně slabí nebo úplně zkažení jedinci; spíše funguje **sociální nápodoba**. Je všeobecně známým faktem, že současné morální standardy společnosti jsou nižší než v minulosti. Společenské prostředí, v němž žijeme, vykazuje znatelný úpadek morálních hodnot v různých oblastech života. Západní kultura prošla značnou proměnou hodnotového žebříčku, snížil se význam takových hodnot jako osobní a společenská odpovědnost, čest zdvořilost a všeobecně schopnost podřídit se přijatým pravidlům chování. Pro policisty i prašníky ve státní správě je stále těžší dodržovat etická pravidla prostředí, kde je běžné dělat kompromisy a tato pravidla porušovat. Pokleslé morální standardy ve společnosti se začínají brát jako normální to, co bylo před pár lety považováno za nepřijatelné, je nyní běžné, někdy dokonce obdivované. Podvádění je považováno za běžnou nebo dokonce očekávanou věc, a to nejen v politice, ale i v ostatních oblastech života. Korupce je běžná.⁴⁷

Důležitým faktorem v dosahování vysoké úrovně shody s principy lidských práv je nejen řízení chování jednotlivých policistů, která je silně ovlivněno *morálkou policejní organizace*. Zde platí takové normy, které mají pro policistu větší platnost, než rozhodnutí soudu směřující k formování policejního chování. V praxi probíhá činnost na poli prosazování zákona ve skupině. Tento faktor vede k tomu, že se vypěstuje určité skupinové chování a tlak, aby se této subkultuře přizpůsobili nebo podřídili.⁴⁸

⁴⁶ Jager, J. *Vybrané problémy profesní etiky Policie ČR*, diplomová práce, s. 26

⁴⁷ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 120-121

⁴⁸ Prof. PhDr. Rudolf Kohoutek uvádí význam slova subkultura jako - specifická minoritní skupina v rámci skupiny majoritní, mezi těmito kulturami bývá často tenze, která někdy propuká v konflikty

Tento jev přizpůsobení se skupině může přerůst v policejní praxi v **tzv. princip negativní loajality**:

- Setkávají-li se policisté jako přátelé i mimo výkon služby, je větší riziko, že budou tolerovat nesprávné chování svých kolegů, včetně zakrývání stop jejich trestné činnosti,
- věří-li nebo vědí-li policisté, že určité přestupky a trestné činy stejně nebudou nikdy zaregistrovány a řešeny, je větší riziko, že se je časem dopustí,
- porušil-li policista byť jedinkrát určitou normu nebo pravidlo, často musí mlčet o přestupcích svých kolegů, a to i tehdy, jsou-li mnohem závažnější,
- i když policista nesouhlasí s chováním a jednáním svých kolegů a zavrhuje je, často se rozhodne je tolerovat a mlčet z pragmatických důvodů: na spolehlivosti svého kolegy je při zákrocích často životně zainteresován, takže sám nehodlá získat reputaci „nespolehlivého“. Policista ví, že se stejnými lidmi, kteří o něm všechno vědí, bude muset pracovat dál, s malou šancí, že bude přeřazen či postoupí. Kromě toho nikdy neví, zda dotyčný kolega nebude v budoucnu jeho nadřízeným.⁴⁹

Výzkumy potvrdily, že skutečně účinek formálních sankcí a předpisů nemusí zvítězit nad mocným a bezprostředním vlivem kulturních a mezilidských vztahů.⁵⁰

Navíc byly postupně oslabovány *prvky kontroly*, došlo ke zrušení federální inspekce ministra vnitra, vojenské prokuratury a vojenského soudnictví. Následně nově zřízená inspekce ministra vnitra se potýkala s vlastními personálními problémy, čímž se vytvářelo prostředí beztrestnosti pro nové zbohatlíky. Možnosti kontroly odhalovat korupční chování byly směšně malé. I minimální inteligence stačí na to, aby policista zpravidla nekvalifikovanou kontrolu přelstil. Velitelé na všech stupních řízení korupční jednání programově a velkoryse přehlíželi, neoznamovali je a nepostihovali. Obávali se zbytečného upozornění na nedostatky a vše se snažili „bezkonfliktně vyřešit“ na svém pracovišti. I v současné době přežívá názor, že za protiprávní jednání podřízených odpovídá jejich nadřízený a to i tehdy, když je vlastním šetřením odhalil nebo k odhalení poskytl součinnost. V důsledku toho je nechuť služebních funkcionářů oznamovat trestní jednání svých podřízených částečně pochopitelná, byť právně ani morálně neospravedlnitelná.⁵¹

⁴⁹ Jager, J. *Výbrané problémy profesní etiky Policie ČR*, diplomová práce, s. 27

⁵⁰ Dufková, I., Zlámal, J. *Policie a profesní etika*. Praha: tiskárna MV, 2003, s. 4

⁵¹ old.trancarency.cz/index.php (korupce v české policii- závěrečná zpráva výzkumu korupce) Staženo: 14. ledna 2011

Dalším faktorem je skutečnost, že se zvyšuje počet jedinců, kteří odmítají nést *odpovědnost za vlastní činy*. Bohužel je tento stav umocňován mnoha politickými a společenskými institucemi, včetně právního systému, který často nedokáže určit vinu nebo vynést rozsudek nad pachatelem. Pokud ve společnosti nejsou jasně vymezeny limity přípustného chování a viníci nebývají povoláni k odpovědnosti za jejich porušení, narůstá počet lidí, kteří se budou dopouštět nezákonného a nemorálního jednání.⁵²

Samozřejmě jsou i jiné faktory, jež zlustrují policisty. Pomalý postup, neadekvátní finanční ohodnocení, problémy na odděleních, problémy v osobním životě, stálé nebezpečí ohrožení života, častá pokušení apod.

1.5. Příčiny policejní korupce

Touha po zisku či osobním úspěchu je hlavní příčinou chování. Vzhledem k tomu, že tato lidská touha je považována za konstantní faktor jakéhokoli lidského společenství, nelze s její pomocí vysvětlit rozdílnou míru korupce v jednotlivých zemích. Proto je nezbytné, aby se stále analyzovaly motivy a příčiny korupčního jednání.⁵³ V této kapitole uvádím hlavní příčiny korupce u příslušníků Policie České republiky. Příčiny policejní korupce se dělí do tří základních skupin

Teorie policejní korupce – klasifikace podle příčin:

1. **Personální** (vycházející z chování a morálního rozhodování jednotlivce) příčiny korupce:
 - Teorie lidské slabosti neboli teorie „shnilých jablek“,⁵⁴
 - teorie nadměrné horlivosti,⁵⁵
 - teorie o mimořádném pokušení neboli teorie korupčních příležitostí,⁵⁶
 - teorie o vhodnosti „flirtování“.⁵⁷

⁵² Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 122.

⁵³ Heichel, P. Diplomová práce – Korupce a etický kodex v Policii České republiky, Brno: Institut mezioborových studií

⁵⁴ Tato teorie byla prezentována Jamesem Madisonem. Tato teorie vysvětluje korupci na základě přirozených lidských slabostí některých policistů

⁵⁵ Tato teorie zdůvodňuje korupci nadměrnou horlivostí mladých policistů.

⁵⁶ Podle L. Steffense korupce není nezbytně výsledkem selhání charakteru, ale spíše nevyhnutelným následkem sociálního systému, v němž je úspěchu možno dosáhnout spíše s pomocí síly a bohatství, než díky vysokým morálním standardům.

⁵⁷ Tato teorie přisuzuje policejní korupci *frustraci a cynismu* mnoha policistů.

2. *Institucionální* (týkající se stylu organizace a řízení policie)

R. Waters⁵⁸ se pokusil zrevidovat klasickou interpretaci korupce jako výlučně deviantního chování. Podle jeho názoru metody práce a řízení podniku či instituce formují pracovní prostředí, které je buď korupci nepříznivé, ale také může pro ni být živnou půdou. Teorie administrativní hygieny vyčleňuje sedm organizačních principů, které mohou přímo nahrávat formování negativního pracovního prostředí a být bariérou pro utváření dobrých pracovních vztahů, založených na morálních principech⁵⁹

Jednou z nejvýznamnějších vlastností subkultury⁶⁰ je fakt, že odděluje vnitřní svět skupiny od vnějšího světa ostatních členů společnosti. Specifikum policejní subkultury tvoří podle E. Sabopála⁶¹ především následující **faktory**:

- silná profesní solidarita, která předpokládá mlčenlivost,
- vlastní hodnotový systém,
- častá nedůvěra policistů k právnímu systému,
- obvykle negativní postoj k osobám stojícím mimo policejní profesní subkulturu,
- pocit privilegovanosti a moci nad ostatními občany,
- absence přiměřené kontroly.⁶²

3. *Sociální*

Teorie sociální dezorientace - korupci netvoří jen korupční chování jednotlivců, ale i soubor korupčních pravidel a norem, které se šíří všude tam, kde jsou pro ně vhodné podmínky. Živnou půdou pro výskyt korupčních norem jsou především tzv. slabá místa, resp. poruchy oficiálního normativního systému, které způsobují sociální dezorganizaci uvnitř dané instituce nebo společnosti⁶³

Teorie politického prostředí - přichází s představou, že příčinou korupce v policii jsou negativní vlivy přicházející ze sféry politiky, jako např. zneužívání policie k politickým účelům, špatný morální příklad politiků a nízká politická participace občanů na rozhodovacích procesech ve společnosti.

⁵⁸Walters Reccles je autorem "Kognitivního modelu kriminality" podle kterého pokusil vysvětlit kognitivní rysy a vzorce chování iracionálního myšlení několikanásobných recidivistů. Pro ty je typické zejména zmírňování odpovědnosti za vlastní chování a snahy zmocnit se za pomoci násilí všeho, co sami potřebují.

⁵⁹Luknič, A. *Etika v činnosti policajta*. Bratislava: Akademia policajného zboru, 1999, s. 39 - 41

⁶⁰Policejní subkultura je určitá menšina v rámci společnosti, která se odlišuje od ostatních systém norem, hodnot, vírou nebo chováním. Vytvoření profesní subkultury závisí především na vztazích, které vznikají mezi reprezentanty profese a ostatními občany.

⁶¹Pplk. JUDr. Eduard Sabopál, PhD. působí na Katedre kriminologie Akadémie Policajného zboru, Bratislava, kde se zabývá výzkumem a prevencí korupce v policejním sboru na Slovensku

⁶²aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/2004/herzog-info.html staženo: 19. 12. 2011

⁶³Frič, P. a kol., *Korupce na český způsob*, Praha: G plus, 1999, s. 136

Teorie korupčního společenského klimatu

- a) vyprázdnění mravních hodnot v totalitním státě: morálka, přetvářky, lži a dvojí tvář, negativní vztah k práci, lajdáctví, korupce, princip „kdo nekrade, okrádá svou rodinu“,
- b) přechod k liberálně demokratické společnosti, zdůrazňuje princip výkonnosti, spoléhání na své síly. Negativní rysy: chápání svobody občana jako neomezené zvůle, nedostatečné právní vědomí, narůst zločinnosti,
- c) mravní pluralita současné české společnosti. Převaha egoismu. Mravní krize,
- d) diskuse k základním morálním problémům naší současné společnosti, peníze jako nejvyšší a pro někoho jediný životní cíl, absence tradičních hodnot liberální společnosti.⁶⁴

Další dělení policejní korupce uvádí též Chmelík a kol:⁶⁵

- 1) *celospolečenské* (týkající se politických, ekonomických a sociálních předpokladů a podmínek činnosti policie),
- 2) *institucionální* (týkající se specifického stylu organizace a řízení policie jako celku),⁶⁶
- 3) *individuální* (vycházející z typu morálního myšlení, cítění a rozhodování jednotlivce).

Konkrétní korupční jednání bývá kombinací těchto příčin s větším či menším podílem některé z nich.⁶⁷

⁶⁴Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 178

⁶⁵Chmelík, J. a kolektiv, *Pozornost, úplatek a korupce*, Linde Praha, a. s., 2003, s. 186 - 187

⁶⁶Tabulka rizika korupce v personální práci a vzdělávání v příloze č. 4

⁶⁷Klímeš, J. *Korupce v policejní práci*, *Psychologie*, 2005, roč. XI. č. 10, str. 18-21

2. PROFESNÍ A POLICEJNÍ ETIKA

„Člověk je bytostí svobodnou, ale v životě existují okamžiky, kdy se skutečně rozhoduje sám za sebe, ale většinou a jaksí podvědomě se řídí určitými mechanismy, jejichž existenci si sotva uvědomuje. Téměř neustále je náš život regulován zákony, pravidly, které jsme si sami nevymysleli, ale které jsme přijali od rodiny, školy, společenství, státu atd. Mezi tyto normy patří i normy mravní. Posláním morálky není represivní omezení lidské svobody, ale přivedení lidského života k smysluplné jednotě.“

ANZENBACHER A.

2.1. Vymezení pojmů etika a morálka

Pojem etika - „etos“, označoval původně v řečtině „obvyklé místo k bydlení“, v přeneseném významu pak zvyk, obyčej. Hovoříme li dnes o etice, rozumíme pod tímto pojmem „řeč“ (tj vědu) o tom jak člověk pobývá na tomto světě v morálním smyslu slova.⁶⁸ Etika dnes bývá chápána jako vědní disciplína, která zkoumá morálku. Definovat jednoznačně výraz morálka je „problém“, neboť je to pojem subjektivní a intuitivní. Lze ho charakterizovat jako množinu standardů, jež ovlivňuje lidské jednání. Pojem morálka pochází od latinského „mos“, což znamená vůle. Morálka bývá vesměs ve filosofické a estetické literatuře chápána jako historicky daný soubor hodnot, norem, ideálů, který specifikuje, co je dobré pro určitou sociální skupinu. Zjednodušeně řečeno, morálka je soubor pravidel, co se v dané společnosti, vrstvě, skupině prostě dělá a nedělá.⁶⁹ Někdy bývá morálka označována jako míra humanity. Důležitý je vztah morálky a práva, kde právo (zákon) je součástí morálky společnosti a zachycuje jen minimální nutnou míru morálního chování společnosti.⁷⁰

Etika vychází, dle P. Sekničky⁷¹, z řešení dvou základních otázek:

- *co je dobré?*
- *co je spravedlivé?*

Etika se dotýká většiny oblastí našeho lidského života a lze ji chápat různě. Mimo jiné také jako soubor nepsaných pravidel vytvářejících se po generace v celém společenském systému. Etické chování znamená dodržování určitých norem, které

⁶⁸ Anzenbacher, A. Úvod do filosofie. Praha: SPN, 1990, s. 223

⁶⁹ Sokol, J. Malá filosofie člověka. Praha, 1994, s. 42

⁷⁰ Bohatá, M., Seknička, P., Šemerák, M.: Úvod do hospodářské etiky, s. 9 – 11.

⁷¹ Bohatá, M., Seknička, P., Šemerák, M.: Úvod do hospodářské etiky, s. 14 - 15

mohou být buďto dobrovolné, nebo povinné. Motivem etiky je formování lidského chování.

S termínem etika se dnes setkáváme nejen v původním významu, ve významu teorie morálky, ale i ve významu synonyma samotné morálky v její hodnotové normativní podobě, tj. jako souboru pravidel a morálních hodnotových soudů v každodenním významu a použití, které orientují naše chování, naše činy v souladu s tím, co považujeme za dobré nebo co odsuzujeme jako zlé.⁷²

Je nesprávné chápat dobro z čistě individuálního hlediska, poněvadž co je dobré pro jednoho nemusí být dobré pro ostatní. Z pohledu celé společnosti je zřejmé, že dobré je žít v míru, dobrá je ochota pomáhat druhému a jednat čestně. Naopak špatné je například zabíjení, násilí, korupční jednání a podobně. Je zřejmé, že morálka, etika a korupce spolu velmi úzce souvisí. Určit co je a co není etické, je stejně problematické jako vymezit co je korupční chování a co není. **Etika je nadřazena korupci.** Vztah korupce a etiky můžeme chápat jako vazbu mezi něčím konkrétním a obecným.

V některých profesích je požadován vyšší mravní standard, než jaký je očekáván od řadového občana. Předpokládá se, že například učitel, lékař, soudce, politik, policista budou jednat v souladu s vyššími morálními standardy. Profesní etika obsahuje souhrn morálních norem a hodnot, charakteristických pro danou profesi. Profesní etika se projevuje na dvou základních úrovních: na individuální a institucionální. Na individuální úrovni jde o individuální etiku jednotlivého individua.⁷³ **Osobní etika** značí morální zásady, hodnoty a přesvědčení jedince. Vzniká v individuálním vývoji jednotlivce zcela jedinečnou, neopakovatelnou interakcí hodnot morálky společenské, nikoliv pouhým kopírováním sociálních vzorů. Je to nejprve osobní etika jednotlivého policisty, co rozhoduje o tom, jak bude vypadat a jak proběhne činnost či akce, kterou policista podnikne. Osobní etiku mohou ovlivnit – pozitivně či negativně – jak zkušenosti, tak výchova, vzdělání a školení. Také tlak skupiny kolegů hraje při utváření etiky jednotlivého policisty významnou úlohu.⁷⁴ **Profesní etika** a na institucionální úrovni o skupinovou etiku. Profesní etika je nejčastěji definována jako soustava vybraných hodnot, norem, principů a povinností, jejichž posláním je přispívat k formování specifického typu chování, rozhodování a jednání, žádoucího pro danou profesi. Tento pojem je úzce spjat s pojmem „aplikovaná etika“.⁷⁵ Profesní etika plní funkci jednoho

⁷² Nesvadba, P. Policejní etika, Plzeň, 2009, s. 11

⁷³ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 51-53

⁷⁴ Dufková, I., Zlámal, J. *Policejní a profesní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 5

⁷⁵ Nesvadba, P. *Policejní etika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 149

z regulátorů chování členů skupiny, v souladu s hodnotami, morálními normami a etickými principy profesní skupiny. Jednotlivé profesní etiky se od sebe liší obsahem. Cílem profesní etiky je zabezpečit, aby práce, kterou profesí skupina vykonává, odpovídá nárokům, které jsou na ni kladeny. Tím se zvyšuje společenská prestiž skupiny, její sebeúcta a jistoty, jinak řečeno profesní etika integruje zájmy skupiny, společnosti a jednotlivých členů profese. Existence profesní etiky je zdrojem formování stavovské cti – vědomí hrdosti na příslušnost k dané profesi a uvědomělého plnění morálních povinností, které regulují výkon jeho profese.⁷⁶

Spojení pojmů policie a etika, které jsou si na první dojem velmi vzdáleni. Policie je institucí, jejímž posláním je udržovat řád a pořádek ve společnosti, v případě nutnosti i s použitím síly. Policie je tradičně represivním orgánem státu, založeným na direktivním řízení. Etika je naproti tomu filosofická disciplína, která se zabývá problematikou dobra a zla. Má-li úvaha o policejní etice stát na pevných základech a nemá-li policejní etika sloužit pouze jako prostředek krášlící image policie v očích veřejnosti, musíme ukázat, nevyvstává potřeba policejní etiky, kdy se policejní etika stává neoddelitelnou součástí výkonu policejní profese.⁷⁷ Úředním tématem této kapitoly je etika speciální tj. „**policejní etika**“.

Policejní etika představuje jednak teoretickou disciplínu a jednak studijní předmět. Policejní etika z hlediska svého statutu patří k aplikovaným etikám. Nejde o pouhou aplikaci jedné obecné etické teorie do oblasti policejní praxe. Policejní etika je také svébytnou disciplínou, která sleduje vlastní problematiku, jež se utváří ve spojení s praktickými problémy policejní práce. Policejní etika má dále interdisciplinární charakter, utváří se na základě dialogu, sociální filosofie, obecné etiky, filosofie práva, kriminologie, sociologie, psychologie atd. a též v úzkém kontaktu s policejní praxí. Je závazným souborem pravidel chování, služebního jednání a služební zdvořilosti, kterými se řídí příslušníci policejního sboru. Rámec chování policistů upravují jednak normy profesní etiky a jednak normy právní.⁷⁸ Normy⁷⁹, jimiž by se policista měl řídit, musejí být dostatečně přesvědčivě zdůvodněny. Proces interiorizace mravních norem souvisí s morální odpovědností. Předmět policejní etiky vychází z jejího záměru, zkoumat sféru policejní činnosti z morálního hlediska, pochopit a zdůvodnit policejní

⁷⁶ Marcolová, Y. Diplomová práce-Trestná činnost páchaná příslušníky policie. Brno: Právnická fakulta, Katedra trestního práva. 2006

⁷⁷ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 114-115

⁷⁸ Duřková, I., Zlámal, J. *Policie a profesní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s.7

⁷⁹ Norma je vždy určitým sociálním pravidlem jednání. je významnou složkou každé kultury i společenské identity. Bez základního normativního konsenzu není žádná společnost trvale možná.

práci jako aktivitu s morálními nároky. Je nesporné, že význam a potřeba rozvíjení etického rozměru policisty vzrůstá. Policejní činnost musí být na výši požadavků opírajících se o „poslání“ policie jako veřejné služby občanům: opírající se nejen o pozitivní právo a o stávající ústavní a zákonný řád, ale i o vyšší principy a vyšší hodnoty.⁸⁰

2.2. Etický kodex policie

Existence etického kodexu je tedy typickým, prvotním a dominantním kritériem profesí, jejichž samotná podstata je nutně spjata se službou hodnotám vyšším, než jsou hodnoty ryze utilitaristické.⁸¹ Smyslem a posláním mravních kodexů je orientace vykonavatelů těchto profesí na službu lidem ve jménu dobra. Právě tato služba odlišuje povolání vybavené morálním kodexem od námezdního zaměstnání.⁸²

Etické kodexy v určité míře mohou být nápomocny vytváření, udržování a distribuci takových morálních vztahů, které jsou žádoucí v určitých institucích a podnicích. Etický kodex se tak stává pozitivním faktorem jasně a srozumitelně poskytujícím elementární přehled specifických problémů dané instituce. Přispívá také k udržení solidarity a pracovní motivace nejen mezi institucí a zaměstnancem, ale i mezi sebou navzájem a má vliv na větší odolnost korupčním nabídkám Etický kodex působí i navenek. Již sama jeho existence záruky férového jednání, které veřejnosti zaručuje a hraje pozitivní roli ve formování prestiže. Etický kodex se tak stává součástí vztahů s veřejností. Etický kodex vystihuje specifické postavení určité profesní skupiny, reguluje chování členů dané profese a je představitelem skupinových, kolektivních a etických principů a norem. Výrazem hrdosti na určité povolání by mohl být *profesně* etický kodex.⁸³ Takto vysoko postavené mravní normy odpovídají specifice policejního povolání. Profesní etika velí mít úctu ke svému povolání, stavu k jeho odborné erudici a společenskému poslání.

Výbor ministrů Rady Evropy přijal 19. září 2001 doporučení 10 členským státním, ve věci Evropského kodexu policejní etiky. Důvodem vypracování Evropského kodexu policejní etiky byla potřeba stanovit společné evropské principy a pokyny pro celkové cíle, výkon a odpovědnost policie při zajišťování bezpečnosti a osobních práv

⁸⁰ Nesvadba, P. Policejní etika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 152

⁸¹ Utilitarismus je filosofický a etický směr, který za cíl a měřítko lidského jednání pokládá hledání blaha, prospěchu, užitku a naopak omezování utrpení a bolesti. Zakladatelem utilitarismu byl britský filosof a právní teoretik Jeremy Bentham

⁸² Herzogová, Z., *Základy filozofie a profesní etiky*. Praha: Policejní akademie ČR, 1999, s. 104-106.

⁸³ Etický kodex Policie České republiky uvádím v příloze č. 1

v demokratických právních státech.⁸⁴ Výbor ministrů doporučil vládám členských států, aby se ve svých legislativách, praxi a kodexu chování policie řídily principy, stanovenými textem Evropského kodexu policejní etiky a usilovaly o jeho progresivní uplatnění v co nejširším smyslu.⁸⁵ Evropský kodex policejní etiky zůstává i po vydání Etického kodexu Policie ČR – jedním z nejdůležitějších dokumentů upravujících hodnotovou a morální stránku naší policie a to zejména z důvodů že šířeji a hlouběji rozpracovává konkrétní aspekty policejní služby a snaží se je pokrýt jak co do vnitřní struktury, tak i ve vztazích na společnost jako na celek.

Pro ilustraci uvádím souhrn přehledu kapitol, do nichž je Evropský kodex rozčleněn:

1. Cíle policie
2. Právní základ policie a systém trestního soudnictví
3. Policie a systém trestního soudnictví
4. Organizační struktura policie
 - všeobecné zásady
 - kvalifikace, nábor a udržení pracovníků policie
 - výcvik příslušníků policie
 - práva příslušníků policejního sboru
5. Směrnice pro činnost policie
 - všeobecné principy
 - specifické situace
6. Zodpovědnost a kontrola policie
7. Výzkum a mezinárodní spolupráce⁸⁶

V listopadu 2004 pak vznikla konečně verze dokumentu a 21. ledna 2005 byl „Etický kodex Policie České republiky“ vydán rozkazem policejního prezidenta č. 1/2005 a je určen policistům a občanským zaměstnancům policie.⁸⁷

Smyslem Etického kodexu není definovat všechny pravděpodobné situace, v nichž se může při výkonu služby ocitnout každý jednotlivý policista, a podat vyčerpávající řešení jejich morálních a mravních aspektů, nýbrž formulovat nejobecnější mravní principy, hodnoty a normy, jimiž se řídí Policie ČR, s primárním cílem seznámit policisty jednoznačně s tím, jaké morální a mravní nároky jsou na ně kladeny a co od

⁸⁴ Základní etické povinnosti policisty uvádím v příloze č. 2

⁸⁵ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 121

⁸⁶ Dufková, I., Zlámal, J. *Policie a profesní etika*. Praha: tiskárna MV, 2003, s. 21-45

⁸⁷ Šnajdrová, H. *Policejní etika a etické kodexy Policista*, vydává MV ČR, 2000, roč. 12, č. 11, s. 12 – 14

nich policie a společnost očekávají, aby tím mohli poměřovat každou jednotlivou situaci i každou obecnou maximu svého chování a jednání. Od vydání Etického kodexu Policie ČR probíhá nejdůležitější fáze celého projektu: implementace⁸⁸ jeho hodnot a zásad do reálného života a činnosti všech složek policie. Psaná verze kodexu je zveřejněna ve všech služebnách Policie ČR. S jeho textem jsou seznamováni všichni nastupujících příslušníci Policie ČR v rámci své základní odborné přípravy.⁸⁹

2.3. Specifikum a charakteristika policejní profese

Policisté si musí být plně vědomi morální odpovědnosti plynoucí z jejich postavení ve společnosti, jimž jsou pověřeni veřejností, a musí trvale usilovat o to, aby se řídili nejvyššími možnými standarty policejní práce tak, aby důvěra veřejnosti nebyla zklamána.⁹⁰

Policejní povolání se oproti jiným zaměstnáním vyznačuje celou řadou zvláštností. Při nástupu do služby musí policista složit služební přísahu,⁹¹ ve které slibuje, že při ochraně práv občanů, veřejného pořádku, bezpečnosti a ústavního zřízení ČR je připraven nasadit i svůj život. Žádné jiné povolání neklade na nositele tak vysoké požadavky.

Policista často pracuje v podmínkách, v kterých je ohrožen jeho život, dostává se do kontaktu s pachateli trestných činů, kteří jsou v rámci ochrany svých zájmů schopni zranit nebo ohrozit policistu na životě.

Jeden důsledek společenské morální krize je v policii patrný: přístup policistů odráží prostředí, ve kterém byli vychováni a ve kterém pracují. Nejvíce je to patrné u nováčků. Uchazeči o policejní práci tvoří reprezentativní vzorek společnosti a obecně odráží morálku společnosti. Je reálné očekávat, že uchazeči o práci u policie přináší do policejní práce názory společnosti, ve které vyrostli a žijí. Až se stanou policisty, budou ovlivňováni hodnotami prostředí, ve kterých budou pracovat. A tady bohužel policie při náboru a dále vzdělávání nevyužívá žádný z prostředků – dát člověku pocit hrdosti, jedinečnosti a výjimečnosti, tím že přináleží ke skupině lidí, kterou obdivuje.⁹²

⁸⁸Od samého začátku docházelo a dochází k absurdním situacím kdy: podpis protokolu o převzetí se stává jedinou podobou „setkání“ s Etickým kodexem, anebo naopak, vedoucí pracovník interpretuje kodex jako vhodný „obušek“ na podřízené a prostě jim tu správnou etiku nařídí.

⁸⁹Nesvadba, P. Policejní etika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 152

⁹⁰Dufková, I., Zlámal, J. *Police a profesní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 47

⁹¹Příloha č. 2

⁹²Dančák, B. a kol., Korupce. Masarykova univerzita., str. 229

Samozřejmě finanční motivace není jediným motivem k vytvoření protikorupčního postoje. Kalkul rizika policisty můžeme ovlivnit i tím, že posílíme jeho profesní sebevědomí

Morální krize společnosti se projevuje poklesem mravních hodnot, převládá egoistická morálka konzumní společnosti. V takovém prostředí je považována za normální snahou, obohatit se za každou cenu. Toto prostředí nemůže neovlivňovat i policisty. Platí zde však důležitá zásada: Je úkolem policejního výběru (přijímacího řízení), vzdělání i výcviku nepřipustit, aby policisté beze zbytku akceptovali egoistické hodnoty. Je úkolem policejní etiky a společenských věd vůbec, aby zdůvodňoval smysl a poslání policejní profese, s nimiž jsou nedělitelně spjaty vysoké morální standardy. Policista, který hledí především na svůj osobní prospěch, nikdy nebude dobrým policistou. Hodnoty a normy dnešní společnosti upadají a proto je nesmírně důležité, aby v řadách policie byli lidé poctiví a odpovědní.⁹³ To, co policisty, stejně tak jako všechny veřejné činitele opravňuje vykonávat moc nad spoluobčany, není jejich uniforma nebo stranická příslušnost, ale jejich mravní postoj, který musí převyšovat nároky kladené na běžného spoluobčana. Jestliže korupci podlehne policista, vrhne to stín na celou policii. A policie je instituce, která reprezentuje stát⁹⁴

Dalším ze specifíků v policejní práci jsou i nároky toho, co občané očekávají od policie. Ne všechno to, co veřejnost očekává od policie, je realistické. Skutečnost, že občané a rozhodující političtí činitelé nechápou jasně a realisticky úlohu a možnosti policie, může mít vážné důsledky. Konfliktní názory na to, co je nebo co by mělo být očekáváno od policie ve spojení s rozporuplným pojetím vlastní role samotnou policií, vede k chaosu, který ovlivňuje pracovní atmosféru v policejní instituci, morálku jejich členů a jejich náchylnost ke korupci a násilí.⁹⁵

Méně viditelný, ale možná ještě závažnější, je jiný názor, sdílený širokou veřejností, a sice víře v tom, že boj s trestnou činností je výlučně záležitostí policie samotné a že veřejnost nemá povinnost podílet se na tomto procesu. To klade na policii nesplnitelné nároky. Takové chápání role policie je v současné společnosti hluboce mylné. Faktem je to, že ač by si to policie velice přála, nikdy nemůže sama vymýtit trestnou činnost. Praxe a výzkum jasně ukazují, že většina trestných činů je vyřešena

⁹³ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 121 - 123

⁹⁴ Souček, J. *Sociální důsledky korupce a metody boje s ní*.

⁹⁵ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 124-126

s pomocí informací, poskytnutých spolupracujícími občany. Bez takové spolupráce je práce policie neefektivní.⁹⁶

V demokratickém právním státě musí být policie integrovaná do společnosti. Demokratický právní stát je takový, který vzešel ze společenské smlouvy svých občanů delegováním pravomocí „zdola nahoru“ a jež zajišťuje svobodu jedince.

Funkce, které plní policie v demokratickém právním státě jsou následující:

- předcházet zločinům a odhalovat je,
- udržovat nebo obnovovat sociální pořádek,
- poskytovat pomoc lidem v případech nouze,
- chránit lidská práva⁹⁷

Policie musí být policií, které jsou občané ochotni pomáhat a již důvěřují. Policie, dopouštějící se nezákonností, která má nízký kredit, které občané nedůvěřují, kterou považují za nekompetentní, bude jen těžko plnit úkoly, které před ní v demokratické společnosti stojí.“

2.4. Hodnoty policejní profese

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.⁹⁸

Vymezování pojmu hodnota, není tak snadné, jak by se na první pohled zdálo. Hodnotou se pro nás stává to, co hraje zásadní úlohu v našem životě, myšlení, prožívání a rozhodování. Hodnotovou orientaci – jakožto relativně stabilní a hierarchicky uspořádanou soustavu hodnot – si člověk buduje po celý život v interakcích svého sociálního „pobytu“.⁹⁹ Formulace přehledu nejdůležitějších hodnot policejní profese, na kterém by se policisté mohli shodnout, je důležitou součástí celkového programu vytváření policejní etiky. Mnoho policistů pracuje způsobem, který nelze bezprostředně kontrolovat. Chování policisty je v takovém případě řízeno spíše osobním postojem a názory jednotlivce než strachem ze sankcí za porušení předpisů či zákona. Hodnoty nejsou pravidla nebo nařízení, ale principy, které tvoří základ morálních názorů a východisko rozhodování. Pokud tyto hodnoty nebudou výslovně definovány

⁹⁶ Herzogová, Z., Základy filozofie a profesní etiky. Praha: Policejní akademie ČR, 1999, s. 128-129

⁹⁷ Bílek, P. Dufková, I. Zlámal, J. Policie a lidská práva. Praha: ŠPS MV v Praze, 2000, s. 32

⁹⁸ www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx Staženo: 11. listopadu 2011

⁹⁹ Nesvadba, P. Policejní etika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 20

a policisté je nebudou akceptovat, bude samotné jednání policistů poněkud nepředvídatelné. Žebříčky hodnot policejní profese kladou vesměs důraz na osobní zodpovědnost za chování a rozhodování ve službě, na poctivost, čestnost a spolehlivost, věrnost a respekt k ostatním živým tvorům.¹⁰⁰

K hlavním hodnotám nejen policejní profese patří bezesporu *svoboda každého jednotlivce*. Svoboda začíná v okamžiku, kdy si člověk uvědomí, že může jednat jinak. Svoboda je tedy pro člověka již navždy spojena s úkolem hledat a uskutečňovat legitimitu svého chování a jednání.¹⁰¹ Podle myslitele Jeana- Paula Sartra je člověk vždy svobodný, nikdy není absolutně determinován předpoklady a podmínkami, v nichž činí svá rozhodnutí, a proto je za své činy vždy též odpovědný!¹⁰² Svoboda jde tedy ruku v ruce s odpovědností. Svoboda je podmínkou morálního jednání. U příslušníků policie je důležité uvědomění si odpovědnosti nejen právní, ale i morální.

Axiologický¹⁰³ aspekt, je neodiskutovatelnou součástí každé profesní etiky. Hodnoty nejsou žádná nařízení, normy nebo pravidla chování, ale jsou to obecné principy, které by měly tvořit základ názorů a východiska rozhodování.¹⁰⁴

K nejdůležitějším hodnotám policejní práce patří:

- **Lidský život a důstojnost člověka** - představují nejvyšší hodnoty policejní profese.
- **Respekt k občanům** – policisty se chová k občanům s úctou a respektem.
- **Bezúhonnost** – je základem pro vytváření vztahů vzájemné důvěry mezi občany a policií.
- **Zákony a ústava** – policista ctí, respektuje a dodržuje zákony.
- **Sebezdokonalování** – policista usiluje o osobní i profesionální růst.
- **Odpovědnost** – policisté jsou odpovědní sobě navzájem i občanům, kterým slouží.
- **Spolupráce**- policisté se podílejí na spolupráci a týmové práci, která ji umožňuje kombinovat rozmanité specializace, vědomosti a styly práce k dosažení společných úspěchů.
- **Řešení problémů komunity** – policie se hlavně podílí na řešení problémů komunity, ve které působí.
- **Sebehodnocení** – policisté jsou schopní, vzdělaní a humánní lidé, kteří vykonávají důležitou práci pro občany. Tato práce jim přenáší uspokojení¹⁰⁵

¹⁰⁰ Herzogová, Z. Policejní etika. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 129

¹⁰¹ Nesvadba, P. Policejní etika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 20

¹⁰² Sartre, J, P. Existencialismus je humanismus, Praha: Vyšehrad, 2004, s. 16

¹⁰³ Filosofie hodnot je moderní filosofická disciplína, která se zabývá hodnocením a hodnotami. (podle *Paula Ricoeura* má axiologie hledat cestu mezi představou předem daných hodnot, která podceňuje tvůrčí povahu svobody, a opačnou představou, která činí z hodnot jen projekce vlastní vůle).

¹⁰⁴ Nesvadba, P. Policejní etika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 212

Při formulování hodnot policejní profese, je nezbytné mít na zřeteli především dva momenty: Policejní management se musí vyvarovat toho, aby tyto hodnoty direktivně vnucoval personálu na základě pouhého rozkazu, předpisu či nařízení. Takovým způsobem by nebylo dosaženo interiorizace hodnot. Hodnoty by zůstaly pouze ve formě vnější direktivy, kterou je možno za určitých okolností ignorovat. Naším cílem však je, aby se tyto hodnoty staly *součástí vnitřního přesvědčení*¹⁰⁶ každého jednotlivého policisty. Rozkaz, předpis či nařízení je možné obejít, vlastní svědomí však obejít nelze. Formulování hodnot policejní profese by mělo být výsledkem organizovaného úsilí všech úrovní policejní instituce. Každý člen oddělení by měl mít možnost vyslovit vlastní názor a mezi jednotlivými policisty bude probíhat o definování a vyjasňování specifických hodnot. Pak ti, kteří nežili podle vhodných pravidel, budou nuceni přehodnotit svůj hodnotový systém. Formulování prostředí, které podporuje etické chování policistů. Formulace etického kodexu chování je prvním krokem v procesu vytváření pracovního prostředí, odpovídajícího morálním standardům policejní profese v současné době. Uvnitř samotné policejní instituce je nutno vytvořit takové pracovní prostředí, ve kterém bezúhonnost není jen proklamovaným heslem.¹⁰⁷

Etický kodex Policie ČR formuluje následující základní hodnoty¹⁰⁸

- **profesionalitu** – komplexní vybavenost, která zaručuje, že každý policista je schopen vyrovnat se s úkoly, které spadají pod jeho odpovědnost,
- **neustrannost** – policie jako sociální prostředek musí poskytovat každému stejný přístup ke svým službám. Všichni občané mají právo zavolat polici, pokud je ohrožena jejich bezpečnost. Čím je policista objektivnější, tím je důvěryhodnější,
- **odpovědnost** – uvědomování a přebírání odpovědnosti, která je zralým uvážením jedince, který se jí sám dobrovolně podřizuje,
- **ohleduplnost** – neemoční profesionální a rozhodné vystupování, především v situacích, kde je zasahováno do lidských práv a svobod. Jde o to, aby se policista naučil svému prožívání rozumět, dokázat je označit a pracovat s ním. Je zapotřebí vzít v úvahu širší souvislosti a s ohledem na tyto souvislosti citlivě porovnat možnosti řešení a dokázat se rozhodnout se vší odpovědností.

¹⁰⁵ www.mvcr.cz Staženo: 12. 11. 2011

¹⁰⁶ V průběhu svého života si vytváříme systém vnitřních přesvědčení - postojů, názorů, hodnotících soudů apod. Když se tato přesvědčení utvoří a zafixují, dostávají se mimo dosah uvědomování, stanou se součástí naší nevědomé mysli. Vnímáme je pak jako "realitu" nebo "objektivní pravdy".

¹⁰⁷ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 130

¹⁰⁸ Příloha č. 2

Také Peter Korený uvádí, že každý policista si musí být vědom zejména onoho dominantního rozměru a hovoří o lidské důstojnosti jako absolutní hranici policejní činnosti. Uvádí: „Absolutnost této hranice spočívá v tom, že lidská důstojnost je hodnota¹⁰⁹, která je v zásadě úplně rezistentní vůči každému policejnímu zasahování bez ohledu na hodnotu účelu, který může být tímto zasahováním sledován“¹¹⁰,

- **bezúhonnost** – povinnost dodržování základních pravidel zdvořilosti a dbaní cti, vážnosti důstojnosti osob i své vlastní. Policista je povinen pečovat o kvalitu své morálně zhodnocené osobnosti, o čistotu své cti i svého svědomí.

Sem především patří:

- *soulad morální instance policistů*¹¹¹
- *soulad jeho svědomí a jeho rozumu*
- *jde o čistý štít policisty, a to z obou stran – ze strany jeho vnitřního přesvědčení i ze strany naplňování očekávání, kterou sebou nese jeho sociální role.*¹¹²

¹⁰⁹ Immanuel Kant se domnívá: že člověk žádnou hodnotu nemá a mít nemůže, neboť „mít hodnotu“ znamená „být srovnáván“, „být měřen“ nějakým ekvivalentem, na který může být jedinečná bytost „převáděna“ – to však není možné, neboť každý člověk je suverénní, neopakovatelný jedinec – myslící a cítící bytost. (Základy metafyziky mravů. Praha: Svoboda, 1976, s. 83)

¹¹⁰ Korený, P. Vybrané kapitoly z etiky pre policajtov. Bratislava: Akademia policajného zboru, 1999, s. 76

¹¹¹ tj. jeho svědomí, jeho vnitřních morálních hodnot, principů a zásad

¹¹² Nesvadba, P. Policejní etika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 219 - 220

3. EDUKAČNÍ PROCES JAKO STAVEBNÍ KÁMEN V BOJI PROTI KORUPCI

Zásady protikorupční politiky se postupně stávají běžnou součástí strategie státu. Policejní management zapracovává do svých organizačních a řídicích struktur proces celoživotního vzdělávání policistů v oblasti protikorupční strategie. V další kapitole se tedy zaměřím hlavně na opatření proti korupci v oblasti výchovně – vzdělávací.

3.1. Policejní etika jako předmět

Morální ctnost je vlastně péčí o charakter, čest a svědomí. Ctnost je tedy získaný habitus, který disponuje jedince k určitým – morálně hodnotným – způsobům chování a jednání a umožňuje člověku rozhodovat se a jednat rychle a přitom dobře. Nejde jen o udržení jakési základní úrovně slušnosti, nezbytné pro lidské soužití, nýbrž o uchování cti a svědomí, o ještě lepší jednání a tím samozřejmě oslovuje druhé lidi, přitahuje je a dává dobrý příklad k nápodobě.¹¹³

Profesní rozvoj je složitou koncepční, psychologickou a sociologickou průpravou, kde klíčovým problémem je policejní etika a její shoda s principy lidských práv. V rámci profesního výcviku by si policisté měli vytvořit „Repertoár“ profesních strategií k vypořádání se se svými konflikty. Pouze vhodný program profesionálního rozvoje umožní polistům vyrovnat se s mimořádnými etickými problémy v jejich profesionální činnosti. Je potřeba, aby se policisté dozvěděli hned od počátku své kariéry o hodnotových konfliktech a rozdílech v hodnotových systémech. Změny v chování představují dlouhotrvající proces, spočívající v jasném pochopení kultury policejní praxe.¹¹⁴

*Přijímání nováčků k polici*¹¹⁵ – police se vždy snažila získávat do svých řad ty nejlepší. Dnes je však již zřejmé, že přijímací proces by měl splňovat vyšší nároky, než jenom přijímat k polici osoby, které uspěly v psychických a fyzických testech a nemají záznam v rejstříku trestů. Psychologické a osobnostní testy se staly standardním přijímacím nástrojem, ale naneštěstí tyto testy jsou užitečnější v rozpoznávání

¹¹³ Nesvadba, P. Policejní etika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 20

¹¹⁴ Dufková, I., Zlámal, J. Policie a profesní etika. Praha: tiskárna MV, 2003, s. 6-7

¹¹⁵ V některých státech jsou všichni nováčci přijímáni na základním stupni, jinde jsou uchazeči o řídicí funkce přijímáni v oddělených přijímacích řízeních

nevhodných osob než při výběru těch, kteří jsou pro práci u policie nejvhodnější.¹¹⁶ K polici by měli být přijímáni kandidáti s vyšším vzděláním a měl by být brán zřetel i na zájmy adeptů, na to jak tráví volný čas, jaké jsou jejich hodnotové orientace, zda se podíleli na společensky prospěšných činnostech atd. Pozadí, které odhaluje nováčkovu motivaci k volbě povolání policisty, je možná v současné době jeden z dalších žádoucích ukazatelů vhodnosti pro policejní práci. Minulé zájmy a činnosti zájemce o práci u policie se často ukáže jako mnohem přesnější ukazatel hodnot, postojů a charakteru žadatele než jakýkoliv psychologický test. Do popředí se v současné době dostávají takové vlastnosti policisty jako schopnost efektivně komunikovat, řešit nové problémy, schopnost týmové spolupráce, schopnost přijmout rozhodnutí v neobvyklých situacích, dobré charakterové vlastnosti.

Vzdělání a výcvik- při školení začínajících policistů se dnes velmi málo času věnuje vzdělání v oblasti profesní etiky. Antikorupční příprava se neuskutečňuje v dostatečném rozsahu a hloubce. Policisté nejsou v dostatečné míře připraveni na řešení korupčních situací a neznají způsoby, jak předcházet korupčnímu jednání, ani jak se v takové situaci chovat. Někdy je to zdůvodňováno tím, že jednak není dostatek času zabývat se tak marginálními tématy a jednak nelze někoho učit chovat se morálně. Žádný z těchto argumentů není oprávněný. Každý začínající policista by měl opouštět základní výcvik s plným porozuměním tomu, jaké chování, jaká profesní a osobní etika se od něho očekává. Pro policisty je důležité vědět, jak se bránit a korektně zachovat v situaci, kdy se ho občan pokusí uplatit. Má-li výcvik a vzdělávání mít nějaký dopad na korupci, musí plně a realisticky odhalit všechny dimenze problému, včetně dosud neznámých případů korupce. Jako doplněk k formálním pravidlům a nařízením by měl být vytvořen a přijat etický kodex, který by vyjadřoval etické principy policejní práce. Etický kodex je jakousi poslední instancí, která pomáhá policistovi správně se rozhodnout ve složitých situacích. Zatímco zákony a předpisy vymezují obecně pole rozhodování policisty, etický kodex připomíná policistovi, že má rozhodovat se zřetelem na obecné, společenské dobro. Policisté sami se musí přesvědčit o tom, že důsledné dodržování etického kodexu jejich práci ulehčuje, neboť dodržování principů etického kodexu prohloubí důvěru občanů v polici a občané budou ochotněji

¹¹⁶ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 130

spolupracovat s policií. Stále platí, že bezúhonnost policie není marginální téma, je to jedno z nejdůležitějších témat, které lze nabídnout v systému policejního vzdělávání.¹¹⁷

Absolvent policejní školy, který prošel kurzem policejní etiky, ví, jaké chování je nebo není přijatelné a kudy vede „dělicí čára“, jejichž překročení nelze tolerovat. Takový policista je mnohem menším kandidátem na porušení etického kodexu policie či zákona. Nicméně aby toto etické vzdělání bylo efektivní, musí být něčím více než pouhým seznámením se s etickým kodexem chování, výuky etiky ve třídách začínajících policistů musí být založena na realitě a musí zahrnovat volnou diskuzi o potenciálních problémech a nástrahách, se kterými se policista v praxi setká. Také musí zahrnovat diskuzi o náročnosti policejní práce, o dopadech práce u police na soukromý život. Klíčovou součástí policejního vzdělávání je pochopení role policie v současné společnosti. Všichni policisté si musejí být vědomi toho, že ať už pracují sami nebo v týmu s ostatními policisty, jsou osobně odpovědní za své jednání nejenom svému nadřízenému, svému oddělení, ale celé společnosti, které slouží. Ačkoliv to uchazeči většinou popírají, mnoho jich nastupuje k polici na základě představ, které jsou mylné. Tyto představy často pocházejí z televize a filmů a bývají příčinou velikého zklamání nováčků, kteří záhy poznají, že policejní práce je mnohem spíše službou občanům než dobrodružstvím, které viděli ve filmu. Proto realita policejní práce musí být uchazečům o policejní profesi odhalena a nováčkové musejí porozumět pravé podstatě tohoto zaměstnání, včetně problémů které toto povolání přináší.¹¹⁸

3.2. Cíle výuky policejní etiky

Morálka podstatným způsobem ovlivňuje a do značné míry determinuje lidské jednání. Problém mravních norem spočívá v tom, že se jim nelze jednoduše „naučit“ jako znění právních norem. Úkolem profesní etiky policisty je tedy kromě formulování základních mravních norem policejní profese také hledání optimálních forem interiorizace těchto norem tak, aby se staly neoddělitelnou součástí autonomního rozhodování jednotlivce. Samo utváření struktur svědomí je složitým procesem, který je velice citlivou souhrou osobnostních dispozic na straně jedné a vlivů výchovy a sociálního působení na straně druhé.

¹¹⁷ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 131

¹¹⁸ www.mvcr.cz Staženo: 12. 11. 2011

Každý člověk má dispozici rozlišovat, co je dobré a zlé. Jenže každá vloha není - li zpevňována, zakrní.¹¹⁹ Má-li být výuka policejní etiky smysluplná, neměla by setrvat na pouhém souboru apelujících frází. Hlavní důraz ve výuce „policejní etiky“ je kladen na diskuse vedené posluchači na téma různých modelových příkladů, které zobrazují mravně problematické situace, do nichž se může dostat policista. Cílem výuky je ukázat společenské souvislosti a důsledky porušení principů etického kodexu policisty. Vlastním předmětem profesní etiky policisty je hledání možných variant řešení.¹²⁰

Podněty pro konstituování a další rozvoj policejní etiky

- stále hlubší integrace ČR do euroatlantických struktur,
- nárůst „společenské objednávky“ profesionality policistů v nejšířším slova smyslu,
- stále narůstající složitost vlastních policejních činností,
- komplikovanost, kterou ve struktuře Policie ČR přináší „souběh“ nároků na kvalitu a současně kvalitu,
- radikální vzrůst sociální, etnické, kulturní, náboženské heterogenity prostředí, ve kterém policie působí.¹²¹

Výuka policejní etiky by měla směřovat především k naplnění následujících cílů:

- *Explicitní formulace žádoucích hodnotových postojů a mravních norem, které tvoří základ praktického rozhodování jednotlivců v různých životních a pracovních situacích,*
- *prohloubení sebeuvědomění, sebepoznání a sebeovládání,*
- *hledání a ujasňování etických aspektů rozhodujících policejních činností,*
- *prohloubení morální odpovědnosti každého jednotlivého policisty a to nejen vůči nadřízeným, ale i vůči občanům,*
- *vytvoření základu pro praktické rozhodování policistů v konkrétních situacích, zejména při řešení morálních dilemat,*
- *posílení profesionální hrdosti policisty na straně jedné a respektování občana na straně druhé.*¹²²

Výuka má rozvíjet schopnost kultivované mezilidské komunikace: schopnost pochopit a porozumět odlišnému stanovisku, argumentovaně obhájit stanovisko vlastní atd.

¹¹⁹ Nesvadba, P. Policejní etika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 20

¹²⁰ Herzogová, Z. Policejní etika. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 137

¹²¹ Nesvadba, P. Policejní etika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 152 - 153

¹²² Herzogová, Z. Policejní etika. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 137

V oblasti etiky policejní práce, chování k občanům pak tyto kompetence

- pochopit společenskou nepřijatelnost korupčního jednání, jeho zdroje a mechanismy, bránit korupčnímu jednání;
- rozpoznat, že účinná prevence má stejný význam jako policejní represe, a proto ji začlenit do celku své každodenní policejní činnosti,
- chovat se vždy v souladu s etickými a právními normami;
- ztotožnit se s prací policisty, s morálními principy a etickým kodexem policisty.¹²³

Policejní etika i její pedagogické zařazení je stále bráno jako „doplňek“ k vyučujícím disciplínám utvářející „odborný profil policisty. Je jasné, že její etický aspekt je nedílnou vnitřní součástí celistvého profilu policejní odbornosti – tj. schopnosti identifikovat morální problémové situace a odpovídajícím způsobem je řešit. A to je schopnost, která se zcela nepochybně nachází na stejné úrovni s policistovou kvalifikovaností právní, policejně profesní, psychologickou, tělesnou apod.

3.3. Policejní etika a boj proti korupci ve vzdělávání policistů

Vzdělávání je významnou součástí procesu přípravy lidí pro život a práci. V jeho rámci se každý člověk profesně profiluje. Základní a všeobecně zaměřené střední vzdělání poskytuje především obecnější přípravu na život a výkon budoucí profese. Jen minimální počet uchazečů o povolání policisty je však komplexně vzdělána v oboru bezpečnostní praxe a chybí také průběžné přeškolení policistů především v souvislosti s vědeckým a sociálním rozvojem společnosti, měnící se legislativou, zejména v oblasti práva.

V oblasti policejní etiky nejde o to, aby se policisté naučily předem daným a hotovým modelovým situacím, odpovědím na otázky, nýbrž vzbudit v něm potřebu klást morální otázky, o sobě, druhých lidech, společnosti, inspirovat vznik a utváření jakéhosi řádu jeho vnitřní i vnější odpovědnosti.¹²⁴ Dne 25. října 2006 byla usnesením vlády ČR č. 1199 schválena nová Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011.

¹²³ Učební dokumenty základní odborné přípravy policistů službypořádkové, dopravní a železniční policie

¹²⁴ Nesvadba, P., Nad východisky a cíli policejní etiky, *Policista* 2007, 7, s. 157-158

Jádrem jakékoli antikorupční strategie je zdůraznění uplatňování principů etického kodexu v praxi. *Etický kodex Policie ČR* je implementován do vzdělávání policistů od roku **2005**, kdy vyšel formou rozkazu policejního prezidenta (včetně výkladového manuálu).

Problematika etiky a korupce je dlouhodobou prioritou ČR. To je konstatováno i v „*Koncepci celoživotního povinného vzdělávání příslušníků a zaměstnanců Policie ČR a resortu vnitra*“ (schváleno vládou ČR 2001). Do této koncepce byly promítnuty závěry projektu PHARE, jehož součástí byl projekt „*Komplexní systém řízení lidských zdrojů v Policii ČR*“ včetně systému vzdělávání pro českou policii a hlavní principy Evropského kodexu policejní etiky. Rovněž v roce 2008 byly policejní etika a boj proti korupci začleněny do nově zpracované „*Koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků Policie České republiky*“.¹²⁵

Posláním policejní etiky je ovlivňování jednání policistů v souladu s hodnotami, normami a principy policejní práce. Nejlepší ochranou před negativními vlivy jako např. policejní korupce, zneužití pravomoci veřejného činitele nebo jiná pochybení policistů je policista, kterého naplňuje policejní práce, vnitřně se s ní ztotožňuje a chce občanům pomáhat a chránit je¹²⁶. K významu výuky profesní etiky v základní odborné přípravě policistů přispělo zjištění, že jen vědomostní vybavenost nestačí pokrýt celkovou připravenost člověka pro práci a že k profesní způsobilosti policisty je tedy zapotřebí fyzických, psychických, odborných i morálních předpokladů. Z hlediska profesní etiky se mezi prvořadě řadí předpoklady morální, které úzce souvisí s předpoklady psychickými. Proto je výuka profesní etiky v základní odborné přípravě zejména součástí vyučovacího předmětu, který se zabývá i psychologickými aspekty policejní práce. V minulosti byl předmět nazýván „Policejní psychologie a etika“ nebo „Psychologie a etika policejní práce“. V současné době je to „Komunikace a policejní etika“.¹²⁷ Vzdělávání v oblasti policejní etiky prošlo kvalitativními změnami. Změny se týkají způsobu policejní výuky, ale převážně její časové dotace. Zatímco před rokem 1998 spočívala výuka policejní etiky v rozhovoru mezi žákem a pedagogem o nutnosti či zbytečnosti etiky v policejní práci, o základních principech morálky a zátěžových situacích v průběhu práce u policie, v současné době jsou využívány moderní způsoby výuky, projekční tabule, zapojení PC, zpětného projektoru do výuky.

¹²⁵ *Koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků Policie České republiky*. Praha: Nakladatelství MV,

¹²⁶ Policie ČR a lidská práva – souhrnná zpráva. Praha: Střední policejní škola MV v Praze, 2005, s. 48.

¹²⁷ Jager, J. Diplomová práce - Vybrané problémy profesní etiky Policie ČR, Brno: Institut mezipolicejních studií

Pedagog má více času diskutovat s policisty a zapojit tak celou studijní skupinu do výuky. K tomuto přispělo i snížení počtu žáků ve studijní skupině a dělení tříd ve výuce.¹²⁸

V současné době se k zlepšení kvality a dostupnosti výuky využívá tzv. e-Learning, který je definován jako využívání nových multimediálních technologií a Internetu ke zlepšení kvality vzdělání ulehčením přístupu ke zdrojům a službám, stejně jako podporování vzájemné spolupráce a výměny znalostí, dovedností, informací.¹²⁹ Hlavní předností internetového vzdělávání jsou pak především aktuálnost, rychlost a dostupnost informací, úspora času a také individuální přístup ke studiu. V situaci, kdy policistům a jejich nadřízeným nezbývá mnoho času na vzdělání v rámci pracovní doby a odeslání policisty mimo mateřský útvar, jeví se forma e-Learningu jako vhodnou alternativou při realizaci celoživotního vzdělání v policii.¹³⁰

¹²⁸ Heichel, P. Bakalářská práce „*Etický kodex Policie ČR*“, Brno 2008, s. 55

¹²⁹ elearning.upol.cz/ewit/ElearningvEvrope.doc Staženo 12. ledna 2012

¹³⁰ *Koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků Policie České republiky*, Praha: Nakladatelství MV

4. KVALIFIKAČNÍ PŘÍPRAVA POLICISTŮ

Úkolem policejního vzdělávání není pouze připravit policistu, který byl právě přijat do policejního sboru, na výkon budoucí profese po odborné stránce, ale též ho musí vzdělávat a vychovávat po stránce morální, aby jeho pracovní výkon byl plně profesionální. Z tohoto hlediska výuka profesní etiky musí být nedílnou součástí nejen základní odborné přípravy. Rozsah výuky předmětu Komunikace a policejní etika je srovnatelný s rozsahem výuky předmětů v policejních školách v zahraničí, které se zabývají stejnou problematikou.

Policejní etika a boj proti korupci v systému vzdělávání policistů jsou zařazeny v těchto rovinách:

1. *kvalifikační příprava policistů,*
2. *další vzdělávací aktivity,*
3. *mezinárodní kurzy,*
4. *projekty.¹³¹*

4.1. Základní odborná příprava policistů

Od roku 2007 byla 18-ti měsíční „Základní odborná příprava“ (dále ZOP) nově nastupujících policistů změněna na 12-ti měsíční studium, kde byl předložen inovovaný profil absolventa ZOP. Na jeho základě byl zpracován rámcový vzdělávací program pro (nedošlo ke snížení definovaných 206 vzdělávacích cílů, ale byla snížena požadovaná kompetenční úroveň cílového stavu studujících). V roce 2008 dle potřeb Policie ČR byla ZOP policistů zkrácena na celkovou dobu studia 9-ti měsíců. Protože z pedagogického hlediska nebylo již možné, aby studující v této zkrácené časové dotaci dosáhli naplnění požadovaných vzdělávacích cílů, co do jejich počtu 206, bylo nutné jejich snížení na 94.¹³²

Cíle a obsah ZOP policistů jsou založeny na novém filosofickém pojetí vzdělávání:

- policejní práce musí být službou občanovi (prioritou této služby tedy musí být uspokojení,
- občanských potřeb),

¹³¹ Zpráva o plnění úkolů Strategie vlády v boji proti korupci za období let 2006 až 2007, Ministerstvo MV

¹³² Školní vzdělávací program. Učební dokumenty základní odborné přípravy policistů služby pořádkové a dopravní policie. Brno – VPŠ MV, 2009, s. 3 - 9

- policista musí být vysoce profesionální, kvalifikovaný, **disponující vysokým etickým standardem**, který od něj společnost očekává a právem vyžaduje,
- vzdělávání policistů musí být založeno na kompetenčním přístupu,
- ve vzdělávání je nutno zdůraznit osobní odpovědnost každého jednotlivce za odbornou připravenost k výkonu služby.¹³³

Rámcový vzdělávací program ZOP policistů byl vytvořen na základě profilu absolventa, přesně definujícího, jakými kompetencemi (znalostmi, dovednostmi, postoji, návyky) má být policista vybaven a je také dokumentem, který stanovuje rámec základní odborné přípravy v policejních školách MV v Praze, Brně, Jihlavě, Pardubicích a v Holešově. Je výchozím dokumentem pro tvorbu školních vzdělávacích programů služby pořádkové, dopravní a železniční policie a služby cizinecké policie.¹³⁴

V rámcovém vzdělávacím programu je kladen důraz na integraci vzdělávání (kooperace předmětů - realizace mezipředmětových vztahů, spojení teorie s praxí) blokovou výukou a změnu pojetí diagnostiky. Základní odborná příprava policistů, platná od 1. června 2008, se člení na první část odborné praxe, školní část ZOP a druhou část odborné praxe.¹³⁵

V souladu s rámcovým vzdělávacím programem a školním vzdělávacím programem základní odborné přípravy policistů je otázkám korupce, boji proti korupci a etickém výcviku věnována pozornost, která se jako „červená nit“ táhne integrovaně všemi předměty. Realizace tohoto úkolu je patrná zejména v předmětech Služba pořádkové policie, Právo, Služba dopravní policie, Služba cizinecké a pohraniční policie, Psychologie a policejní etika a Kriminalistika.

Základní odborná příprava - odborná praxe I část.

Nástupní přípravu ZOP – 1. část (délka 1 měsíc) absolvují všichni nově přijatí policisté k P ČR před nástupem do policejních škol MV po přijetí do služebního poměru ve školních policejních střediscích správ krajů P ČR. V programu nástupní přípravy je i problematika *etiky*.

Základní odborná příprava policistů – školní část

V rámci této přípravy (délka 6 měsíců) si absolventi osvojí kompetence, které jsou nezbytné k profesionálnímu a k zodpovědnému plnění pracovních povinností.

¹³³ Zpráva o plnění úkolů Strategie vlády v boji proti korupci za období let 2006 až 2007, Ministerstvo MV

¹³⁴ Školní vzdělávací program. Učební dokumenty základní odborné přípravy policistů služby pořádkové a dopravní policie. Brno – VPŠ MV, 2009, s. 3 - 9

¹³⁵ Koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků Policie České republiky, Praha. Vydavatelství MV

Odborné kompetence v etické dimenzi přípravy policisty obsahují:

- dbát na dodržování zákonů a pravidel chování, respektovat práva a osobnost druhých lidí,
- pochopit a uvědomit si úlohu policie v demokratické společnosti, rozpoznat a pochopit **etické aspekty**, sociální pozadí a dosah policejní činnosti;
- být vnímavým k mínění občanů a jejich požadavkům na práci policie;
- pochopit společenskou **nepřijatelnost korupčního jednání**, jeho zdroje a mechanismy;
- rozpoznat, že účinná prevence má stejný význam jako policejní represe a proto ji začlenit do okruhu své každodenní policejní činnosti;
- znát a umět v praxi aplikovat **pravidla chování** policisty vůči občanům, aniž by došlo k újmě na osobní bezpečnosti a bylo omezeno plnění policejních úkolů, předcházet konfliktům, naučit se s nimi zacházet a řešit je;
- chovat se vždy v souladu s právem a svými právy a povinnostmi,
- ztotožňovat se s prací policisty, s morálními principy a etickým kodexem policisty,
- zajišťuje poznatky o trestné činnosti ve svěřeném úseku a předává je příslušnému nadřízenému policistovi.

Základní odborná příprava - odborná praxe II část

Ve druhé části odborné praxe (délka 2 měsíce) si studující prohlubují znalosti, dovednosti a mj. i požadované protikorupční postoje související s nezavdáním příčiny ke korupčnímu jednání.¹³⁶

4.2. Vyšší odborné vzdělávání

Při zřizování vyšších policejních škol MV byly zpracovány (2007 a 2008) a v akreditačním řízení Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy akreditovány v oboru vzdělání **„Bezpečnostně právní činnost“** vzdělávací programy „Přípravné trestní řízení“ (VPŠ MV v Pardubicích); „Bezpečnostně právní činnost“ (VPŠ a SPŠ MV v Praze, VPŠ a SPŠ MV v Holešově, VPŠ v Brně) a „Dopravně bezpečnostní činnost“ (VPŠ MV v Jihlavě).

Vzdělávací programy pro vyšší odborné vzdělávání v policejních školách MV jsou koncipovány takovým způsobem, aby si studující upevňovali a vytvářeli žádoucí

¹³⁶ Koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků Policie České republiky

postoje, jako jsou mj. *dodržování etických a zákonných norem, odolnost vůči korupčnímu jednání* a loajalita vůči zaměstnavateli.¹³⁷

Ve **vzdělávacích modulech** Správní právo, Trestní právo, Sociologie, Sociologie pro dopravní policii, Profesní etika, Kriminologie, Hospodářská kriminalita, Kontrola kriminality jsou zařazena témata: trestné činy v oblasti úplatkářství, trestná činnost veřejných činitelů, správný výkon povinností policisty, negativní jevy v P ČR a jejich prevence, etika policejní práce.¹³⁸

Mezi **hlavní kompetence studijního oboru Bezpečnostně právní činnost** v oblasti etiky a prevence korupčního chování u příslušníka policie České republiky patří především:

- rozumět filozofickým a etickým problémům společnosti,
- projevovat při výkonu povolání lidskost a demokratické přesvědčení,
- dodržovat občanskou etiku,
- ctít zákon a spravedlnost,
- umět rozpoznat a identifikovat jevy ohrožující demokracii, veřejný pořádek a bezpečnost občanů a reagovat na ně,
- vystupovat na veřejnosti a jednat s občany taktně, s pochopením pro jejich problémy a vždy v souladu se společenskými normami a pravidly slušného chování,
- respektovat a ctít lidská práva, v povolání i v osobním životě nesmiřitelně vystupovat proti jejich porušování,
- znát principy, způsoby řízení a mechanismy fungování demokracie,
- umět racionálně řešit své sociální i ekonomické záležitosti
- umět pracovat s prameny práva a při výkonu služby, cílevědomě a rozhodně jednat v mezích platných právních norem a interních aktů řízení
- dodržovat morální a etické zásady policejní profese,
- řídit se při výkonu služby i v osobním životě etickým kodexem Policie ČR.¹³⁹

Cílem studia je vytváření návyků k odpovědnosti za kvalitu své práce, altruismu, angažovanosti a flexibilitě ve prospěch občanů, k dodržování bezpečných pracovních postupů. Studenti jsou vzděláváni tak, aby získali lásku k povolání policisty a pozitivní hodnotovou orientaci. Důraz je kladen na dodržování etického kodexu Policie ČR.

¹³⁷ Vzdělávací program. Bezpečnostně právní činnost, Praha: tiskárna MV, 2008, s. 4 - 9

¹³⁸ Zpráva o plnění úkolů Strategie vlády v boji proti korupci za období let 2006 až 2007, Ministerstvo MV

¹³⁹ Vzdělávací program. Bezpečnostně právní činnost, Praha: tiskárna MV, 2008, s. 4 - 9

4.3. Specializační kurzy

V rámci celoživotního vzdělávání ve specializačních kurzech zabezpečuje MV pro splnění dalšího odborného požadavku přípravu policistů zařazených na pracovištích útvarů služby kriminální policie a vyšetřování s celostátní působností. V předmětu Operativně pátrací činnost jsou zařazena témata: předcházení, odhalování, dokumentování a vyšetřování závažné trestné činnosti, mezi kterou je na čelném místě problematika **korupce a korupčního jednání včetně problematiky boje proti podplácení zahraničních subjektů**. Obdobně je tato problematika zařazena do předmětu Právo s důrazem na materiální i formální stránku úplatkářství.

V rámci Policie ČR je garantem boje proti korupci Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV. Vzdělávání policistů tohoto útvaru je realizováno ve specializačním kurzu, který byl vedením ÚOKFK SKPV aktualizován. Tento aktualizovaný program tak reaguje na nové úkoly, které vyplývají pro policisty ÚOKFK SKPV ze vstupu ČR do Evropské unie a na *úkoly boje proti korupci* stanovené vládou ČR. Cílem je rozšířit odborné znalosti z oblasti právních disciplín, znalostí metod a postupů při odhalování, dokumentování a vyšetřování závažné trestné činnosti, korupce a z oblasti ochrany zájmů Evropské unie.¹⁴⁰

Absolventi kurzu jsou schopni plnit základní úkoly operativně pátrací činnosti v rámci jakéhokoliv organizačního článku útvaru, a to i v oblasti korupce ve státní správě zahrnující boj proti korupci v orgánech moci zákonodárné, výkonné a soudní a boj s korupcí realizovanou organizovanými zločineckými strukturami. V předmětu **Operativně pátrací činnost** je zařazen tematický celek Operativně pátrací činnost při předcházení a odhalování korupce s tématy: *pojem a formy korupčního jednání; úloha ÚOKFK SKPV při plnění vládního programu boje proti korupci v ČR; operativně pátrací opatření při předcházení, odhalování a dokumentování korupčního jednání; trestně právní postih korupce v ČR a v zemích EU; nedostatky legislativních opatření; trestně právní úmluva a korupce; interní protikorupční programy. Výuku odborného tematického celku zajišťují experti ÚOKFK SKPV P ČR*. Tento kurz je pro všechny policisty útvaru povinný.¹⁴¹

Také v dalších vzdělávacích programech specializačních kurzů určených policistům Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu SKPV P ČR, Útvaru

¹⁴⁰ Koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků Policie České republiky

¹⁴¹ Zpráva o plnění úkolů Strategie vlády v boji proti korupci za období let 2006 až 2007, Ministerstvo MV

zvláštních činností SKPV P ČR, Útvaru speciálních činností SKPV P ČR a Národní protidrogové centrály SKPV P ČR je problematika **korupce** předmětově zastoupena.

Ve druhém pololetí 2007 byly zpracovány a schváleny dva vzdělávací programy kurzů se zaměřením na strukturální fondy Evropské unie, které jsou určeny policistům ÚOKFK SKPV P ČR. Odbornou výuku zajišťují externí lektori Ministerstva financí. I v těchto vzdělávacích programech je problematika **korupce a korupčního jednání** zahrnuta.¹⁴²

Dále se realizuje specializační kurz pro policisty zařazené na útvarech SKPV PČR. Skladba vzdělávacího programu a jeho cíl vycházejí z profilu absolventa stanoveného Policejním prezidiem ČR. Problematika **korupce a korupčního jednání** je zařazena v odborných předmětech Právo, Operativně pátrací činnost, Kriminalistická taktika a Psychologie.¹⁴³

Mezi další kurzy, které zahrnují výuku etika a boje proti korupci patří specializační kurz I. stupně pro kontrolní pracovníky P ČR. Problematika **etiky policejní práce a boje proti korupčnímu jednání** je tématem v předmětech Kontrolní činnost, Vyřizování podání, Právo, Psychologie a Základy policejní činnosti. Explicitně je **protikorupční** problematika zařazena ve specializačním kurzu pro pracovníky Policie ČR na úseku kontroly ekonomických činností v předmětu Profesní etika (etické standardy pro kontrolní pracovníky, detekce korupčních situací a eliminace korupčních rizik včetně protikorupčních opatření při zadávání veřejných zakázek).

Pro službu dopravní policie se realizuje specializační kurz, kde ve vyučovacím předmětu **Policejní etika a korupce** je výuka zaměřena na správné profesní jednání příslušníků dopravní policie; na právní, profesní a morální povinnosti policistů a jejich pravidla chování vůči občanům i ostatním policistům.

Pro vedoucí Inspektorátů pro zbraně, střelivo a výbušniny skupin správních činností P ČR a jejich zástupce se realizuje specializační kurz, v jehož vzdělávacím programu jsou **otázkou etiky a korupčního jednání** zakomponovány v předmětech Policejní psychologie a základy policejního managementu.¹⁴⁴

¹⁴² Zpráva o plnění úkolů Strategie vlády v boji proti korupci za období let 2006 až 2007, Ministerstvo MV

¹⁴³ Vzdělávací program Specializační kurz pro policisty služby kriminální policie a vyšetřování s profesní specializací „Trestní řízení“. Praha: Tiskárna MV, 2009, s. 45

¹⁴⁴ Koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků Policie České republiky

4.4. Policejní akademie České republiky

Policejní akademie ČR v Praze uskutečňuje v prezenční nebo kombinované formě bakalářský a magisterský studijní program „Bezpečnostně právní studia“ a „Veřejná správa“. Katedra kriminologie a katedra kriminální a cizinecké policie (předmět Operativně pátrací činnost policie) Fakulty bezpečnostně právní realizují v obou studijních programech přednášky o *problematicke korupce a úplatkářství*; katedra společenských věd Fakulty bezpečnostního managementu přednášky na téma: základy profesní etiky policie, charakteristika forem a podob neetického jednání, *korupční jednání policistů a jeho psychologické aspekty* v předmětech Profesní etika, Filozofie a profesní etika, Forenzní psychologie, Etika.

Mezi další aktivity, zabývající se tématem policejní etika a korupce Policejní akademie patří:

Specializační kurz „**Finanční kriminalita a korupce**“ (2004/2005) pro policisty SKPV P ČR působící na úseku odhalování, dokumentování a vyšetřování finanční kriminality a korupce.

V březnu 2007 byly realizovány pro cílovou skupinu policistů zabývajících se odhalováním a vyšetřováním hospodářské trestné činnosti (celkem 50 účastníků) přednášky s tématy: „*Teorie korupčního jednání*“ a „*Trestně právní možnosti postihu korupce*“ (přednášející doc. JUDr. Chmelík, Ph.D. – ÚSKPV); „*Korupce ve státní správě a samosprávě, zejména u Policie ČR*“ (přednášející Mgr. Štíčka – Transparency International ČR).¹⁴⁵

V březnu 2008 byly realizovány v rámci kurzu „**Hospodářská kriminalita**“, který je určen pro policejní orgány zaměřené na vyhledávání a vyšetřování hospodářské kriminality přednášky s tématy: „*Teorie korupčního jednání – pozornost, úplatek, lobbismus*“ a „*Trestně právní možnosti postihu korupce*“ (přednášející doc. JUDr. Chmelík, Ph.D.); „*Korupce ve státní správě a samosprávě, zejména u Policie ČR*“ (přednášející Mgr. Bradáčová, KSZ Ústní n/Labem).

V rámci programu celoživotního vzdělávání PA ČR zabezpečila v roce 2008 kurz „**Policejní etika**“ pro policisty z výkonu služby, učitele policejních škol MV a instruktory ŠPS P ČR krajských ředitelství policie.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Zpráva o plnění úkolů Strategie vlády v boji proti korupci za období let 2006 až 2007, Ministerstvo MV

¹⁴⁶ Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku

4.5. Další vzdělávací aktivity

Instrukčně metodické zaměstnání k problematice boje proti korupci

Instrukčně metodické zaměstnání v listopadu 2006, jehož účastníky byli zástupci P ČR správ krajů, správy hl. m. Prahy a útvarů s celostátní působností, státní zástupci, hosté ze SRN a SR a organizace Transparency International. Na programu byly **aktuální otázky týkající se boje proti korupci v ČR**. Aktualizované informace byly zařazeny do výuky odborných předmětů kvalifikační přípravy policistů k výkonu.¹⁴⁷

Pilotní kurz profesní etiky pro (nižší) střední management Policie ČR

Dále byl zpracován vzdělávací program profesní etiky pro cílovou skupinu vedoucích místních/obvodních oddělení P ČR. Výuka v kurzu není klasickým předmětovým vzděláváním. Etické a sociální aspekty práce manažera jsou předávány komplexně prostřednictvím základních tematických okruhů, které vycházejí z cílových kompetencí stanovených profilem absolventa. Kurz je zaměřen především prakticky, s minimálním rozsahem teorie. Pojetí výuky je interaktivní, což se odrazilo ve výběru hlavních metod kurzu. Těmi jsou zejména modelové situace, brainstorming, zážitkové učení a diskuse jako prostředek implementace Etického kodexu Policie ČR. Závěrečná hodnotící zpráva kurzu s doporučujícím návrhem jeho zařazení do systémového vzdělávání managementu P ČR byla předložena PP ČR a OVSPŠ MV.¹⁴⁸

Instrukčně metodické zaměstnání k problematice boje proti korupci

V rámci systému celoživotního vzdělávání organizoval odbor vzdělávání a správy policejního školství MV v dubnu 2008 instrukčně metodické zaměstnání na téma „**Profesní etika policie**“. Cílovou skupinou byli učitelé policejních škol MV a instruktoři ŠPS P ČR krajských ředitelství policie se zaměřením na problematiku profesní etiky policie a prevenci korupčního jednání.¹⁴⁹

Program IMZu byl koncipován na základě vzdělávacích cílů definovaných nejen v RVP ZOP a následně v obsahu učebních osnov vyučovacích předmětů ŠVP, ale také ve vzdělávacích programech pro vyšší odborné vzdělávání a specializační kurzy, kde je problematika **policejní etiky a korupce tematicky zařazena**.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Zpráva o plnění úkolů Strategie vlády v boji proti korupci za období let 2006 až 2007, Ministerstvo MV

¹⁴⁸ Školní vzdělávací program. Měkké manažerské dovednosti. Brno: VPŠ MV, 2011, str 10

¹⁴⁹ Koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků Policie České republiky

¹⁵⁰ Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku

4.6. Mezinárodní kurzy

Pro ucelený obraz aktivit v rámci boje proti korupci a policejní etiky bych se chtěla okrajově zmínit i o mezinárodních kurzech, jejichž obsahem je právě toto téma.

CEPOL je orgán EU sdružující 27 členských států a 3 přidružené země (Island, Norsko, Švýcarsko) s cílem harmonizovat policejní vzdělávání prostřednictvím tvorby společných učebních osnov, realizací kurzů a seminářů především na téma organizovaného zločinu. V rámci CEPOL byly v roce 2005 vytvořeny mezinárodní skupinou policejních expertů společné učební osnovy k tématu „**Policejní etika a prevence korupce**“. Tyto společné osnovy jsou určeny pro širokou škálu cílových policejních skupin, tj. pro policejní management, učitele policejních škol MV a instruktory ŠPS P ČR správních krajů, policisty ve speciálních funkcích a řadové policisty. Osnovy jsou zaměřeny na interaktivní výuku (řešení dilemat, praktická cvičení, komunikaci atd.). Obsah osnov byl posuzován a diskutován z hlediska praktického výkonu odborníky ze 17 zemí v rámci konání mezinárodního kurzu CEPOL „**Lidská práva, policejní etika a prevence korupce**“. Po dokončení příručky pro trenéry by měly být učební osnovy implementovány na národní úrovni.¹⁵¹ Výměnného programu CEPOL/AGIS s tématem „**Praní špinavých peněz**“ se zúčastnil i zástupce ČR. Celkem se této aktivity zúčastnilo 10 „exchange“ a 13 lektorů z řad policejních důstojníků ze 13 evropských zemí.

MEPA¹⁵² je založena na základě smluvního vztahu mezi členskými zeměmi Rakouskem, Německem, Švýcarskem, Maďarskem, Slovinskem, Polskem, Slovenskem a ČR. V květnu 2001 v Budapešti podepsali ministři členských zemí „Společné prohlášení o spolupráci v rámci Středoevropské policejní akademie“, které je závazným dokumentem pro všechny členské státy MEPA. V rámci MEPA je ročně organizováno cca 15 vzdělávacích aktivit na téma organizovaného zločinu společně s měsíčním kurzem pro pohraniční policii. V letošním roce 2011 se jako hlavním tématem stala problematika *korupce* a trestných činů s ní spojených. Hlavním tématem semináře bude **mezinárodní výměna informací a poznatků z boje proti korupci** mezi účastníky ze všech 8 členských států MEPA.¹⁵³

¹⁵¹ Veselá, M. Community policing, MVČR, <http://www.mvcr.cz/clanek/prevence> Staženo: 21. 11. 2011

¹⁵² Seminář se uskutečnil 14. 10. 2011 ve VPŠ MV v Brně. Na programu semináře, kterého se zúčastnilo 19 policejních praktiků ze sedmi zemí MEPA, byla výměna informací o aktuální situaci v oblasti organizované kriminality páchané v souvislosti s korupcí a vypracování doporučení a návrhů, směřujících k dosažení vyšší úrovně účinnosti a efektivnosti v oblasti prevence a mezinárodní spolupráce na tomto úseku.

¹⁵³ Zpráva o plnění úkolů Strategie vlády v boji proti korupci za období let 2006 až 2007, Ministerstvo MV

4.7. Projekty

Mezi klíčové prostředky v oblasti policejního vzdělávání patří zejména i projekty prosazující principy integrity a etiky policejní práce do učebních osnov policejních škol MV

Projekt OVSPŠ MV „Prosazování principů integrity a etiky policejní práce do učebních osnov policejních škol MV“

Výcvik pro učitele policejních škol MV a instruktory ŠPS P ČR správn krajů probíhal pod vedením americké lektorky, univerzitní profesorky, mající dlouholeté zkušenosti s výcvikem v izraelské armádě formou řízených provokačních diskusí.

OVSPŠ MV vydal v součinnosti s Transparency International metodický materiál *Profesní integrita*, jehož základem jsou 4 případové studie (Poskytování informací z policejní databáze, Cizinecká policie, Pokuty bez bloků, Šetření dopravní nehody ve prospěch viníka) a evaluační dotazníky. Je využíván ve výuce.

Projekt ÚSKPV PP ČR TF „Posílení kapacity finanční policie“

V rámci tohoto projektu se konal třítydenní seminář zaměřený na problematiku finančního šetření, zajišťování a odčerpávání výnosů z trestné činnosti. Účastníci vypracovali prezentace na zadaná témata, které byly zahraničními odborníky posouzeny, kladně vyhodnoceny a doporučeny k využití ve vzdělávání policistů.

Projekt ÚOKFK SKPV P ČR TF „Posílení kapacity Policie ČR v boji proti korupci a ekonomické kriminalitě“

Aktualizované informace (oblast: skryté operace a práce s informátory; operativně pátrací prostředky a vybavení s tím spojená; protikorupční opatření; ekonomická kriminalita související s využitím internetu) jsou zpracovávány a prezentovány ve výuce předmětů Operativně pátrací činnost a Právo.¹⁵⁴

Projekt MV a PP ČR Phare CZ 01/IB/JH – „Zavedení modelu Evropské nadace pro řízení kvality (EFQM) do Policie ČR“ v oblasti policejního vzdělávání

Tento projekt Národního programu Phare 2001 byl realizován MV a PP ČR ve spolupráci s nizozemským Ministerstvem spravedlnosti a policie. Výstupem celého projektu je zavedení moderního manažerského nástroje do P ČR V v oblasti policejního vzdělávání bylo ověřeno využití modelu EFQM v policejních školách MV.

¹⁵⁴ Šesták, B., Nečasová, Z. Katalog programu celoživotního vzdělávání - v akademickém roce 2011/2012, Praha: Vydavatelství PA ČR, 2009, s. 48

V souladu s vytyčenými cíli OVSPŠ MV začlenil model EFQM do vzdělávání policie. V ZOP policistů je téma *Základy systému kvality řízení EFQM a jeho význam pro vztahy mezi PČR a veřejností* zařazeno v předmětu Komunikace a policejní etika.

Projekt MV a PP ČR TF „Podpora posílení prevence a metody Community policing v rámci Policie ČR“ Je další projekt spolupráce EU, MV a PP ČR navazující na model EFQM týkající se zkvalitnění poskytování profesionálních, vstřícných a přátelských služeb zákazníkům – občanům. Community policing je proaktivní policejní přístup směřující ke společnému definování problémů v oblasti veřejného pořádku a bezpečnosti a jejich následnému řešení. Vyšší policejní školy MV realizují specializační kurz pro přípravu členů antikonfliktních týmů. V předmětu Činnost služby pořádkové policie v oblasti ochrany veřejného pořádku je zařazena etika policejní práce, protikorupční jednání a *projekt Community policing – Etický kodex* (uplatnění v praxi).

Projekt „Zařazení lidských práv, respektu k menšinám a jejich ochrany a profesní etiky do profesní přípravy Policie České republiky a práce české policie“ Středisko pro výchovu k lidským právům se zaměřuje především na oblasti, jako jsou: lidská práva, profesní etika (**včetně korupce**), práce v interkulturním prostředí, komunikační dovednosti, domácí násilí a jednání s oběťmi trestné činnosti.¹⁵⁵

Pracovníci střediska zpracovali a vydali 3 „gamebooky“ s tematickým názvem *„Korupce v příbězích“*. Cílem „gamebooků“ je posílení etické stránky policejní práce ve směru ke snížení korupce a korupčního chování příslušníků Policie ČR, zkvalitnění policejní práce, posílení pozitivní image policie a zvýšení důvěry občanů v P ČR.

Projekt OVSPŠ MV TF „Antikorupční strategie v principech integrity a etiky v policejní službě“ Projekt byl zaměřen na zkvalitnění obsahu a metodiky výuky v oblasti etického jednání policistů a jejich možné korupce. V rámci realizace projektu zřídil OVSPŠ MV pracovní skupinu, jejímiž členy byli pedagogové z policejních škol MV, PA ČR a zástupci PP ČR. Výsledkem všech aktivit projektu bylo zpracování audiovizuálního materiálu - CD-ROM **„Etika a korupce“** pro výuku policejní etiky v policejních školách MV.¹⁵⁶ Obsahem je sumarizace klíčových materiálů MV, P ČR a Střediska pro výchovu k lidským právům týkající se implementace etiky do práce Policie ČR.

¹⁵⁵ Šesták, B., Nečasová, Z. Katalog programu celoživotního vzdělávání - v akademickém roce 2011/2012, Praha: Vydavatelství PA ČR, 2009, s. 48

¹⁵⁶ Koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků Policie České republiky

5. VLASTNÍ VÝZKUM

Cílem diplomové práce je analyzovat a popsat současný stav vzdělávání mladých policistů v oblasti korupce a policejní etiky. Pokusím se objasnit, proč jsou důležité protikorupční programy jako forma prevence na vyšších policejních školách a současně se zaměřím na možnosti přínosu a využití policejního vzdělávání v oblasti policejní etiky.

Při naplňování cílů považuji za významné:

- zjištění informovanosti u začínajících policistů v oblasti korupce
- zjištění přístupu ke korupčnímu chování
- posouzení vlivu etických a protikorupčních programů na jednání policistů
- návrhy začínajících policistů na účinnější protikorupční opatření

Dále se ve své diplomové práci zabývám několika otázkami, které jsem si stanovila k vytyčení **relačních hypotéz:**

Hypotéza 1.: Více jak 75 % začínajících policistů považuje vzdělávání v oblasti korupce za dostatečné

Hypotéza 2.: Více jak 50 % začínajících policistů nepovažuje vzdělávání v oblasti etiky za důležité

Hypotéza 3.: Více jak 65 % začínajících policistů má znalosti v oblasti protikorupčních opatření.

5.1. Popis použité výzkumné metody

Ve výzkumu jsou využity *dotazníky* (příloha č. 2). Metoda dotazníků byla zvolena proto, že údaje pomocí písemných otázek jsou od rozsáhlého vzorku osob a poskytují informace od většího počtu respondentů.

Dotazník je anonymní a zahrnuje 21 otázek. Anonymita dotazníku zvyšuje objektivitu vyjádření účastníků kurzu a snižuje efekt sociální dezirability. Obsahuje výpovědi účastníků kurzu. Převážná část otázek je uzavřená, výjimku tvoří druhá část otázka č. 21, která je otevřená. V závěru dotazníku jsou údaje o respondentovi (věk, pohlaví, doba služby, dosažené vzdělání) tzv. tvrdá data. Účastníci kurzu vyjadřují svoje postoje, mínění a názory ve formě souhlasu či nesouhlasu s tvrzením, které předkládají jednotlivé položky. Dotazník je formulován velmi srozumitelným způsobem a v nabídce jsou vždy varianty odpovědí, přičemž nulové hledisko je uprostřed škály. Objektivita

dotazníku je dána také mírou nezávislosti respondentů na osobě, která dotazník předkládá a vyhodnocuje.

5.2. Popis zkoumaného vzorku

Ve své práci jsem zpracovala a vyhodnotila 116 dotazníků (viz příloha č. 2). U vyplňování dotazníku jsem byla osobně přítomna a případné nejasnosti byly konzultovány na místě. Závěr z dotazníkového šetření je doplněn i následným rozhovorem s přítomnými studenty na téma korupce a policejní etiky v policejním vzdělávání. Na základě vyhodnocení odpovídalo 99 mužů a 13 žen. Mezi respondenty byli nejvíce zastoupeni příslušníci v průměrném věku 24 let. V kolonce vzdělání uvedlo 89 respondentů nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské, následovalo vzdělání vysokoškolské, 14 respondentů. Součástí dotazníků by i dotaz vztahující se k délce služby u policie, kdy nejvíce zastoupena doba služby 9 měsíců. Bohužel, větší počet respondentů v současnosti není možný. Dotazníky byly použity u mladých začínajících policistů, kteří prošli základní odbornou přípravou. V současné době je zastaven nábor k policii i přijímání nováčků do škol.

K získání podkladů byli vybráni studenti Vyšší policejní školy MV v Brně, zařazení do programu základní odborné přípravy Výzkum proběhl v období roku 2010.

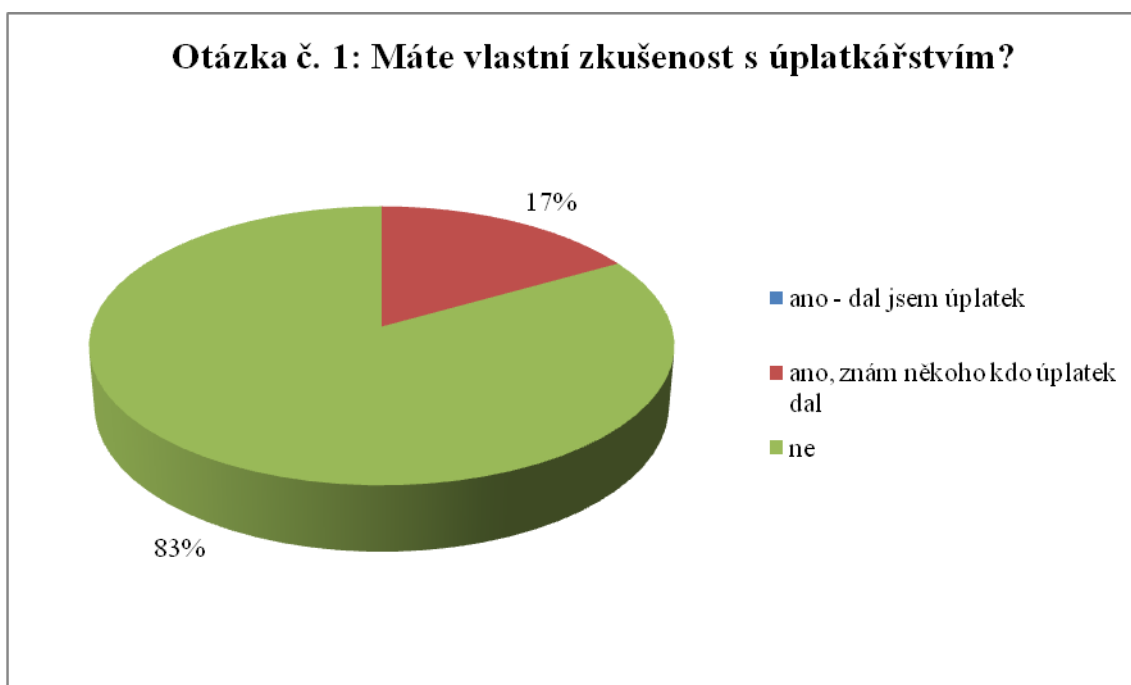
5.3. Dotazník

Dotazník vyplnilo 113 respondentů, od otázky č. 5 nebyl 1 dotazník vyplněn. Výzkum tedy vychází od bodu č. 5 ze 112 respondentů.

Věk:		průměr 24 let
Pohlaví:	muž	99
	žena	13
Dosažené vzdělání:	středoškolské s maturitou	98
	vysokoškolské	14
Délka služebního poměru:		Průměr 9 měsíců

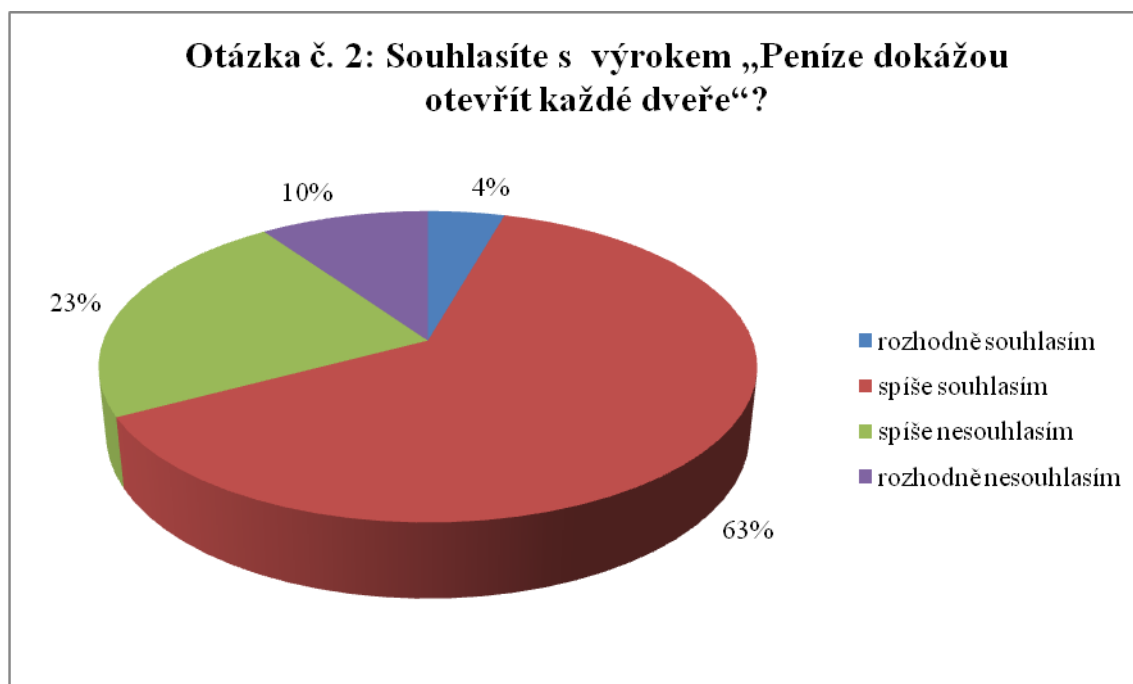
Otázka č. 1: Máte vlastní zkušenost s úplatkářstvím?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
ano - dal jsem úplatek	0	0 %
ano, znám někoho kdo úplatek dal	19	17 %
ne	94	83 %

Na otázku „Zda mají studenti vlastní zkušenost s úplatkářstvím“, většina respondentů 83 % uvádí, že nemá. Pouze část 19 % respondentů zná někoho, kdo poskytl úplatek.

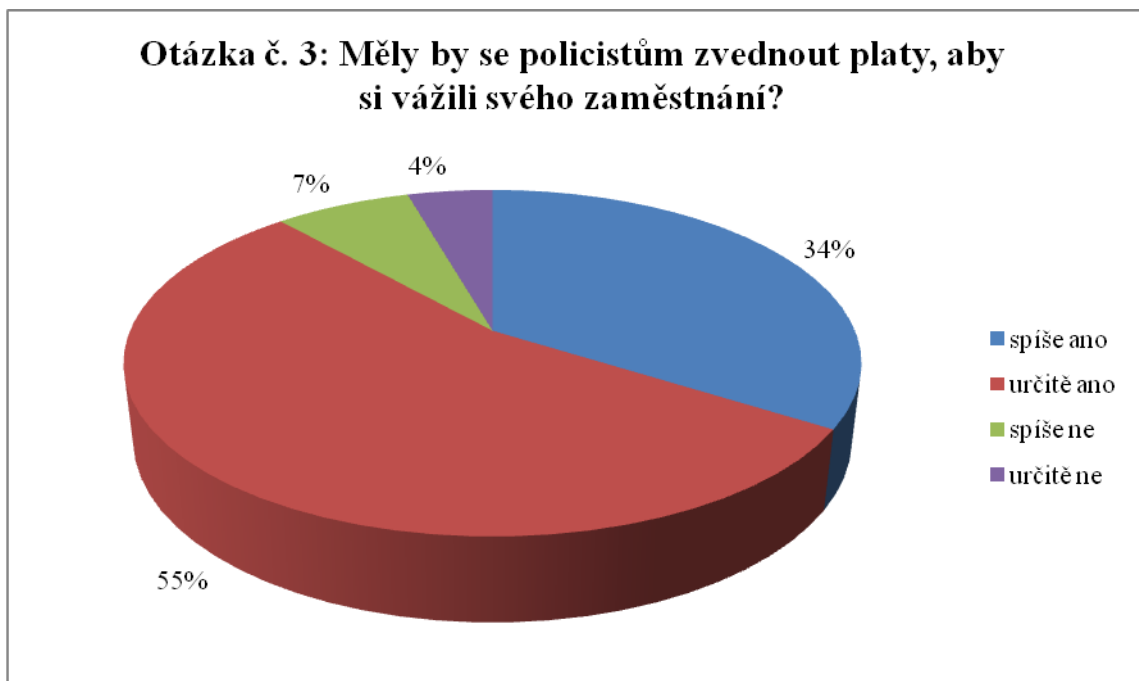
Otázka č. 2: Souhlasíte s výrokem „Peníze dokážou otevřít každé dveře“?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
rozhodně souhlasím	5	4 %
spíše souhlasím	71	63 %
spíše nesouhlasím	26	23 %
rozhodně nesouhlasím	11	10 %

S výrokem „Peníze dokážou otevřít každé dveře“ souhlasí až 63 % respondentů. Spíše nesouhlasí 23 % respondentů a 10 % respondentů rozhodně s tímto výrokem nesouhlasí.

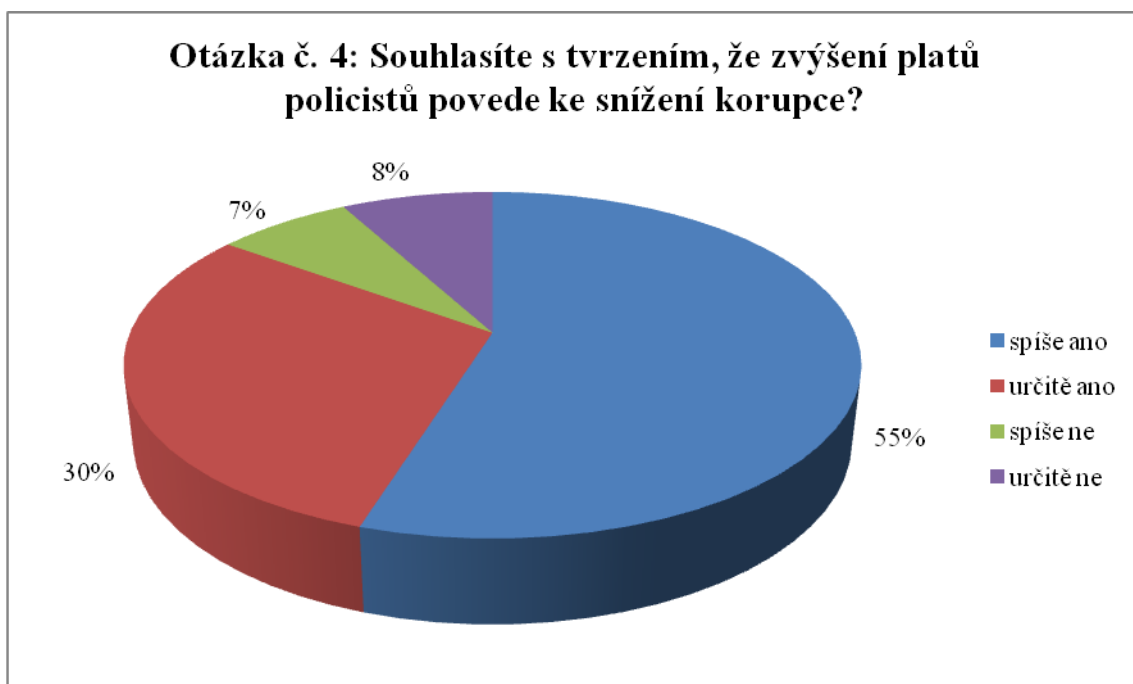
Otázka č. 3: Měly by se policistům zvednout platy, aby si vážili svého zaměstnání?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
spíše ano	38	34 %
určitě ano	61	55 %
spíše ne	8	7 %
určitě ne	5	4 %

55 % respondentů souhlasilo s názorem v otázce „Zda by se policistům měl zvednout plat, aby si vážili svého zaměstnání“ a také 34 % respondentů si myslí, že spíše ano. Jen 4 % respondenti si myslí, že by se platy zvedat neměly a 7 % respondentů odpovědělo, že spíše ne.

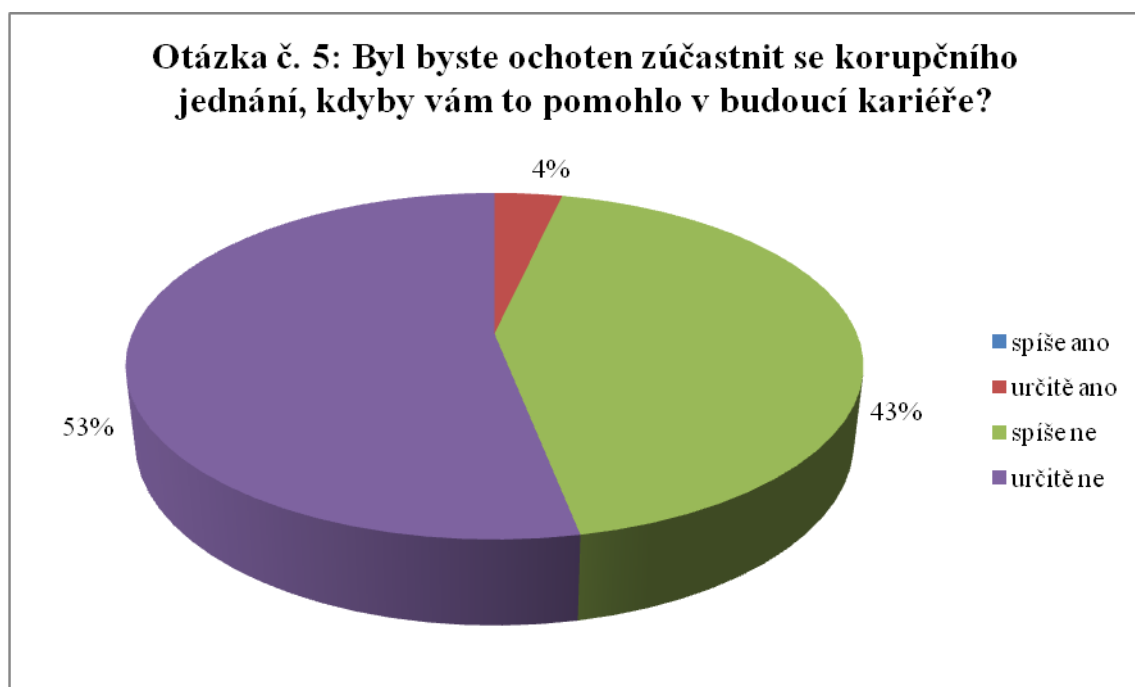
Otázka č. 4: Souhlasíte s tvrzením, že zvýšení platů policistů povede ke snížení korupce?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
spíše ano	62	55 %
určitě ano	34	30 %
spíše ne	8	7 %
určitě ne	9	8 %

U otázky „Souhlasíte s tvrzením, že zvýšení platů policistů povede ke snížení korupce?“ si spíše ano myslí 55 % respondentů, 30 % uvádí, že určitě ano a v 55 % odpovědí respondenti uvádí, pouze 7% respondentů se domnívá, že spíše ne a 8 % uvádí, že určitě ne.

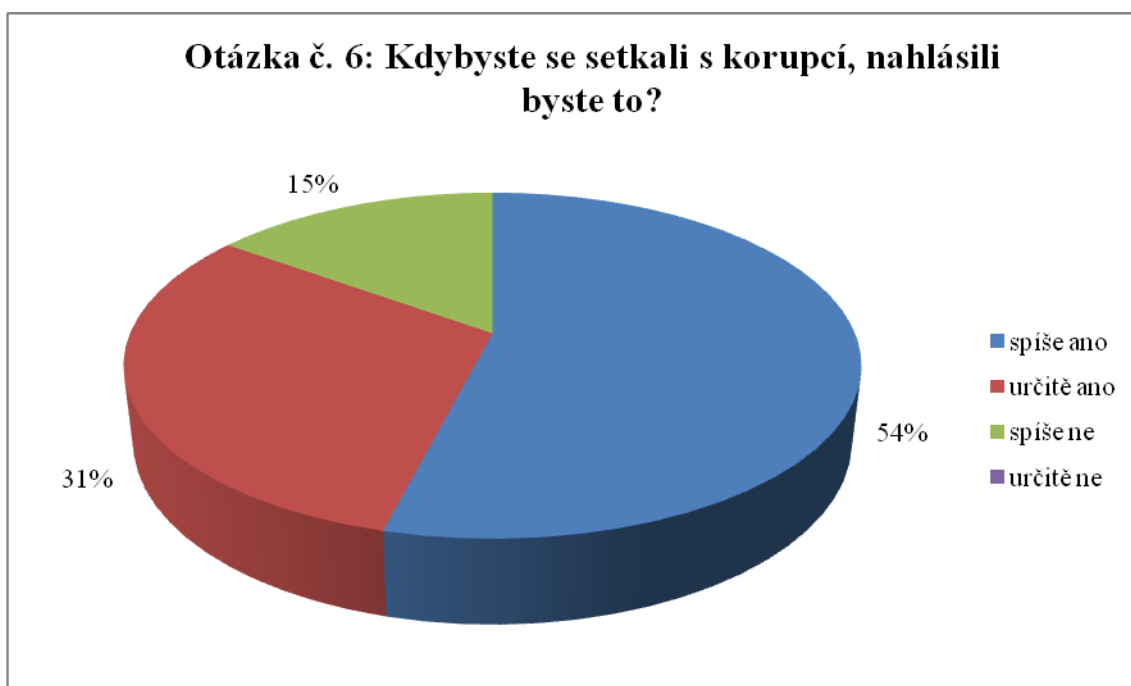
Otázka č. 5: Byl byste ochoten zúčastnit se korupčního jednání, kdyby vám to pomohlo v budoucí kariéře?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
spíše ano	0	0 %
určitě ano	4	4 %
spíše ne	49	43 %
určitě ne	60	53 %

Na otázku “Byl byste se ochoten se zúčastnit korupčního jednání, kdyby vám to pomohlo v budoucí kariéře“ odpověděla převážná část respondentů 53 % určitě ne a 43 % spíše ne. Pouze 4 % uvedla, určitě ano.

Otázka č. 6: Kdybyste se setkali s korupcí, nahlásili byste to?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
spíše ano	61	54 %
určitě ano	35	31 %
spíše ne	17	15 %
určitě ne	0	0 %

V otázce „Kdybyste se setkali s korupcí, nahlásili byste to?“ odpovědělo 54 % respondentů, že spíše ano a 31 % určitě ano. Pouze 15 % odpovědělo spíše ne.

Otázka č. 7: Kdo může podat trestní oznámení vztahující se k trestným činům korupčního chování?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
trestní oznámení může podat kdokoliv	113	100 %
pouze osoba zapojená do korupční transakce	0	0 %
pouze právnická osoba	0	0 %

V otázce „Kdo může podat trestní oznámení vztahující se k trestným činům korupčního chování“ odpovědělo 100 % respondentů správně, že trestní oznámení může podat kdokoliv.

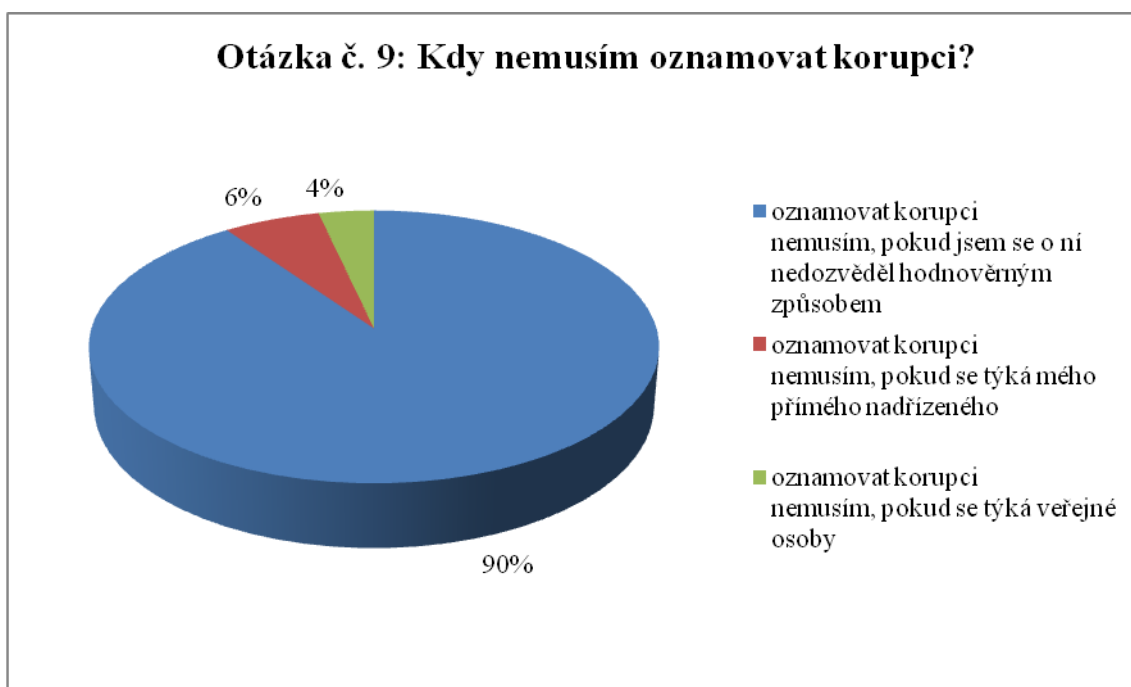
Otázka č. 8: Jakou formou je možno podat trestní oznámení?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
trestní oznámení může mít jakoukoliv formu – jak písemnou, tak ústní	108	96 %
trestní oznámení musí mít pouze písemnou formu	5	4 %
trestní oznámení musí mít pouze ústní formu	0	0 %

U otázky „Jakou formou je možno podat trestní oznámení“ odpovědělo 96 % respondentů správně, že trestní oznámení může mít jakoukoliv formu – jak písemnou, tak ústní. Pouze 4 % respondentů odpovědělo, že trestní oznámení musí mít pouze písemnou formu.

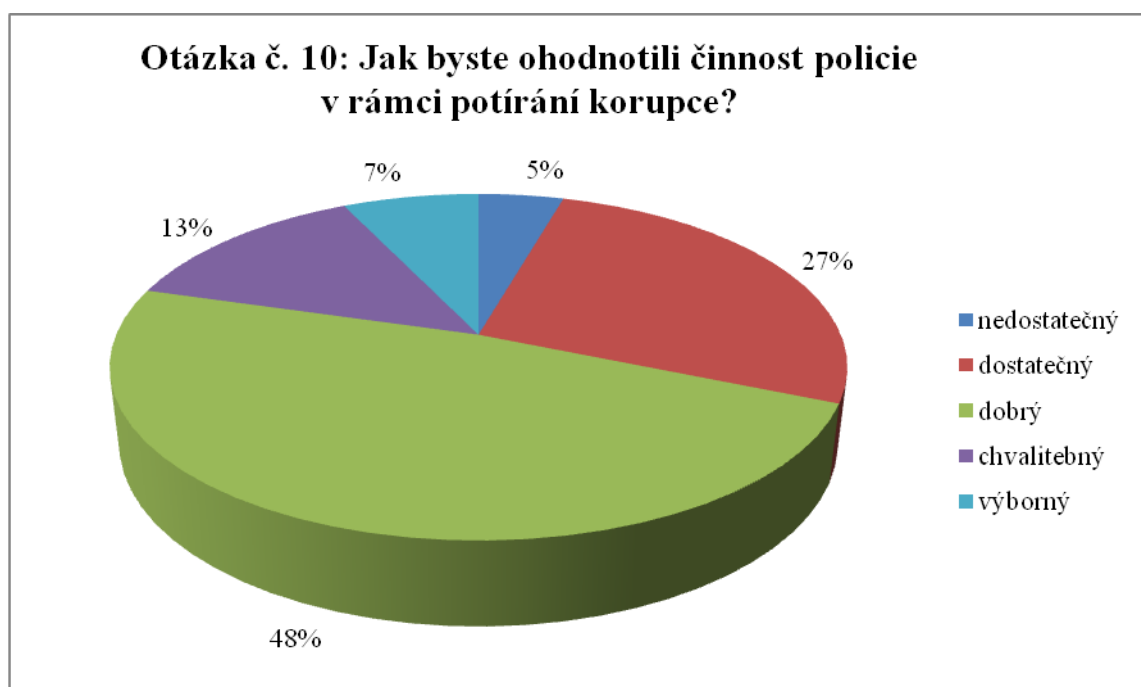
Otázka č. 9: Kdy nemusím oznamovat korupci?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
oznamovat korupci nemusím, pokud jsem se o ní nedozvěděl hodnověrným způsobem	101	90 %
oznamovat korupci nemusím, pokud se týká mého přímého nadřízeného	7	6 %
oznamovat korupci nemusím, pokud se týká veřejné osoby	4	4 %

Na otázku „Kdy nemusím oznamovat korupci?“ odpovědělo správně celých 90 % respondentů, pouze 6 % respondentů odpovědělo nesprávně, že korupci oznamovat nemusí, pokud se týká jejich přímého nadřízeného a 4 % respondentů odpovědělo, že korupci nemusí oznamovat, pokud se týká veřejné osoby.

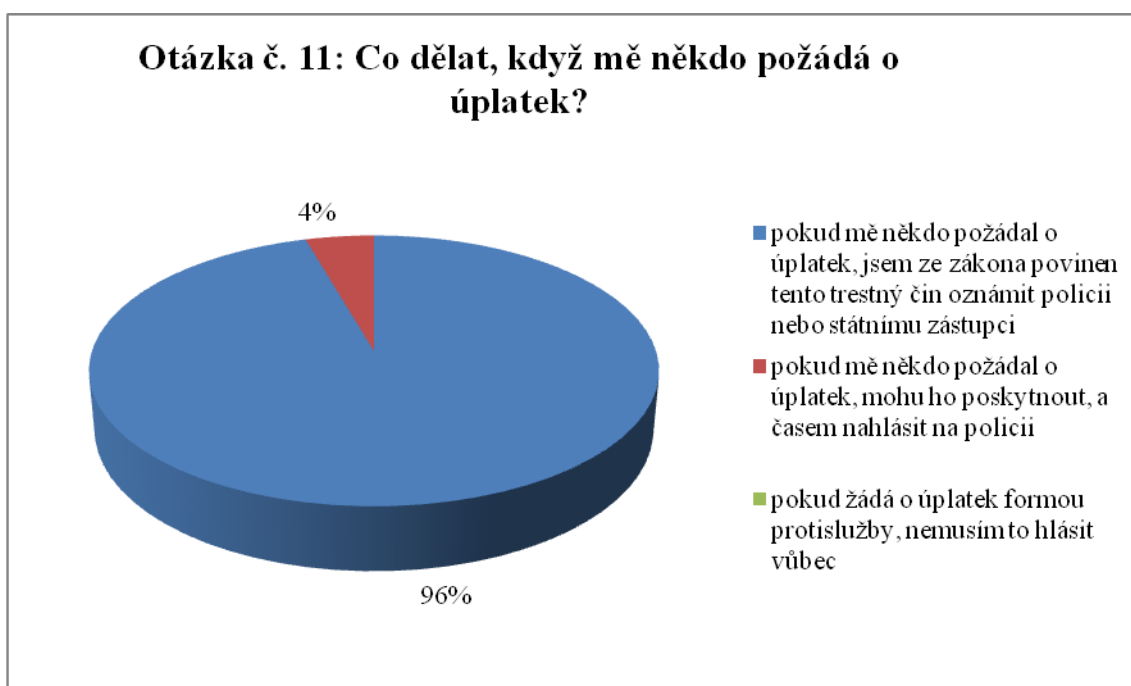
Otázka č. 10: Jak byste ohodnotili činnost policie v rámci potírání korupce?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
nedostatečný	5	5 %
dostatečný	30	27 %
dobry	54	48 %
chvalitebný	15	13 %
výborný	8	7 %

Většina respondentů odpověděla na otázku „Jak byste ohodnotili činnost policie v rámci potírání korupce?“, že činnost policie v rámci potírání korupce je dobrá, 13 %, že je chvalitebná, dále 7 % respondentů odpovědělo, že je dobrá. 27 % odpovědělo, že je dostatečná a pouze 5 % respondentů si myslí, že je nedostatečná.

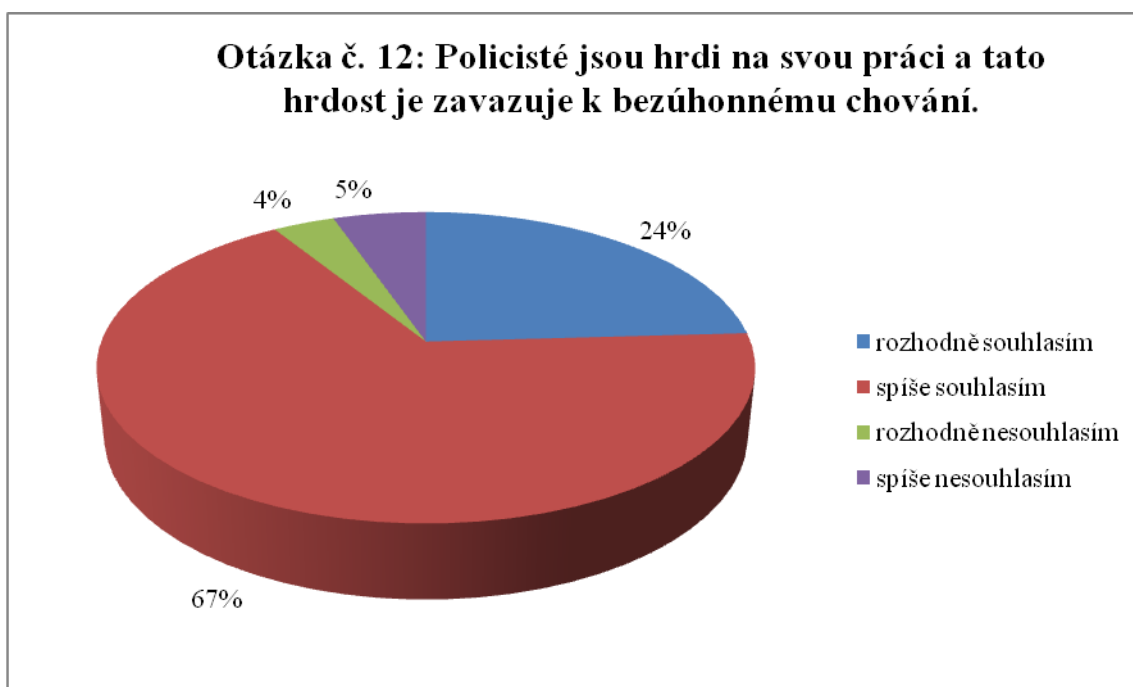
Otázka č. 11: Co dělat, když mě někdo požádá o úplatek?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
pokud mě někdo požádal o úplatek, jsem ze zákona povinen tento trestný čin oznámit policii nebo státnímu zástupci	107	96 %
pokud mě někdo požádal o úplatek, mohu ho poskytnout, a časem nahlásit na policii	5	4 %
pokud žádá o úplatek formou protislužby, nemusím to hlásit vůbec	0	0 %

Na otázku „Co dělat, když mě někdo požádá o úplatek?“ odpovědělo celých 96 % respondentů, že jsou povinni oznámit tuto skutečnost policii nebo státnímu zástupci. Pouze 4 % odpověděly, že úplatek mohou přijmout a pak teprve tuto skutečnost oznámit na policii.

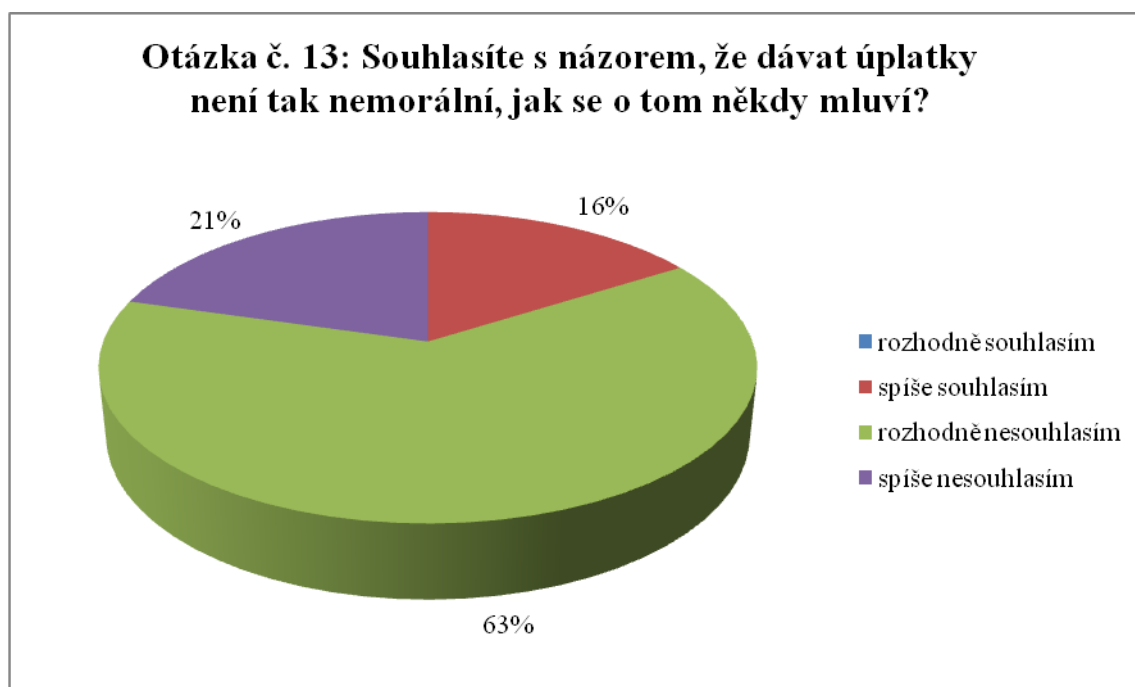
Otázka č. 12: Policisté jsou hrdi na svou práci a tato hrdost je zavazuje k bezúhonnému chování.	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
rozhodně souhlasím	27	24 %
spíše souhlasím	75	67 %
rozhodně nesouhlasím	4	4 %
spíše nesouhlasím	6	5 %

Kladně se respondenti vyjádřili k otázce „Zda jsou policisté hrdi na svou práci a tato hrdost je zavazuje k bezúhonnému chování“, a to 67 % spíše souhlasí a 24 % rozhodně souhlasí. Pouze 4 % rozhodně s tímto tvrzením nesouhlasí a 5 % spíše nesouhlasí.

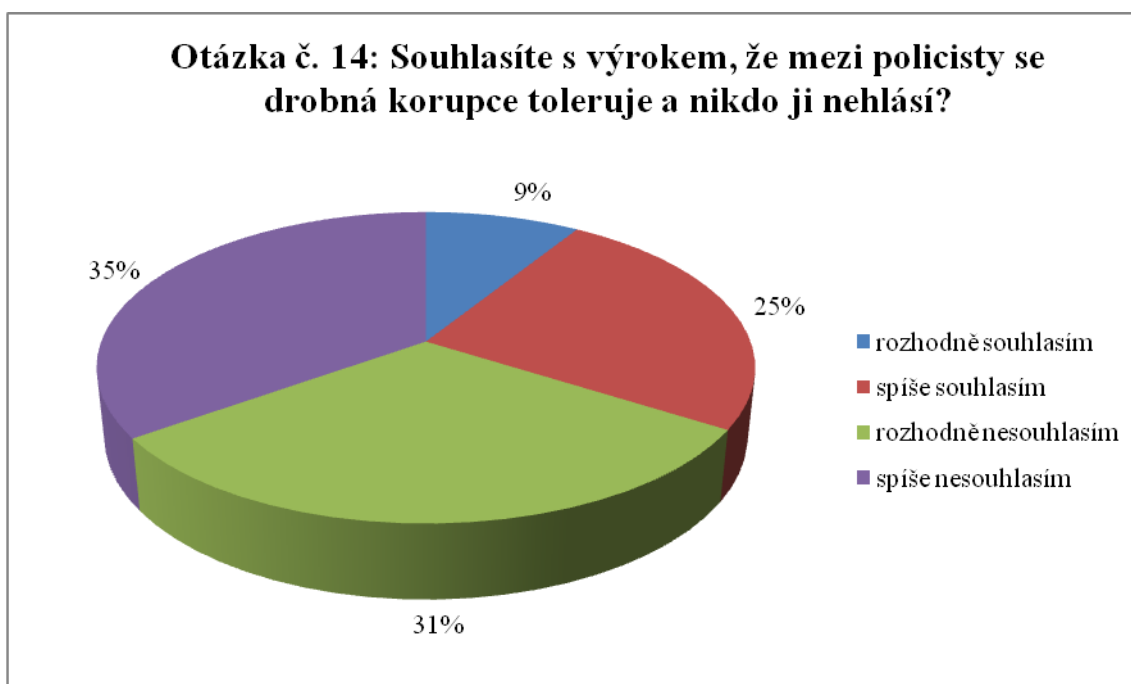
Otázka č. 13: Souhlasíte s názorem, že dávat úplatky není tak nemorální, jak se o tom někdy mluví?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
rozhodně souhlasím	0	0 %
spíše souhlasím	18	15 %
rozhodně nesouhlasím	71	63 %
spíše nesouhlasím	23	21 %

V otázce „Souhlasíte s názorem, že dávat úplatky není tak nemorální, jak se o tom někdy mluví“ odpovědělo 63 % respondentů, že s tímto názorem rozhodně nesouhlasí, 21 %, že spíše nesouhlasí. Spíše souhlasilo pouze 15 % respondentů.

Otázka č. 14: Souhlasíte s výrokem, že mezi policisty se drobná korupce toleruje a nikdo ji nehlásí?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
rozhodně souhlasím	10	9 %
spíše souhlasím	28	25 %
rozhodně nesouhlasím	35	31 %
spíše nesouhlasím	39	35 %

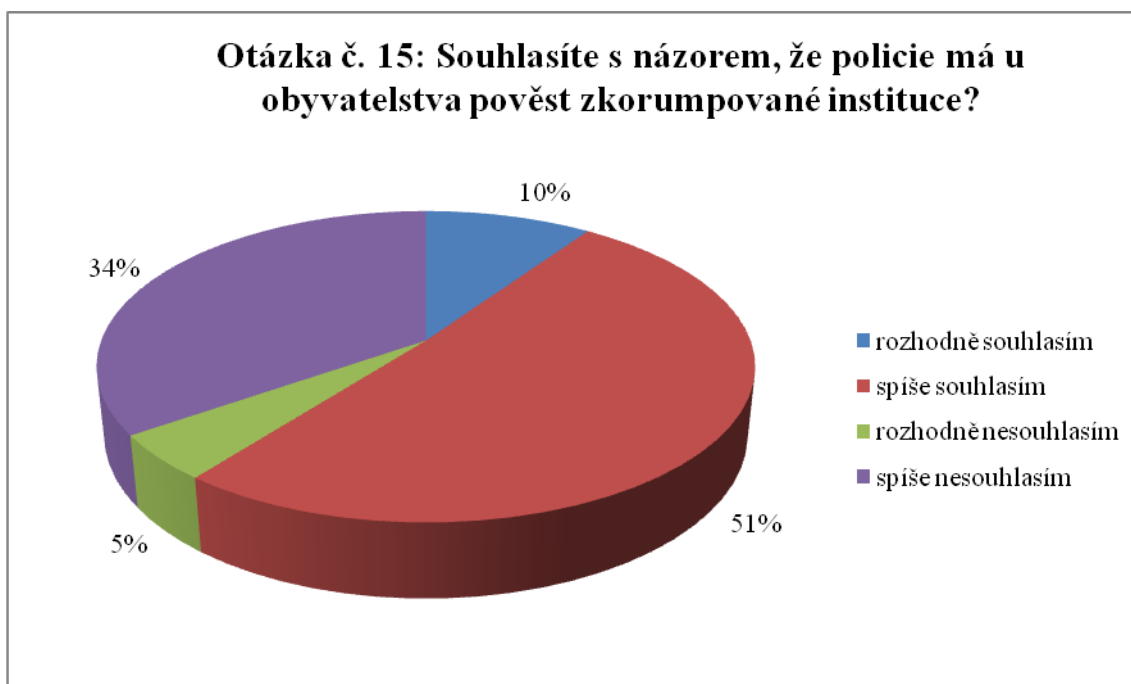
U otázky „Souhlasíte s výrokem, že mezi policisty se drobná korupce toleruje a nikdo ji nehlásí?“ odpovědělo 35 % respondentů, že spíše nesouhlasí a 31 % respondentů, že rozhodně nesouhlasí. 25 % respondentů odpovědělo, že s tímto tvrzením spíše souhlasí a 9 % odpovědělo, že rozhodně souhlasí.

Otázka č. 15: Souhlasíte s názorem, že policie má u celkem procento obyvatelstva pověst zkorumpované instituce?

rozhodně souhlasím	10	10 %
spíše souhlasím	53	51 %
rozhodně nesouhlasím	5	5 %
spíše nesouhlasím	36	34 %

V otázce „Souhlasíte s názorem, že policie má u obyvatelstva pověst zkorumpované instituce?“ odpovědělo 51 % respondentů, že s tímto tvrzením spíše souhlasí, 10 % rozhodně souhlasí. Naproti tomu 34 % respondentů odpovědělo, že s tímto tvrzením spíše nesouhlasí a 5 % odpovědělo, že rozhodně nesouhlasí.

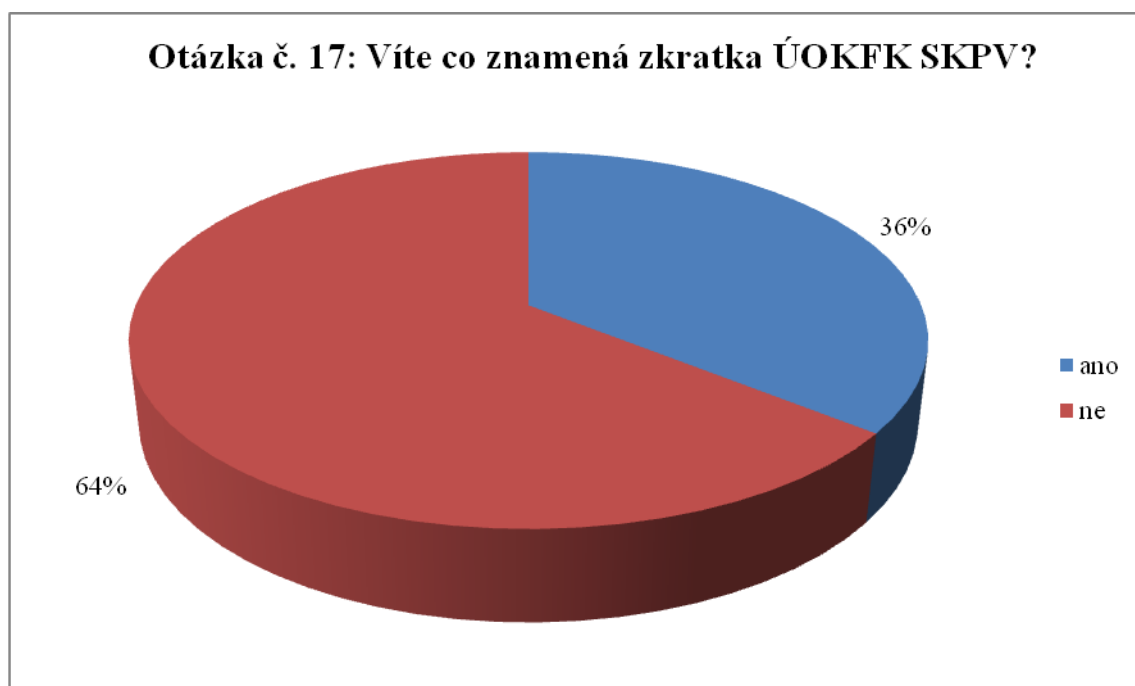
Otázka č. 16: Myslíte, že byste odolal/a nabídce, která by vám zajistila bezstarostnou budoucnost?		
	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
ano	71	63 %
ne	41	37 %

V otázce „Myslíte, že byste odolal nabídce, která by vám zajistila bezstarostnou budoucnost?“ odpovědělo celých 63 % respondentů, že by dokázali odolat a 37 % repondentů odpovědělo, že ne.

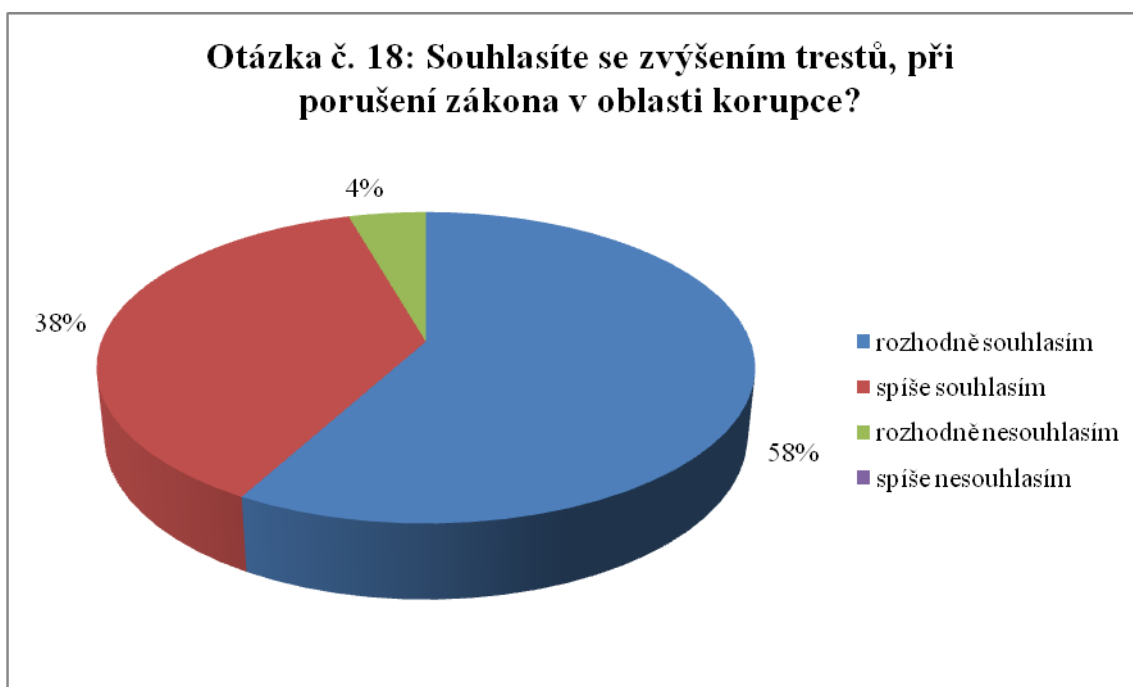
Otázka č. 17: Víte co znamená zkratka ÚOKFK SKPV?	celkem	procento
ano	40	36 %
ne	72	64 %

Na otázku „Co znamená zkratka ÚOKFK SKPV (Útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování)? Dokázalo správně odpovědět pouze 36 % respondentů. 64 % respondentů nevědělo, co tato zkratka znamená.

Otázka č. 18: Souhlasíte se zvýšením trestů, při porušení zákona v oblasti korupce?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
rozhodně souhlasím	65	58 %
spíše souhlasím	42	38 %
rozhodně nesouhlasím	5	4 %
spíše nesouhlasím	0	0 %

Na otázku, zda souhlasí se zvýšením trestů, při porušení zákona v oblasti korupce, odpovědělo - rozhodně souhlasím 58 % respondentů a 38 % odpovědělo, že spíše souhlasí. Pro rozhodně nesouhlasím - se vyjádřila 4 % respondentů.

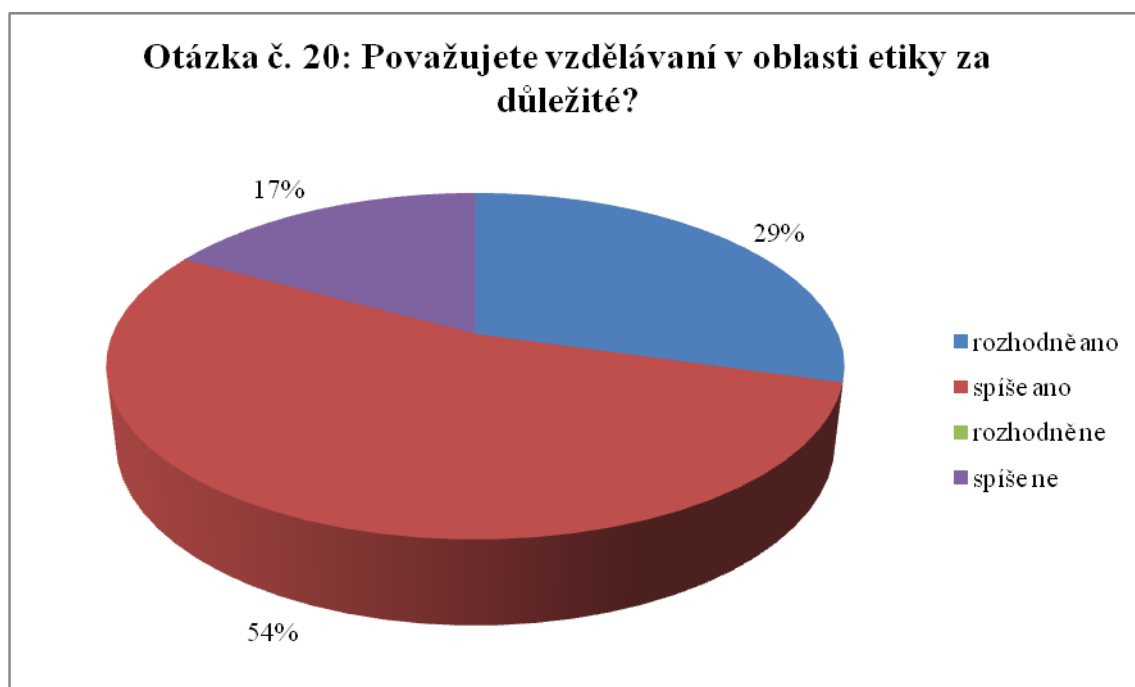
Otázka č. 19: Považujete vzdělávání v oblasti korupce za dostatečné?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
rozhodně ano	11	10 %
spíše ano	38	34 %
rozhodně ne	3	3 %
spíše ne	60	53 %

Na otázku „Považujete vzdělávání v oblasti korupce za dostatečné?“ odpovědělo 53 % respondentů – spíše ne a 3 % rozhodně ne. Naopak k odpovědi spíše ano se přiklonilo 34 % respondentů a 10 % odpovědělo rozhodně ano.

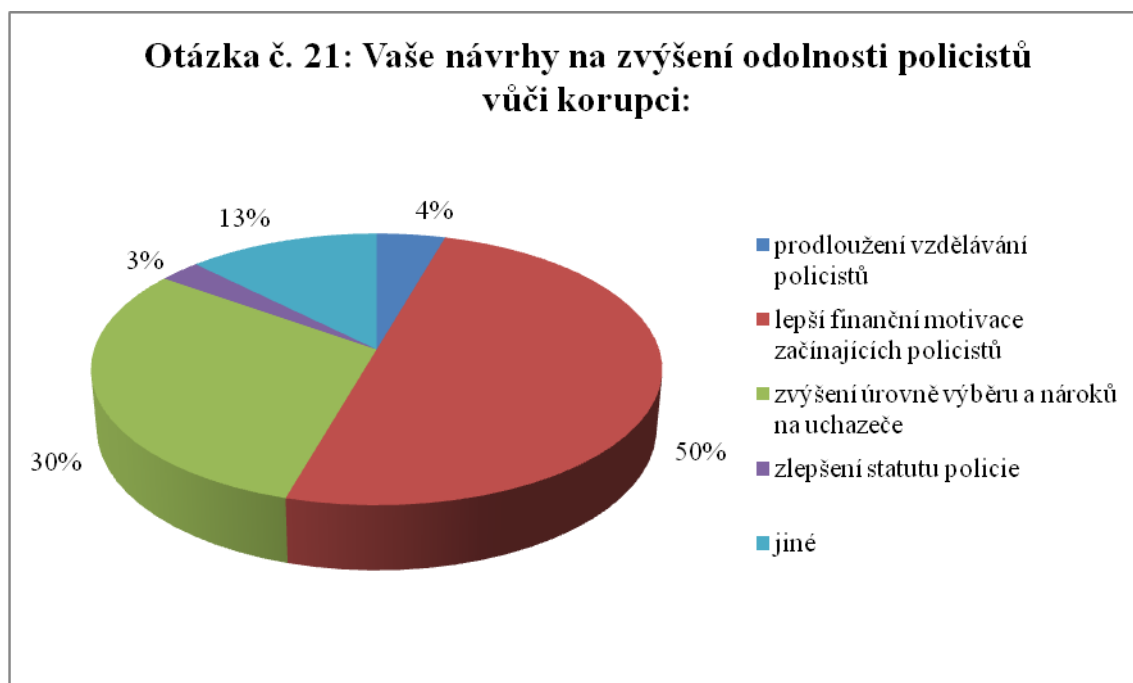
Otázka č. 20: Považujete vzdělávání v oblasti etiky za důležité?	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
rozhodně ano	33	29 %
spíše ano	60	54 %
rozhodně ne	0	0 %
spíše ne	19	17 %

Na otázku „Považujete vzdělávání v oblasti etiky za důležité?“ odpověděla převážná část respondentů 54 % spíše ano a rozhodně ano 29 % respondentů. Pouze 17 % respondentů na tuto otázku odpovědělo spíše ne.

Otázka č. 21: Vaše návrhy na zvýšení odolnosti policistů vůči korupci:	<i>celkem</i>	<i>procento</i>
prodloužení vzdělávání policistů	5	4 %
lepší finanční motivace začínajících policistů	56	50 %
zvýšení úrovně výběru a nároků na uchazeče	34	30 %
zlepšení statutu policie	3	3 %
jiné	14	13 %

Na otázku " Jaké máte návrhy na zvýšení odolnosti policistů vůči korupci?" odpovědělo 50 %, že zlepšení vidí v lepší finanční motivaci policistů, 30 % si myslí, že by pomohlo zvýšení úrovně výběru a nároků na uchazeče. 4 % odpovídají, že řešením by bylo prodloužení vzdělávání policistů, dále 3 % respondentů se domnívají, že by bylo dobré zvýšit statut policie a 13 % respondentů uvádí jiné návrhy na zlepšení odolnosti policie vůči korupci.

5.4. Závěr šetření

Ze závěru dotazníkového šetření vyplývá že:

Hypotéza 1. - více jak 75 % začínajících policistů považuje vzdělávání v oblasti korupce za dostatečné - se nepotvrdila.

U otázky „Považujete vzdělávání v oblasti korupce za dostatečné?“ uvedlo 53 % respondentů, že spíše ne a 3 % rozhodně ne. K odpovědi spíše ano se přiklonilo pouze 34 % respondentů a 10 % odpovědělo rozhodně ano.

Podle výsledků pomocí dotazníkového šetření i rozhovorem s uvedenými respondenty dotazníku, jsem dospěla k závěru, že je nutno v systému policejního vzdělávání pozměnit současný způsob realizace seznamování policistů s vyžadovanými způsoby jednání a vystupování. Je potřeba klást větší důraz na problematiku týkající se korupce, která je v současnosti zapracována do vzdělávacích programů policejních škol. Je třeba nejen teoreticky, ale pomocí příkladů z praxe a pomocí modelových situací připravovat policisty na reálné situace z policejní praxe za pomocí expertů na tuto problematiku. Dále je formovat myšlení tak, aby došlo k částečnému ztotožnění s principy chování a jednání, a to v souladu s nově uplatňovanou filozofií policejní práce „Community policing“, kdy jsou konkrétním způsobem popisovány vyžadované způsoby chování a jednání v rámci policie.

Hypotéza 2. - více jak 50 % začínajících policistů nepovažuje vzdělávání v oblasti etiky za důležité - se nepotvrdila.

U otázky „Považujete vzdělávání v oblasti etiky za důležité?“ Převážná část respondentů 54 % odpověděla, že spíše ano a rozhodně ano 29 % respondentů. Pouze 17 % respondentů na tuto otázku odpovědělo spíše ne.

S etickým kodexem Policie České republiky je seznámen každý začínající policista, který zná jeho obsah a ve většině s ním souhlasí. Studenti znají již ze své krátké praxe pojmem profesní etika jsou si vědomy, policejní praxe je spojena s dodržováním profesní etiky. Hlavně absolvováním základní odborné přípravy získá potřebné dovednosti a znalosti. Znalosti v oblasti profesní etiky jsou pro povolání policisty stejně důležité, jako znalost kriminalistiky, práva a dalších policejních disciplín. Policista je si vědom, že veřejnost hodnotí kvalitu policejní práce i na základě osobní zkušenosti s chováním policisty. Při rozhovoru se studenty jasně vyplynulo, že

absolvováním výuky Policejní psychologie a etiky v základní odborné přípravě, výuka splnila jeho očekávání. Studenti se domnívají, že problematice profesní etiky byla v základní odborné přípravě věnována dostatečná pozornost. Také v ostatních předmětech měl studující možnost získat znalosti z profesní etiky. Ze strany pedagogů je kvalitě výuky profesní etiky věnována velká pozornost a k její kvalitě přispívá použití některých vzdělávacích metod-např. nácvik modelových situací. Hodnocení policistů ve výkonu služby se odráží i z hlediska dodržování norem policejní etiky a nadřízenídodržování těchto norem také vyžadují. Nadřízený by pak měl být morálním a etickým vzorem svých podřízených.

Hypotéza 3. - více jak 65 % začínajících policistů má znalosti v oblasti protikorupčních opatření - se potvrdila.

U otázky „*Jakou formou je možno podat trestní oznámení?*“ odpovědělo 96 % respondentů správně, že trestní oznámení může mít jakoukoliv formu – jak písemnou, tak ústní. Pouze 4 % respondentů odpovědělo, že trestní oznámení musí mít pouze písemnou formu.

Na otázku „*Co znamená zkratka ÚOKFK SKPV (Útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování)?*“ Dokázalo správně odpovědět pouze 36 % respondentů, 64 % respondentů nevědělo, co tato zkratka znamená.

Na otázku „*Co dělat, když mě někdo požádá o úplatek?*“ Odpovědělo celých 96 % respondentů, že jsou povinni oznámit tuto skutečnost policii nebo státnímu zástupci. Pouze 4 % odpověděly, že úplatek mohou přijmout a pak teprve tuto skutečnost oznámit na policii.

Na otázku „*Kdy nemusím oznamovat korupci?*“ Odpovědělo správně celých 90 % respondentů, pouze 6 % respondentů odpovědělo nesprávně, že korupci oznamovat nemusí, pokud se týká jejich přímého nadřízeného a 4 % respondentů odpověděla, že korupci nemusí oznamovat, pokud se týká veřejné osoby.

V otázce „*Kdo může podat trestní oznámení vztahující se k trestním činům korupčního chování?*“ odpovědělo 100 % respondentů správně, že trestní oznámení může podat kdokoliv.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že převážná část policistů, kteří ukončili Základní odbornou přípravu, mají vědomosti v oblasti zvládání korupčních situací i teoretické znalosti z této problematiky. Myslím, že by studující měli být blíže

seznámení s Protikorupčním programem Policie České republiky, a to především v oblasti legislativní.

Cílem výzkumného šetření bylo i zjištění postoje mladých policistů k problematice korupce, zvláště korupce v řadách policie. Z dotazníkového šetření vyplývá, že policisté se dívají na korupci ve státní správě jako na nemorální a protizákonnou, ale zároveň ji vnímají jako určitou „normu“ současné společnosti, která se stala nedílnou součástí každodenního života. Začínající policisté mají zatím jasně vyhraněné negativní postoje proti korupčnímu jednání. Proto je nezbytné tento jejich životní postoj nejen posilovat, ale i formovat. Proto je výuka profesní etiky nezbytnou součástí základní odborné přípravy ve vzdělávání policistů.

Součástí dotazníkového šetření byly také možné *návrhy začínajících policistů na účinnější protikorupční opatření*. K této problematice se vyjádřilo 13 respondentů.

Jejich návrhy na zlepšení byly následující:

- lepší motivace policisty,
- zlepšování ve výkonu, kde je to klasika,
- 2x agent provokatér,
- vyšší postihy,
- lepší legislativa,
- musí se začít od těch vyšších míst,
- postihovat korupci politiků,
- důsledné kontroly,
- agent provokatér ,
- důkladnější zákony.
- 2x kombinace těchto možností

Samozřejmě nejúčinnějším opatřením proti korupci je kombinace více možností. Jedním z faktorů je i *oblast motivace pracovníků*. Je mylné se domnívat, že pouze peníze jsou samy o sobě dostatečným stimulem, byť je jimi možno uspokojit celou řadu potřeb. Rozsah motivačních stimulů je samozřejmě velmi rozsáhlý - mezi nejdůležitější patří zejména firemní výhody poskytované bezpečnostním sborem (odchodné, příspěvek za službu, zdravotní, dodatková dovolená, preventivní rehabilitace, náhrada jízdních výdajů atd.), sociální jistoty, pracovní prostředí a řada dalších. Další uváděná opatření se dají shrnout jako - *zvýšení důrazu na pořádek a dodržování vnitřních pravidel policie* (např. potírání korupčního chování policistů - parlament by opravdu

měl zvážit nasazení tzv. provokatérů, důsledné kontroly, důslednější zákony, vyšší postihy atd.). V neposlední řadě je problémem i rozpor v deklarované etice v rámci policejního vzdělávání a *skutečností každodenní práce na útvaru*. Policejní etika není často policisty v přímém výkonu služby přijímána s otevřenou náručí, je zpočátku vnímána jako omezování pravomocí policisty či mentorování. V samotné policejní instituci je nutno vytvářet atmosféru neslučitelnou s porušováním etických principů policejní práce, jako je korupce, falšování statistik objasňování trestné činnosti, arogantního jednání s občany, porušování lidských práv, policejní brutalita atd. Tento proces se musí začít uskutečňovat tak říkajíc shora, razantním způsobem tak, aby policistům na všech úrovních policejní hierarchie bylo jasné, že jednání, které je v rozporu s principy policejní etiky, nebude tolerováno, ale naopak trestáno. Teprve později, když důsledné prosazování principů policejní etiky do praxe přinese zlepšení vztahů mezi policií a občany, uznávají sami policisté důležitost a potřebnost policejní etiky.

5.5. Navrhovaná opatření v oblasti prevence

Vzdělávání v oblasti etiky a s ní spojená problematika korupce je složitou koncepční, psychologickou i sociologickou průpravou. V rámci profesního výcviku by si policisté měli vytvořit „repertoár“ profesních strategií k vypořádání se svými konflikty. Pouze vhodný program profesionálního rozvoje umožní policistům vyrovnat se s mimořádnými etickými problémy v jejich profesionální činnosti. Důležité je nejen vytváření žádoucích strategií v rámci protikorupčních opatření, ale především jejich předcházení a prohlubování. Proto se v této kapitole zabývám prevencí a předcházení korupce v policejní práci a to především v rovině uchazečů o přijetí do policejních řad (tedy v rovině výběrového řízení), dále v rovině vzdělávací a v neposlední řadě prevence u mladých začínajících policistů vstupujících do výkonu služby.

Přijímací řízení

*Přijímání nováčků k policii*¹⁵⁷ – psychologickým vyšetřením neprojde podle dostupných údajů větší polovina uchazečů o práci u policie. Účelem psychologických testů je nalézt osobnosti vhodně pro specifickou práci u policie a vyřadit osoby nevhodné. Nevhodnými kandidáty mohou být například osobnosti agresivní příliš

¹⁵⁷ V některých státech jsou všichni nováčci přijímáni na základním stupni, jinde jsou uchazeči o řídicí funkce přijímáni v oddělených přijímacích řízeních

mnoho nebo naopak příliš málo, nezralé, se sklonem k impulzivnímu jednání, osoby s nedostatečnou morální normou, málo výkonní jedinci či neschopní soustředit se.

Hovořila jsem o problematice korupce a policejní etiky s učiteli odborných předmětů. Jejich pohled na daný problém je následující. V roce 2006 došlo u policie k mohutné náborové akci, která lákala do svých řad mladé policisty, kteří měli nahradit vlnu odcházejících starších policistů. Bohužel došlo k tomu, že kritéria k náboru nových uchazečů byla zmírněna. K polici se tak dostala část zájemců, jejíž motivace byla založena spíše na vidině jistého finančního příjmu a pracovní jistoty. Někteří z těchto policistů, kteří již v současnosti pracují v řadách policejního sboru, nemají tzv. „stavovskou čest“. Klesá u nich pracovní výkon, chuť pracovat nad rámec svých povinností, jsou často na nemocenské, absentují. Nezájem o policejní profesi u nich vede k nezájmu o odborné znalosti, bývají arogantní až agresivní k občanům, přehlížejí trestné činy, pohrdají nadřízenými a jsou náchylnější ke korupčnímu jednání. Bohužel i po odhalení těchto negativních osobnostních vlastností nedojde k tomu, že by byl mladý policista postaven mimo službu. Je legislativně velmi složité vyloučit z policejních řad takového zaměstnance. Takové chování je samozřejmě demotivující pro ostatní. Řešením je důslednější přijímací řízení nováčků do řad policie. Stávající situace je taková, že nedochází k masivnímu náboru policistů, ale spíše jsou přijímáni uchazeči na jednotlivá uprázdněná místa. Předpokládá se, že tato situace potrvá i do budoucna. A taková situace je příznivá pro změnu náborových postupů a kritérií – měl by narůst počet zájemců na jedno místo, a s tím i možnost policie nové pracovníky skutečně **vybírat**. **Kvalitnější uchazeči** znamenají samozřejmě méně práce (a tudíž i nákladů) s jejich profesní přípravou a začleněním. K polici by měli být přijímáni kandidáti s vyšším vzděláním a měl by být brán zřetel i na **zájmy** adeptů, na to jak tráví volný čas, jaké jsou jejich **hodnotové orientace**, zda se podíleli na společensky prospěšných činnostech atd.¹⁵⁸ Pozadí, které odhaluje nováčkovu motivaci k volbě povolání policisty, je možná v současné době jeden z dalších žádoucích ukazatelů vhodnosti pro policejní práci. Minulé zájmy a činnosti zájemce o práci u policie se často ukáže jako mnohem přesnější ukazatel hodnot, postojů a charakteru žadatele než jakýkoliv psychologický test. Do popředí se v současné době dostávají takové vlastnosti policisty jako schopnost efektivně komunikovat, řešit nové problémy, schopnost týmové spolupráce, schopnost přijmout rozhodnutí v neobvyklých situacích, dobré charakterové vlastnosti.

¹⁵⁸ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 130

V úvahu přichází **další opatření** při přijímání nováčků do řad policie:

- zvýšení věkové hranice pro přijetí k PČR,
- nastavení kompetenčních kritérií pro nástup k PČR (např. základní jazykový test, práce s PC, základní test orientace v legislativě a právním systému ČR),
- povinnost uhradit náklady spojené se služební přípravou v případě jejího neúspěšného absolvování.

Změny ve studiu

Navrhovaná opatření spočívají **v podstatném prodloužení délky studia**, které by bylo mnohem méně finančně podporované. Policejní studenti by neměli dostávat ani profesní plat, ani ubytování během studia, ale měly by se **ohodnotit studijní výsledky, tj. mělo by existovat prospěchové stipendium**. Vzhledem k nevyvážené úrovni studentů, řadu z nich nezajímá, zda dostanou dvojku či čtyřku, takže nakonec zjistíte, že prakticky používáte dvoustupňové známkování: Prošel (1 - 4), neprošel (5). Tento systém opravdu demotivuje dobré studenty (i učitele). Je absurdní, že se v České Republice najdou peníze na razantní zvýšení platů policistů, ale nenajdou se finance na zkvalitnění jejich přípravy, průběžného vzdělávání a kontroly. Jedna z možností prevence korupce v policejním vzdělávání je i možnost setkávání učitelů odborných předmětů z policejních škol na pracovních jednáních, která jsou zaměřena na výměnu zkušeností a na aplikaci nových poznatků z praxe do výuky. Cílem setkání bylo seznámení učitelů s novými poznatky v oblasti kriminalistické praktické činnosti a možnosti aplikace těchto poznatků do výuky. Dále navázání nových kontaktů a upevnění stávajících vazeb jak mezi učiteli kriminalistiky jednotlivých VPŠ a SPŠ včetně partnerských zahraničních škol, tak mezi učiteli a předními odborníky kriminalistické praxe.

V oblasti vzdělávání

Dlouhodobější efekt v boji proti korupci mívají zejména výchovné a vzdělávací aktivity. Jejich význam však bývá velmi často přehlížen, poněvadž měřit jejich efektivnost je velmi nesnadné. Je však nutné si uvědomit, že bez určité úrovně mravního a právního vědomí nelze v boji proti korupci dosáhnout trvale uspokojivých výsledků, protože se tato opatření dají většinou nějak obejít. Výchovné a vzdělávací aktivity zaměřené proti korupci zahrnují široké spektrum různých opatření – od výchovy jedinců k řádnému životu (s důrazem na mravní výchovu) až po využívání maximálně

specializovaných kurzů zaměřených na otázky protikorupčního jednání. Ve vzdělávacím procesu důsledně plnit úkoly v oblasti boje proti korupci.¹⁵⁹

V rezortu Ministerstva vnitra je problematika korupce ve formě kurzu součástí programu celoživotního vzdělávání zaměstnanců. V otázce zlepšení kvality výuky v dané problematice je dobré zapojit do kurzů i **přednášky odborníků**, kteří se zabývají odhalováním a vyšetřováním korupce.

Velice důležité je také zajistit, aby si studenti potřebné informace osvojili, případně aktualizovat příslušné didaktické pomůcky a data (zejména legislativního a statistického charakteru) a doplňovat informace k těm oblastem problematiky, které zatím nejsou dostatečně rozpracovány (informace o praktických postupech policisty v situacích korupční výzvy). Pokud bychom zůstávali pouze při kognitivní rovině vzdělávání k problematice korupce, policisté by se v této problematice orientovali, znali by řadu informací, ale hrozilo by riziko, že je nebudou s to spojit s vlastní praxí a tam, kde je to možné, je aplikovat. A jako takové by příslušné informace postrádaly jiný než intelektuální význam. V rovině dovedností proto student aplikuje získané informace (o tom „jak co dělat“) v reálné (nebo simulované) praktické situaci. Osvojení kompetencí této roviny (získání praktické dovednosti, „zručnosti“ v jednání ve vztahu ke korupčním situacím) je daleko náročnější, než je tomu u roviny kognitivní – časově i metodicky. Pokud dosahujeme i naplnění úkolů vzdělávání v rovině dovedností, dostáváme se na poli boje proti korupci o významný krok dále - policisté jsou pak schopni správně „čist“ situace potenciálně korupčního charakteru, patřičně v nich reagovat či jim předcházet. Avšak i kdyby policejní vzdělávání k problematice korupce sebelépe zajišťovalo osvojení kompetencí jak v rovině kognitivní, tak i v rovině dovedností, pro prevenci korupce mezi samotnými příslušníky Policie ČR by toho přesto nebylo učiněno dost. Správné pochopení základních informací a zvládnutí adekvátních postupů nezaručí totiž to, co je v této oblasti nejdůležitější – správné rozhodnutí v situaci korupční výzvy.

Rozvíjení hodnot a postojů mladých policistů

Zásadní pro rozhodnutí v korupční situaci nejsou totiž informace nebo dovednosti, nýbrž hodnoty a postoje jednotlivce. Základní hodnoty Policie ČR – profesionalita, nestrannost, odpovědnost, ohleduplnost, bezúhonnost – jsou explicitně

¹⁵⁹ Klimeš, J. Korupce v policejní práci. 2005
jeronym.klimes@seznam.cz; tel.: 608221075

vyjádřeny v Etickém kodexu Policie ČR a v doplňkovém výkladu.¹⁶⁰ Etický kodex se k otázce korupce vyjadřuje jasně „zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby“¹⁶¹. Mohli bychom také mluvit o požadavku takových charakterových vlastností policisty, jako jsou čest, slušnost a poctivost. Problémem je zde však možnost rozdílného pojetí hodnot mezi jejich (centrálně) profesním a individuálním zvýznamněním. Nelze totiž automaticky předpokládat, že tyto hodnoty či pojmy jsou evidentní, sebe sama vysvětlující. Proto je důležité nejen praktické memorování o nemorálním chování policistů, ale ukazovat nikoli jen jako učební látku, ale i **praktické vytváření a zavádění didaktických pomůcek** k tomuto tématu. Jedním z prvních průkopníků je v této vytvoření výchovně-vzdělávacího materiálu - „Korupce v příbězích“ Ten se skládá z 3 ilustrovaných brožur, z nichž každá obsahuje různý příběh složený z epizod z policejní praxe příslušníků služby pořádkové policie a služby dopravní policie P ČR. Tento materiál se soustředí na korupci jako na problém volby mravního charakteru a plasticky demonstruje proces korupce i s jejími důsledky jako proces životní a profesní zkušenosti.¹⁶²

Zvyšování profesního nasazení

Beck, Wilson (1995) zjistili, že existují dvě výrazné fáze ztráty profesního nasazení u australských policistů. Především je to první rok v zaměstnání, tj. ztráta iluzí po přechodu do praxe ze školy a výcviku. Druhá fáze je soustavný pokles profesního nasazení s délkou praxe a to zejména u těch jedinců, kteří mají pocit, že se o ně organizace nestará, že jsou přehlíženi, málo odměňováni. Naproti tomu tento pokles profesního nasazení se neprojevil, ba naopak objevil se nárůst u těch jedinců, kteří investovali do organizace, udělali něco víc, něco co přesahovalo jejich běžné povinnosti.

Autoři tedy doporučují tři základní opatření ke zvýšení profesního nasazení:

1. Výcvik policistů a jejich vzdělávání provádět, co možná **nejpravdivěji a nejobjektivěji**, čímž se snižuje deziluze po nástupu do praxe,

¹⁶⁰ Příloha č. 1

¹⁶¹ www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republikv.aspx. Staženo: 12. ledna 2012

¹⁶² Středisko pro výchovu k lidským právům

2. v praxi by policisté měli mít pocit, že jejich práce je vedením *sledována a spravedlivě hodnocena*,
3. vedení by mělo podporovat iniciativu zdola, protože tito jedinci, pokud jsou povzbuzeni, pracují na větší výkon, než jak jsou finančně placeni.

Posílení „stavovské cti“

To, jakým způsobem policista přistupuje k plnění úkolů, které jsou mu uloženy a které upravují právní normy a normy policejní etiky, závisí na tom, jak se s nimi ztotožňuje a zda svou službu ve prospěch občanů a společnosti nepovažuje pouze za „nějaký zdroj obživy“, ale za něco, co je „vyšší“ - uvědomělé, spojené s hrdostí na příslušnost k určité profesní skupině, která je nazývána stavovskou ctí. Z. Herzogová definuje **stavovskou čest** jako vědomou hrdost na příslušnost k dané profesi a uvědomělé plnění morálních povinností, které regulují výkon této profese. Je třeba ji podporovat, posilovat a rozvíjet. Tomu by měla napomáhat firemní kultura policie, jejíž součástí je pořádání profesně-společenských, kulturních, sportovních a vzdělávacích akcí, oceňování a prezentování velmi dobrých pracovních výsledků či mimořádných neslužebních aktivit apod. Jako příklad poslední doby mohu uvést zavedení tradice slavnostního služebního slibu, kterého se účastní nejen budoucí policista, který ho skládá, ale také jeho rodiče, manžel či manželka apod. Adept, který se teprve složením služebního slibu stává příslušníkem policejního sboru, se může v tento okamžik poprvé ve svém profesním životě setkávat s pocity hrdosti a sounáležitosti, které jsou stavebními prvky jeho vědomí o tom, že jsou částí instituce, která je spojována s výkonem určité profese, která má profesní etiku a stavovskou čest. Policie může vydobýt atraktivitu svého zaměstnání, pokud stíží vstup jednotlivce do stavovského kolegia. Uvědomme si, že všechny imatrikulace a promoce v Karolínu, stavovské plesy ap., mají jeden a jediný účel - dát člověku pocit hrdosti, výjimečnosti a jedinečnosti tím, že přináleží ke skupině lidí, které obdivuje. Policie bohužel při vzdělávání svých nových kolegů nevyužívá žádný z těchto prostředků.¹⁶³

Navrhovaná opatření v oblasti vzdělávání

Po konzultaci s pedagogy a policisty pracujícími v oblasti školství vyplývá jednoznačně závěr, že pokud má být boj proti korupci u policie co nejvíce efektivní, pozornost se musí zaměřit především k **přijímacímu řízení** a jeho změnám.

¹⁶³ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, s. 48

Jde jednak o zvýšení kvality výběrového řízení, ale především o to, aby začínající uchazeči o práci u policie procházeli **nejprve Základní odbornou přípravou** (pouze jako studenti a ne jako příslušníci stálého stavu) a pak na základě jejich postojů, přístupu ke svým povinnostem, morálních a osobnostních vlastností přijímání do policejního sboru. S tím by byla spojena i *povinnost uhradit náklady spojené se služební přípravou*. Bylo by dobré přijímat policisty nejdříve na dobu určitou a po jejich **úspěšném debutu teprve na dobu neurčitou**. Důležité je také **důsledné potírání a tvrdé postihy** korupčního jednání v řadách policie. Policisté, kteří byli usvědčeni se spáchání trestných činů, mají být z řad policie navždy vyloučeni. Policisté také musí vystupovat takovým způsobem, aby si získali respekt a podporu občanů a tím zvyšovali prestiž policejní profese.

Kdo se alespoň trochu seznámil s dějinami četnictva v období tzv. první Československé republiky, ví velice dobře, že šlo o nediskutovatelný parametr profesionality policisty a četníka, o něco tak posvátného, bez čeho si správný policista nedokázal svoji práci ani představit.¹⁶⁴Zjednodušeně se dá říci, že jako v jiných obdobných povoláních – policista může buď žít „ze své práce“, anebo žít „pro svoji práci“. I do policejního vzdělávání by se měla více promítnout snaha o **zvyšování stavovské cti** v různých formách např. nošení uniformy při slavnostních příležitostech, odměňování za dobré výsledky a vzorné chování, reprezentace v různých sportovních a dovednostech soutěžích, veřejným udělením pochvaly, daru či vyznamenání vzorným studentům. V navrhované oblasti se mi ve spolupráci s vedením Vyšší policejní školy v Brně podařilo dosáhnout některá dílčí opatření v posílení stavovské cti.

- slavnostní absolutorium studentů Vyššího odborného vzdělání bude probíhat v prostorách Staré radnice, za účasti primátora Romana Onderky,
- vyřazování studentů Základní odborné přípravy se uskuteční v zasedacím sále za účasti rodičů a přátel a bude doplněno státní hymnou a slavnostním programem.

Výčet opatření, která lze přijmout a jimiž lze bránit korupci v rozkvětu, nikdy nebude úplný. V této kapitole jsem se pokusila alespoň nastínit zlomek opatření k potírání korupce u mladých začínajících policistů.

¹⁶⁴ Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003 str. 53

ZÁVĚR

Práci u policie České republiky a samotný výkon policejní služby je vhodné chápat jako celoživotní povolání se všemi zákonnými a morálními pravidly. Úkolem policisty je především chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti, práva a svobody osob, působit preventivně proti trestné nebo jiné protiprávní činnosti a usilovat o důvěryhodnost veřejnosti.

Korupce jako sociálně patologický jev pokřivuje společenské i mezilidské vztahy a deformuje zdravý vývoj tržní ekonomiky a demokratického uspořádání. Postupují-li korupční praktiky mechanismem veřejné správy a stanou-li se tolerovanou pozitivní deviací, vede tento deformovaný způsob sociálního chování k postupné demoralizaci společnosti, k otupění smyslu pro čest, právo a poctivost a má tragické důsledky nejen ekonomické, tak sociální, politické, ale především výchovné a mravní. Pokud jde o korupci v řadách policistů, je o to více nebezpečná. Korupční praktiky, ať již v jakémkoliv podobě a jakémkoliv rozsahu, zásadním způsobem deformují zákonné a mravní poslání policie. Narušují základní funkce policie jako orgánu prevence a represe zločinnosti, spolupráci policie s veřejností, protože ničí důvěru v nestrannost. Proto je výuka profesní etiky nezbytnou součástí základní odborné přípravy ve vzdělávání policistů. ***Cílem mé diplomové práce je analyzovat a popsat současný stav vzdělávání mladých policistů v oblasti korupce a policejní etiky.*** Objasňuji, proč jsou důležité protikorupční programy jako forma prevence na vyšších policejních školách a současně se zaměřuji na možnosti přínosu a využití policejního vzdělávání v oblasti policejní etiky. V základních rysech jsem se pokusila osvětlit pojem, podstatu, význam a funkci etického kodexu v současné policii. V teoretické oblasti poskytuje diplomová práce komplexní charakteristiku (příčiny, formy, protikorupční programy atd.) korupce a profesní etiky zaměřené především na policejní prostředí. Zabývá se především tím, proč korupce vzniká, jak ovlivňuje chování jednotlivce, jeho životní hodnoty a změny společenských vazeb v sociálním systému.

Ve výzkumu, který se uskutečnil pomocí dotazníkového šetření, jsem si vytyčila následující hypotézy:

Hypotéza 1. - více jak 75 % začínajících policistů považuje vzdělávání v oblasti korupce za dostatečné - se nepotvrdila.

Hypotéza 2. - více jak 50 % začínajících policistů nepovažuje vzdělávání v oblasti etiky za důležité, se nepotvrdila.

Hypotéza 3. -více jak 65 % začínajících policistů má znalosti v oblasti protikorupčních opatření se potvrdila.

Součástí výzkumného šetření bylo i zjištění *postoje mladých policistů problematice korupce*, zvláště korupce v řadách policie. Z dotazníkového šetření vyplývá, že policisté se dívají na korupci ve státní správě jako na nemorální a protizákonnou, ale zároveň ji vnímají jako určitou „normu“ současné společnosti, která se stala nedílnou součástí každodenního života. Začínající policisté mají zatím jasně vyhraněné negativní postoje proti korupčnímu jednání. Na základě tohoto postoje je nezbytné tento jejich životní postoj nejen posilovat, ale i formovat. Proto je výuka profesní etiky nezbytnou součástí základní odborné přípravy ve vzdělávání policistů v této problematice.

V závěru uvádím i *navrhovaná protikorupční opatření* to především v rovině uchazečů o přijetí do policejních řad (tedy v rovině výběrového řízení), dále v rovině vzdělávací a v neposlední řadě prevence u mladých začínajících policistů vstupujících do výkonu služby.

Závěrem se dá říci, že policejní vzdělávání v rámci předcházení korupce a posilování etického přístupu k povolání policisty slouží především k vytvoření „repertoáru“ profesních strategií. Pouze vhodný program profesionálního rozvoje umožní policistům vyrovnat se s mimořádnými etickými problémy v jejich profesionální činnosti. Důležité je nejen vytváření žádoucích strategií v rámci protikorupčních opatření, ale především jejich předcházení a prohlubování.

RESUMÉ

Práci jsem rozdělila do 5 kapitol. Čtyři kapitoly se věnují spíše teorii a popisu zkoumaného problému a pátá kapitola se zabývá výzkumnou částí, její přípravou, zpracováním dat, vyhodnocením a interpretací.

První kapitola se zabývá především obecným pohledem na korupci a jejímu vymezení. Sem také spadá stručný popis vzniku korupce, demografické hodnocení korupce, determinanty korupce a korupci jako sociální fenomén. Dále se zaměřuji především na specifika korupce v Policejním sboru, jaké zvláštnosti policejní korupce vykazuje, jaké jsou její důsledky a popisu jednotlivých příčin - personálních, institucionálních a sociálních. Popisují faktory a příčiny policejní korupce. V další kapitole se zabývám formami korupčního jednání u příslušníků policie a také předkládám tabulku nejčastějšího korupčního chování policistů.

Druhá kapitola se věnuje pojmům profesní a policejní etika a s ní spojený Etický kodex policie. V obecné rovině hodnotí i Etické kodexy různých profesí, které napomáhají vytváření, udržování a šíření žádoucích morálních vztahů v určitých institucích a podnicích. Další podkapitola je zaměřena na specifika a hodnoty policejní profese. V několika bodech shrnuji funkce, které plní policie v demokratickém právním státě. V této části formuluji přehled nejdůležitějších hodnot policejní profese.

Třetí kapitola popisuje edukační proces jako stavební kámen v boji proti korupci. Pouze vhodný program profesionálního rozvoje umožní policistům vyrovnat se s etickými problémy v jejich profesionální činnosti. K tomu také slouží začlenění problematiky etiky a protikorupčních technik do vzdělávacích programů policejního vzdělávání. Uvádím zde cíle, k jakým směřuje výuka policejní etiky.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na etiku a problematiku korupce v kvalifikační přípravě policistů. Jedná se především o tyto vzdělávací aktivity: Vyšší odborná příprava, Základní odborná příprava, Policejní akademie, Projekty a další vzdělávací aktivity. V těchto vzdělávacích aktivitách jsou především zakotveny odborné kompetence v etické dimenzi přípravy policisty a jsou koncipovány takovým způsobem, aby si studující upevňovali a vytvářeli žádoucí postoje.

Pátá kapitola pomocí výzkumného šetření potvrzuje, či vyvrací stanovených relačních hypotéz.

Anotace

Úvodní část je věnována především obecnému pohledu na korupci a jejímu vymezení. Sem spadá stručný popis vzniku korupce, demografické hodnocení korupce, determinanty korupce a korupci jako sociální fenomén. Dále jsou zde uvedena především specifika korupce v Policejním sboru, jaké zvláštnosti policejní korupce vykazuje, jaké jsou její důsledky, a popis jednotlivých příčin. Další kapitola se zabývá formami korupčního jednání u příslušníků policie a je zde přehled nejčastějšího korupčního chování policistů.

Další kapitoly pracují s pojmy etika a morálka - jejich význam v oblasti vzdělávání, základní cíle, specifika policejní profese a hodnoty, které jsou při naplňování profese policisty nezbytné. Policejní etika představuje jednak teoretickou disciplínu a jednak studijní předmět – jejichž přehled je v diplomové práci také uveden.

Výzkumná část je zaměřena na přípravu dotazníku, sběr dat, zpracování, vyhodnocení a interpretaci získaných výsledků. Cílem průzkumu je zjistit jaká je informovanost u začínajících policistů v oblasti korupce a zda je vzdělání v této oblasti dostatečné. V závěru uvádím i navrhovaná protikorupční opatření.

Klíčová slova

Etický kodex, korupce, služební přísaha, e-learning, EFQM, Community policing, pojem policie, profesní etika, morálka, významné etické kodexy, edukační proces, osobnostní a sociální výchova

Annotation

The opening part presents in particular a general view of corruption and its determination. A brief description of corruption origin is included in it as well as the demographic evaluation of corruption, determiners of corruption and corruption as a social phenomenon. Furthermore, especially specifications of corruption in Police forces are presented here, unique which police corruption shows, which are its results and there is a description of particular reasons. Next chapter deals with forms of police officers corruption behaviour and there is a survey of the most frequent corruption behaviour of policemen.

Next chapters operate with terms such as ethic and moral- their meaning in the sphere of education, the main aims, layouts of police career and qualities that are necessary while performing police profession. Police ethic represents in part a theoretic discipline and partly an educational subject – their survey is stated in this diploma work as well.

The research part is focused on a setout of a questionnaire, a data collection, processing, evaluation and interpretation of gained results. The target of the research is to find out what the young policemen awareness is in the sphere of corruption and if the education in this sphere is sufficient. At the close I state also suggested anticorruption steps.

Keywords

Ethical code, corruption, essence, genesis, factors, gendarmes, official oath, e-learning, EFQM, community policing, the concept of the police, professional ethics, attitude, important international ethical codes, educational process, personality and social education.

POUŽITÁ LITERATURA

Zákony:

- 1) Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky.
- 2) Zákon č. 361/2003 Sb. o služebním poměru bezpečnostních sborů.
- 3) ZPPP č. 181/2006 stanoví základní pravidla chování, služebního jednání a služební zdvořilosti v Policii České republiky.
- 4) RPP č. 1/2005 Etický kodex Policie České republiky.
- 5) RPP č. 1/2009 Etický kodex Policie České republiky.

Knihy, syntetické práce a monografie:

- 1) ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství a vydavatelství, spol. s r. o., 1994, 292 s. ISBN 80-7113-111-3
- 2) Amnesty International. *Příručka školení lidských práv pro příslušníky policie*. Praha: Nakladatelství MV, 2002, 241s.
- 3) BUDILOVÁ, L. a HIRT, T. a kol. *Policista v multikulturním prostředí*. Praha: Ministerstvo Vnitra České republiky, 2005, 100 s. ISBN 80-903510-1-8
- 4) BOHATÁ, M., SEKNIČKA, P., ŠEMRÁK, M. *Úvod do hospodářské etiky*. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1997, 188 s. ISBN 80-85963-40-X
- 5) BOHATÁ, M. *Základy hospodářské etiky*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1997, 126 s. ISBN 80-7079428-3
- 6) BENEŠOVÁ, J. Diplomová práce: *Korupce a její hodnocení v hospodářské politice*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko - správní fakulta, Katedra veřejné ekonomie, 2006, 112 s.
- 7) CEJP, M. *Vývoj organizovaného zločinu na území české republiky*. 1. vyd. Praha: Kufř Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 102 s. ISBN 978-80-7338-105-9
- 8) ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 3. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 256 s., ISBN 80-7178-475-3
- 9) DANČÁK, B. a kol. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. 1. vyd. Praha: Masarykova univerzita, 2006, 309 s. ISBN 80-210-4062-9
- 10) DOBEŠ, O. *Korupce jako sociálně patologický jev společnosti* (rukopis). Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, 76 s. 000236430

- 11) DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Policie a profesní etika*. Praha: Český helsinský výbor, 2003, 64 s. ISBN 8086436209
- 12) DUYNE, P. C. *Boj proti korupci: Způsoby a stanoviska*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 1999, 80 s.
- 13) FRIČ, P. a kol. *Korupce na český způsob*. 1. vyd. Praha: G plus G, 1999, 302 s. ISBN 80-86103-26-9
- 14) HEICHEL, P. Diplomová práce: *Etický kodex Policie ČR (trestné činy a přestupky)*, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně – Institut mezioborových studií. Brno, 2008, 74 s.
- 15) HOLUB, P., KALÁB, V., KNOT, O. „et al.“ *Co se stane, když se zhasne? Dvě podoby české privatizace*. 1. vyd. Praha: PROSTOR s. r. o., 2004, 184 s. ISBN 80-7260-110-5
- 16) HERZOGO VÁ, Z. *Policejní etika*. Praha: Tiskárna MV, 2003, 327 s. ISBN 80-238-9984-8
- 17) HERZOGO VÁ, Z. *Sociální role policie a etický kodex*. Praha: Kriminalistika, 1998, 135 s.
- 18) HERZOGO VÁ, Z. *Základy filozofie a profesní etiky*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1999, 106 s. ISBN 8072510134
- 19) HREHO VÁ, Helena. *Autonómia a autenticita v kontexte morálnej filozofie* .2. vyd. Trnava : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity, 2007, 152 s. ISBN 978-80-8082-177-7
- 20) CHMELÍK, J. a kol. *Pozornost, úplatek a korupce*. 1. vyd. Praha: Linda Praha, a. s., 2003, 222 s. ISBN 80-7201-434-X
- 21) JÄGER, J. Diplomová práce: *Vybrané problémy profesní etiky Policie ČR*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně - Institut mezioborových studií Brno, 2008, 79 s.
- 22) KADERÁBKOVÁ, A., SPĚVÁČEK, V., ŽÁK, M. *Růst, stabilita a konkurenceschopnost - Aktuální problémy české politiky při vstupu do EU*. 1. vyd. Praha: LINDE s. r. o., 2004, 383 s. ISBN 80-86131-49-1
- 23) KLAUS, V. *Země, kde se již dva roky nevládne*. 1. vyd. Praha: CEP, 1999, 62 s. ISBN 80-902689-0-0
- 24) KOLKA, M., PAVLÍČKOVÁ, I., VEČEŘA, M. *Píšeme seminární a diplomovou práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 241 s. ISBN 978-80-210-5041-9
- 25) KRUCHTA, J., KALVODOVÁ, V., ZEZULOVÁ, J. *Trestní právo hmotné (Zvláštní část)*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001, 181 s. ISBN 80-210-2530-1

- 26) KORENÝ, P. *Vybrané kapitoly z etiky pre policajtov*. Bratislava: Akademia policajného zboru, 1999, 124 s. ISBN 8080541221
- 27) KUBÍKOVÁ, I. *Kriminalistické hradiska korupcie*. Bratislava: A PZ, 2001, Sborník
- 28) MALECHOVÁ, D. Diplomová práce: *Korupce a nástroje protikorupční politiky z pohledu přístupu ČR do EU*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko - správní fakulta, Katedra veřejné ekonomie, 2004, 117 s.
- 29) MARTÍNKOVÁ, M. *Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty*. 1. vyd., Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007, 69 s. ISBN 978-7338-0649
- 30) MARTIN, J. Záznam semináře: *Vliv korupce v České republice na mezinárodní obchod se zvláštním důrazem na přímé zahraniční investice*. Praha, 2005, 32. s.
- 31) MLČOCH, L. *Zastřená vize ekonomické transformace - Česká ekonomika mezi minulostí a budoucností*, 2. vyd. Praha: Karolinum, 1997, 117 s. ISBN 80-7184-423-3
- 32) MLČOCH, L., MACHONIN, P., SOJKA, M. *Ekonomické a společenské změny v české společnosti po roce 1989*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 273 s. ISBN 80-246-0119-2
- 33) NESVADBA, P. *Policejní etika*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2009, 315 s.
- 34) MINISTERSTVO VNITRA ČR *Příručka obrany proti korupci*. 2. vyd. Praha: Tiskárna MV, 2001, 30 s.
- 35) OPEN SOCIETY INSTITUTE, MONITOROVACÍ PROGRAM OPEN SOCIETY INSTITUTE v rámci přípravy vstupu do EU: *Monitoring procesu vstupu do EU: Korupce a protikorupční politika v České republice*. 1. vyd. Praha: OSI/EU Accession Monitoring Program, 2002, 125 s.
- 36) POTŮČEK, M. *Nejen trh, Role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1997, 188 s. ISBN 80-85850-26-5
- 37) PLACHETKA, J. *Velký slovník citátů a přísloví*. 1. vyd. Praha: Akademia, 1996, 401 s. ISBN 80-200-1132-3
- 38) RADVAN, E. *Poznámky k vypracování odborného textu*. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2008, 24 s.
- 39) ŘEHOŘ, A. *Metodické pokyny pro vypracování bakalářské a diplomové práce*. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2008, 47 s.

- 40) SAK, P., SEMRÁD, J. *Role policie ve společnosti v očekávání veřejnosti*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1996, 189 s. ISBN 80-85981-30-0.
- 41) Sborník Policie České republiky: *Bezpečnostní teorie a praxe*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1. vyd, 2004, 240 s., ISBN 80-7251-144-0
- 42) SEN, A., K. *Etika a ekonomie*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002, 120 s. ISBN 80-7021-549-6
- 43) SABOPÁL, E. *Policajná telia a prax*. Bratislava: Akadémia policejného sboru SR, 512 s. 1999, roč. VII
- 44) SMILANSKY, Sau. *10 moral paradoxes*. 1 vyd. Malden : Blackwell, 2007, 144 s. ISBN 978-1-4051-6087-2
- 45) SOKOL, J. *Malá filosofie člověka*. 5. vyd. Praha: Portál, 1994, 367 s. ISBN: 978-80-7429-056-5
- 46) ŠESTÁK, B., NEČASOVÁ, Z. *Katalog programu celoživotního vzdělávání - v akademickém roce 2011/2012*. 1.vyd., Praha: Vydavatelství PA ČR, 2009, 48 s. ISBN 978-80-7251-349-9
- 47) TRANSPARENCY INTERNATIONAL: *Knih protikorupčních strategií*, 1. vyd. Praha: Transparency International Česká republika, 1996, 117 s.
- 48) VORLÍČKOVÁ, Š. Bakalářská práce: *Ekonomické aspekty korupce*, Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko - správní fakulta, Katedra podnikového hospodářství, 2004, 76 s.
- 49) ZOUBEK. V. *Lidská práva - globalizace – bezpečnost*. 2. upr.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 461 s. ISBN 978-80-7380-103-8
- 50) ZOUBEK, V., BÍLEK, P. *Lidská práva a policie*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, 152 s. ISBN 80-7251-057-6.

Články:

- 1) Analýza centra strategických studií. *Boj proti korupci a jeho zneužití*. Revuepolitika, 2003, roč. 3, č. 1, s. 28 – 30
- 2) ČERMÁK, V. *O některých aspektech selhání našich polistopadových elit*. Proglas, 1998, roč. 9, č. 9, s. 8 – 11
- 3) HERZOGOVÁ, Z. *Policejní etika a její místo v systému profesních etik*. Kriminalistika 1999, roč. 9, č. 3, s. 6-9
- 4) JORDAN, J. M. *Klientelismus a korupce v České republice*, překlad Rychard Borovský, Střední Evropa, 2003, roč. 18, č. 114, s. 37 -55

- 5) KOVAŘÍK, Z. *Profesní motivace policistů*. Praha: Kriminalistika č. 1 , 1999, 220 s
- 6) KLIMEŠ, J. *Korupce v policejní práci*. Psychologie, 2005, roč. 11. č. 10, str. 18-21
- 7) SIMONSON, D.G. *Large bank privatization and economic transformation in the Czech republic in the nineties*. Prague economic papers, 2000, roč. 9, č. 3, s. 242 - 258
- 8) ŠNAJDROVÁ, H. *Policejní etika a etické kodexy*. Policista, vydává MV ČR, 2000, roč. 12, č. 11, s. 12 – 14
- 9) VESELÁ, M. *Community policing. Závislosti a my - odborný časopis pro sociálně patologické jevy*. 20004, roč. 4, s. 13 – 19
- 10) LINHARTOVÁ, D. *Stabilizace policie*. Policista - MV ČR, 2011, r. 17, č. 5, s. 6 – 7

Internet:

- 1) Veselá, M. Community policing, MVČR,
<http://www.mvcr.cz/clanek/prevence-169232.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>.
- 2) Integrate.cz,
<http://integrate.cz/integrate/clanek.asp?id=482>.
- 3) Kontis e-Learning,
<http://www.e-learn.cz/default.asp?menu=elearning&submenu=elearning>.
- 4) <http://www.transparency.cz/ppportal.pcr.cz>,
http://ppportal.pcr.cz/oks/Web_korupce/definice.html.
- 5) www.nros.cz
- 6) www.otevrete.cz
- 7) www.mvcr.cz
- 8) www.bezkorupce.cz
- 9) www.ruzovypanter.cz
- 10) www.czechtrade.cz
- 11) www.novinky.cz

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1	Etický kodex Policie České republiky
Příloha č. 2	Policejní přísaha
Příloha č. 3	Dotazník
Příloha č. 4	Pokyn ředitele Vyšší policejní školy v Brně
Příloha č. 5	Výzkum veřejného mínění

Příloha č. 1 – Etický kodex Policie České republiky

Zdroj: www.policie.cz/eticky-kodex.aspx

ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Příslušníci policie, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

1. Cílem policie je

- a) pomáhat a chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- b) prosazovat zákonnost,
- c) pomáhat a chránit práva a svobody osob,
- d) preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- e) usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti,
- f) poskytovat pomoc a služby veřejnosti.

2. Základními hodnotami policie je

- a) profesionalita,
- b) nestrannost,
- c) odpovědnost,
- d) ohleduplnost,
- e) bezúhonnost.

3. Závazkem policie vůči společnosti je

- a) prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,
- b) chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- c) uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- d) při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,

- e) používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem,
- f) nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena policií na osobní svobodě,
- g) zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,
- h) zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků policie, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,
- i) zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů.

4. Závazkem příslušníka policie vůči ostatním příslušníkům policie je

- a) usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,
- b) dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,
- c) netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků policie a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.

5. Osobním a profesionálním přístupem příslušníků policie je

- a) nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,
- b) chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali policii svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.

Každý příslušník policie, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života

Příloha č. 2 - Policejní přísaha

Zdroj: www.mvcr.cz

„Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiju svého služebního postavení. Budu se vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život.“

Příloha č. 3 - Dotazník

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

zpracovávám diplomovou práci zaměřenou na problematiku korupce. Cílem této práce je zachytit postoje a názory na korupci z pohledu mladých policistů/tek. Proto jsou pro mne Vaše zkušenosti, poznatky a názory velmi důležité.

Dovoluji si Vám předat krátký anonymní dotazník s prosbou o jeho vyplnění. Vyplňování je velmi jednoduché, stačí Vaši odpověď označit křížkem ve čtverečku u každé otázky. Po vyplnění dotazníku prosím zkontrolujte, zda jste nějakou otázku nevynechali, protože neúplný dotazník není možné použít. Získaná data budou použita výhradně pro studijní účely

Děkuji Vám za ochotu a čas, který jste mi věnovali

Anamnestická část dotazníku

Křížkem označte jednu z uvedených možností nebo doplňte chybějící údaje.

Věk:		
Pohlaví:	muž	
	žena	
Dosažené vzdělání:	středoškolské s maturitou	
	vysokoškolské	
Délka služebního poměru:		

Otázka č. 1: Máte vlastní zkušenost s úplatkářstvím?	
☐	ano - dal jsem úplatek
☐	ano znám někoho kdo úplatek dal
☐	ne
Otázka č. 2: Souhlasíte s výrokem „Peníze dokážou otevřít každé dveře“.	
☐	rozhodně souhlasím
☐	spíše souhlasím
☐	spíše nesouhlasím
☐	rozhodně nesouhlasím
Otázka č. 3: Měli by se policisté zvednout platy, aby si vážili svého zaměstnání?	
☐	spíše ano
☐	určitě ano
☐	spíše ne
☐	určitě ne
Otázka č. 4: Souhlasíte s tvrzením, že zvýšení platů policistům povede ke snížení korupce?	
☐	spíše ano
☐	určitě ano
☐	spíše ne
☐	určitě ne
Otázka č. 5: Byl byste ochoten zúčastnit se korupčního jednání, kdyby vám to pomohlo v budoucí kariéře?	
☐	spíše ano
☐	určitě ano
☐	spíše ne
☐	určitě ne
Otázka č. 6: Kdybyste se setkali s korupcí, nahlásili by jste to?	
☐	spíše ano
☐	určitě ano
☐	spíše ne
☐	určitě ne
Otázka č. 7: Kdo může podat trestní oznámení vztahující se k trestním činům korupčního chování?	
☐	trestní oznámení může podat kdokoliv
☐	pouze osoba zapojená do korupční transakce
☐	pouze právnická osoba

Otázka č. 8: Jakou formou je možno podat trestní oznámení.	
☐	trestní oznámení může mít jakoukoliv formu – jak písemnou, tak ústní
☐	trestní oznámení musí mít pouze písemnou formu
☐	trestní oznámení musí mít pouze písemnou formu
Otázka č. 9: Kdy nemusím oznamovat korupci.	
☐	oznamovat korupci nemusím, pokud jsem se o ní nedozvěděl hodnověrným způsobem
☐	oznamovat korupci nemusím, pokud se týká mého přímého nadřízeného
☐	oznamovat korupci nemusím, pokud se týká veřejné osoby
Otázka č. 10: Jak byste ohodnotili činnost police v rámci potírání korupce?	
☐	nedostatečný
☐	dostatečný
☐	dobry
☐	chvalitebný
☐	výborný
Otázka č. 11: Co dělat, když mě někdo požádá o úplatek?	
☐	pokud mě někdo požádal o úplatek, jsem ze zákona povinen tento trestný čin oznámit policii nebo státnímu zástupci
☐	pokud mě někdo požádal o úplatek, mohu ho poskytnout, a časem nahlásit na policii
☐	pokud žádá o úplatek formou protislužby, nemusím to hlásit vůbec
Otázka č. 12: Policisté jsou hrdí na svou práci a tato hrdost je zavazuje k bezúhonnému chování.	
☐	rozhodně souhlasím
☐	spíše souhlasím
☐	rozhodně nesouhlasím
☐	spíše nesouhlasím
Otázka č. 13: Souhlasíte s názorem, že dávat úplatky není tak nemorální, jak se o tom někdy mluví?	
☐	rozhodně souhlasím
☐	spíše souhlasím
☐	rozhodně nesouhlasím
☐	spíše nesouhlasím
Otázka č. 14: Souhlasíte s výrokem, že mezi policisty se drobná korupce toleruje a nikdo ji nehlásí?	
☐	rozhodně souhlasím
☐	spíše souhlasím

☐	rozhodně nesouhlasím
☐	spíše nesouhlasím
Otázka č. 15: Souhlasíte s názorem, že policie má u obyvatelstva pověst zkorumpované instituce?	
☐	rozhodně souhlasím
☐	spíše souhlasím
☐	rozhodně nesouhlasím
☐	spíše nesouhlasím
Otázka č. 16: Myslíte, že by jste odolal/a nabídce, která by vám zajistila bezstarostnou budoucnost?	
☐	ano
☐	ne
Otázka č. 17: Víte co znamená zkratka ÚOKFK SKPV?	
☐	ano
☐	ne
Otázka č. 18: Souhlasíte se zvýšením trestů, při porušení zákona v oblasti korupce?	
☐	rozhodně souhlasím
☐	spíše souhlasím
☐	rozhodně nesouhlasím
☐	spíše nesouhlasím
Otázka č. 19: Považujete vzdělávání v oblasti korupce za dostatečné?	
☐	rozhodně ano
☐	spíše ano
☐	rozhodně ne
☐	spíše ne
Otázka č. 20: Považujete vzdělávání v oblasti etiky za důležité?	
☐	rozhodně ano
☐	spíše ano
☐	rozhodně ne
☐	spíše ne
Otázka č. 21: Vaše návrhy na zvýšení odolnosti policistů vůči korupci:	
☐	prodloužení vzdělávání policistů
☐	lepší finanční motivace začínajících policistů
☐	zvýšení úrovně výběru a nároků na uchazeče
☐	zlepšení statutu policie
☐	jiné:

Příloha č. 4 – Pokyn ředitele Vyšší policejní školy v Brně, který je zaměřen na prevenci korupce (zde uvádím opatření, která se týkají výuky a vzdělávání)

Zdroj: Intranet VPŠ MV v Brně

P O K Y N

ředitele Vyšší policejní školy MV v Brně

V Brně dne 16. srpna 2010

Číslo: 54

Ke zmírnění potencionálního rizika výskytu korupčního jednání ve Vyšší policejní škole MV v Brně a v souladu s pokynem ministra vnitra č. 29/2010, kterým se vydává Interní protikorupční program Ministerstva vnitra, **vydávám Interní protikorupční program školy.**

ČÁST PRVNÍ

Obecná ustanovení

Čl. 1

Vedoucí policista a vedoucí zaměstnanec

- 1) Vedoucí policista a vedoucí zaměstnanec (dále jen „vedoucí zaměstnanec“) odpovídá za dodržování obecných opatření (příloha č. 1) a specifických opatření (příloha č. 2) Interního protikorupčního programu školy v oblasti své působnosti.
- 2) Vedoucí zaměstnanec provádí v oblasti své působnosti vyhodnocení obecných opatření Interního protikorupčního programu školy a specifických opatření programu školy vždy k 31. srpnu kalendářního roku, včetně přehodnocení jednotlivých oblastí potencionálních rizik výskytu korupčního jednání.

Čl. 2

Vedoucí oddělení ochrany a krizového řízení (OOKŘ)

- 1) Pro potřeby vedení školy zpracovává vedoucí OOKŘ zprávu o dodržování opatření Interního protikorupčního programu školy do 30. září kalendářního roku na základě vyhodnocení příslušných vedoucími zaměstnanců podle čl. 1 odst. 2.
- 2) Na základě zjištěných poznatků podává podněty k jejich prošetření nebo k aktualizaci Interního protikorupčního programu školy.
- 3) V uvedené problematice úzce spolupracuje zejména s interním auditorem a zástupci ředitele.

Čl. 3

Interní auditor

Interní auditor provádí namátkové kontroly dodržování opatření uvedených v Interním protikorupčním programu školy.

Čl. 4

Vedoucí oddělení personální práce (OPP)

Vedoucí OPP zajistí prokazatelné seznámení zaměstnance s Interním protikorupčním programem školy při nástupu do pracovního poměru ve škole; obdobně při ustanovení policisty na volné služební místo.

ČÁST DRUHÁ

Společná a závěrečná ustanovení

Čl. 5

Tento pokyn nabývá účinnosti dnem 1. září 2010.

plk. JUDr. Mgr. Jiří Musil v. r.

ředitel školy

Příloha č. 1 k PŘ VPŠB č. 54/2010

OBEČNÁ OPATŘENÍ

Společná opatření

Důsledně dodržovat právní předpisy.

- Dodržovat ustanovení § 303 zákoníku práce a Etického kodexu Policie České republiky.
- Definovat činnosti, při kterých může docházet ke korupčnímu jednání a maximálně je zprůhlednit.
- V rámci možností školy uplatňovat pravidlo „čtyř očí“ (dohled dvou navzájem nezávislých zaměstnanců nebo policistů) nebo pravidlo „komisionality“.
- Ze všech jednání v níže uvedených oblastech povinně pořizovat zápisy.

V oblasti vzdělávání

- Poskytnout novým zaměstnancům a policistům základní a zásadní informace z hlediska boje proti korupci.
- Využívat maximálně specializovaných kurzů zaměřených na otázky integrity (vzdělávání managementu) a protikorupční jednání.
- Ve vzdělávacím procesu důsledně plnit úkoly v oblasti boje proti korupci.

SPECIFICKÁ OPATŘENÍ

V jednotlivých činnostech školy byly zmapovány oblasti potencionálních rizik výskytu korupčního jednání. Pro tyto potencionální rizika byl určen stupeň významnosti jeho vlivu a na základě jeho vyhodnocení byla navržena vhodná specifická opatření. K určení stupně významnosti vlivu rizika byla použita následující stupnice:

Stupnice významnosti vlivu rizika

Organizace tělesné a střelecké přípravy policistů školy

- Úplatek nebo jiný prospěch při zkoušce.

Striktní dodržování stanovených postupů, více osob ve zkušebních komisích.

Oddělení v podřízenosti zástupce ředitele pro vzdělávání

Rizikové místo v činnosti Předpis Možná forma rizika korupce

Významnost vlivu rizika

Opatření ke snížení rizika korupce

Přijímací řízení ke studiu zákon č. 500/2004 Sb. zákon č. 561/2004 Sb. vyhláška č. 2/2006 Sb.

- Zvýhodnění nebo upřednostnění některých uchazečů ke studiu v rámci přijímacího řízení (fáze přípravy, realizace a vyhodnocení přijímacího řízení).

Důsledné dodržování zákonných a interních postupů, kontrola ze strany zástupce ředitele pro vzdělávání. Zkoušky, ukončení studia Úplatek nebo jiný prospěch při hodnocení výsledku studia ve všech typech vzdělávání.

Důsledné dodržování pravidel a stanovených kritérií při hodnocení úrovně vědomostí, více nezávislých osob ve zkušebních komisích.

Vyhotovování duplikátů, opisů, výpisů (vysvědčení, osvědčení...)

Úplatek nebo jiný prospěch při vyřizování žádostí

Důsledná evidence a kontrola prováděných úkonů vedoucím OZV.

Příloha č. 5 – Výzkum veřejného mínění (pouze údaje týkající se oblasti vzdělávání)

Zdroj: intranet VPŠ MV v Brně

Výzkum veřejného mínění

Jedním z úkolů odboru vnitřní kontroly Policejního prezidia České republiky,

V závěru roku 2007 proběhl sběr dat, při kterém téměř všechny oslovené subjekty poskytly požadované údaje. Je otázkou, zda všemi oslovenými subjekty byla sběru dat věnována náležitá péče, ale množství oslovených a od nich doručených odpovědí je dostatečnou zárukou objektivity výsledných materiálů. Každý subjekt měl za úkol ke konkrétnímu riziku přiřadit hodnotu závažnosti a četnosti výskytu v rozmezí hodnot 0 – 10, přičemž hodnota 10 odpovídala maximální závažnosti a maximální četnosti nebo pravděpodobnosti výskytu rizika.

RIZIKA KORUPCE V PERSONÁLNÍ PRÁCI A VZDĚLÁVÁNÍ

		kategorie rizik	závažnost	pořadí	četnost	pořadí
F - personální práce a vzdělávání	1.	zneužívání služebního postavení za účelem získání majetkového prospěchu	5,66	7	1,86	9
	2.	prodej informací o bezpečnostních akcích	6,95	1	2,35	6
	3.	prodej informací neoprávněné osobě nebo médiím	6,9	2	2,65	5
	4.	obsazování služebních míst předem určenou osobou	6,9	2	3,76	3
		a) zkreslování skutečných výsledků řízení	6,6	2	2,85	2
		b) udělování výjimek ze stanovených kritérií při obsazování služebního místa	6,33	5	3,06	1
	5.	ovlivnitelnost pracovníka psychologického pracoviště při přijímacím řízení	6,57	4	1,68	10
	6.	ovlivnitelnost pracovníka psychologického pracoviště při jiných vyšetřeních	6,26	6	2	8
7.	obcházení kvalifikačních předpokladů při přijetí nebo změně služebního poměru	6,6	3	2,05	7	
8.	prosazování „vyvolených“ při vysílání do škol a kurzů	5,45	8	2,7	4	